

**Výskum realizácie opatrení
Inovačnej stratégie Slovenskej republiky na roky 2007 až 2013
z hľadiska malých a stredných podnikov**

Obsah

Úvod	6
Metodický rámec	11
Inovačná výkonnosť SR	18
Predpoklady: Ľudské zdroje	20
Predpoklady: Finančné zdroje	24
Aktivity firiem: Firemné investície	30
Aktivity firiem: Spolupráca a podnikanie	33
Aktivity firiem: Duševné vlastníctvo	36
Výstupy: Inovátori	39
Výstupy: Ekonomické efekty	42
Inovačná stratégia a inovačná politika SR	46
Hodnotenie Inovačnej stratégie SR	55
Priorita č. 1: Vysoko kvalitná infraštruktúra a efektívny systém pre rozvoj inovácií	56
Priorita č. 2: Kvalitné ľudské zdroje	63
Priorita č. 3: Účinné nástroje pre inovácie	66
Inovačná stratégia z pohľadu MSP	73
Dopady opatrení na MSP	79
Návrhy na revíziu Inovačnej stratégie SR z hľadiska MSP	85
Príklady podpory inovácií v MSP	89
<i>Ľudské zdroje</i>	91
<i>Finančné zdroje</i>	94
<i>Firemné investície</i>	97
<i>Spolupráca a podnikanie</i>	99
<i>Inovátori</i>	100

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti ľudských zdrojov.....	20
Tabuľka 2 - Počet denných študentov slovenských vysokých škôl k 31.10	20
Tabuľka 3 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti financií	24
Tabuľka 4 - Výdavky na výskum a vývoj v Slovenskej republike podľa zdroja v tis. EUR.....	25
Tabuľka 5 – Investície do rizikového kapitálu v strednej a východnej Európe v roku 2008.....	26
Tabuľka 6 - Investície štátnych fondov rizikového kapitálu podľa fázy životného cyklu v roku 2008	27
Tabuľka 7 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti firemných investícií.....	30
Tabuľka 8 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti spolupráce a podnikania	33
Tabuľka 9 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti duševného vlastníctva	36
Tabuľka 10 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti inovátorov	39
Tabuľka 11 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti ekonomických efektov.....	42
Tabuľka 12 – Zhrnutie opatrení Priority č. 1 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013.....	49
Tabuľka 13 – Zhrnutie opatrení Priority č. 2 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013.....	50
Tabuľka 14 – Zhrnutie opatrení Priority č. 3 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013.....	51
Tabuľka 15 – Zhrnutie opatrení Inovačnej politiky SR na roky 2008-2010.....	54
Tabuľka 16: Logická štruktúra Inovačnej stratégie SR.....	55
Tabuľka 17 - Vyhodnotenie plnenia opatrení Inovačnej stratégie SR	75
Tabuľka 18 – Odhad dopadov opatrení Inovačnej stratégie SR na MSP.....	79
Tabuľka 19 - Zameranie príkladov výbornej podpory inovácií MSP podľa štruktúry EIS.....	89

Zoznam grafov

Graf 1 - Sumárny index inovačnej výkonnosti európskych krajín 2008	6
Graf 2 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27.....	7
Graf 3 – Náklady MSP voči inovačnej politike vlády SR	9
Graf 4 - Náklady MSP voči inovačnej politike vlády SR podľa regiónov	10
Graf 5 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti ľudských zdrojov	22
Graf 6 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti ľudských zdrojov.....	23
Graf 7 – Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti ľudských zdrojov	23
Graf 8 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu Slovenska a EU27 v oblasti financií	28
Graf 9 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti financií	28
Graf 10 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti financií	29
Graf 11 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SR a EU27 v oblasti firemných investícií	31
Graf 12 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti firemných investícií	32
Graf 13 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti firemných investícií.....	32
Graf 14 - Porovnanie inovačnej výkonnosti SK a EU27 v oblasti spolupráce a podnikania	34
Graf 15 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti spolupráce a podnikania	35
Graf 16 – Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti spolupráce a podnikania	35
Graf 17 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti duševného vlastníctva	37
Graf 18 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti duševného vlastníctva	38
Graf 19 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti duševného vlastníctva	38
Graf 20 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti inovátorov	40
Graf 21 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti inovátorov	41
Graf 22 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti inovátorov.....	41
Graf 23 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti ekonomických efektov	44
Graf 24 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti ekonomických efektov	44
Graf 25 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti ekonomických efektov	45

Zoznam informačných boxov

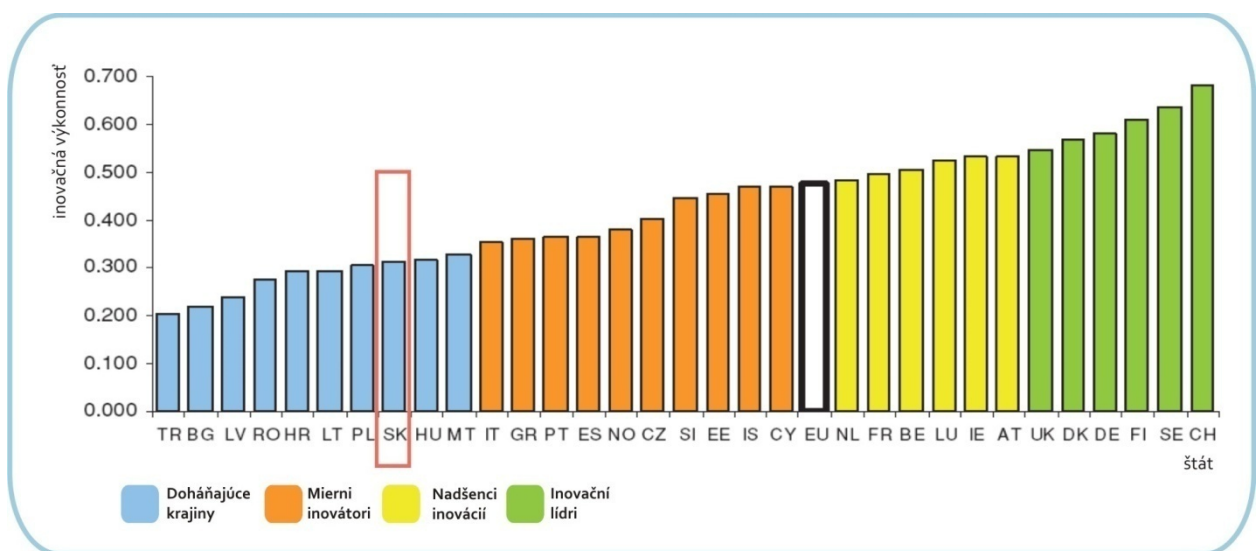
Box 1 - Základné rozdelenie ukazovateľov European Innovation Scoreboard	19
Box 2 - Základné rozdelenie európskych krajín podľa European Innovation Scoreboard	19
Box 3 - Základná štruktúra Inovačnej stratégie SR na roky 2007 - 2013	48

Úvod

Inovácie sú vo všeobecnosti považované za akcelerátor ekonomiky a jeden z najvýznamnejších predpokladov pre **zvyšovanie konkurencieschopnosti**. Vysoký ekonomický rast sa zvyčajne spája s významným podielom investícií do oblasti výskumu, technológií a inovácií. Slovenská republika však v tomto smere predstavuje istú výnimku. Hoci ostatné roky predstavovali pre slovenské hospodárstvo významný mílnik (rast HDP, zvyšovanie životnej úrovne, pokles inflácie, stabilizácia makroekonomického prostredia, znižovanie nezamestnanosti a pod.), v oblasti implementácie znalostnej ekonomiky a špeciálne v oblasti inovácií, Slovensko zaostáva za inými Európskymi štátmi a zaraduje sa medzi krajiny s najslabšou inovačnou výkonnosťou. Tento stav na národnej úrovni sa prirodzene premieta do regionálnej podoby.

Graf 1 - Sumárny index inovačnej výkonnosti európskych krajín 2008

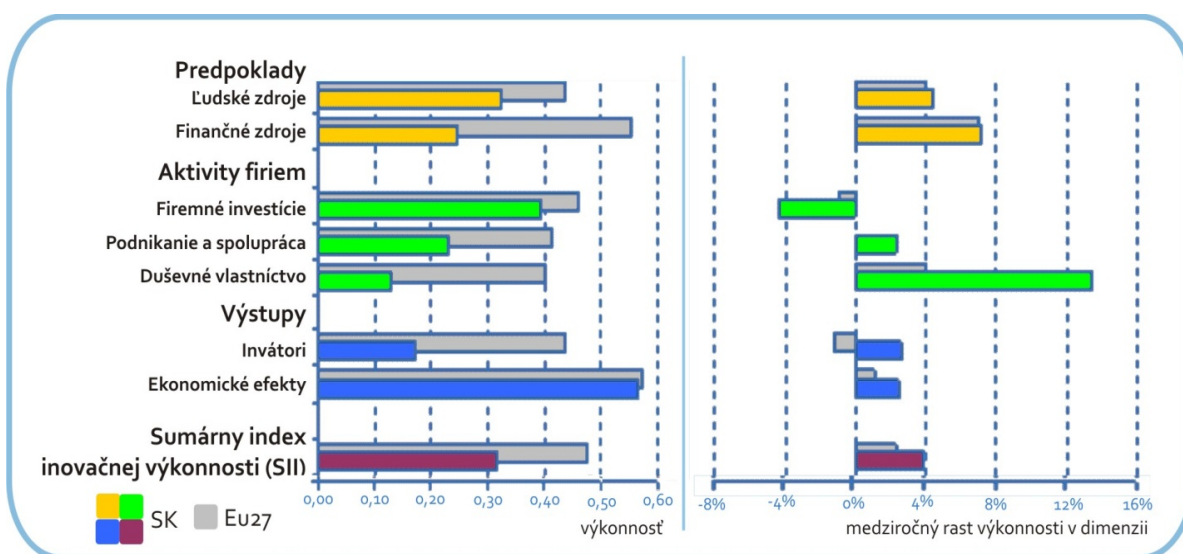
Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Slovenská republika sa v poslednom desaťročí sústredila primárne na nositeľov zahraničných investícií, ktorí garantovali dynamický nábeh výroby a okamžitý rast zamestnanosti. Aj preto Slovensko drží prvenstvo v podiele veľkých podnikov medzi ostatnými členskými štátmi Spoločenstva. Aktuálna hospodárska kríza predstavuje príležitosť pre prehodnotenie trvalo udržateľnosti takéhoto hospodárskeho úspechu. Rast miezd (hoci v súčasnosti spomalený) bude postupne zvyšovať personálne náklady výrobných prevádzok nadnárodných spoločností na Slovensku. Týmto sa bude vytrácať súčasná konkurenčná výhoda Slovenska - výhodný pomer kvality a efektivity práce ku cene pracovnej sily. V prostredí komplexnosti a neistoty je jedinou

možnosťou prežitia a prosperity neustála inovačná aktivita, ktorú musia okrem veľkých podnikov garantovať najmä malé a stredné podniky, keďže tvoria až 98,81% všetkých podnikov na Slovensku a zamestnávajú v priemere 54% populácie. Druhým znepokojivým momentom je, že predpoklady pre inovácie (ľudské a finančné zdroje) sú nižšie, ako v prípade priemeru Spoločenstva. Absentujú ľudské zdroje a kapitál pre realizovanie inovatívnych ideí podnikov. Verejné výdavky by mali pôsobiť ako katalyzátor štartujúci inovačné aktivity podnikov, nie hlavný zdroj financovania aktivít smerujúcich k tvorbe inovácií. Vo vyspelých ekonomikách sú primárnym zdrojom na výskum a vývoj súkromné investície. Trend na Slovensku s prevažujúcimi verejnými výdavkami je zrejme dlhodobo neudržateľný.

Graf 2 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Aj vzhľadom na uvedené skutočnosti je preto nízky počet inovujúcich malých a stredných podnikov relevantným výsledkom. Slovenský spotrebiteľ síce túži po inovatívnych výrobkoch, ale nie za ceny zahrňujúce náklady na vývoj. To predstavuje ďalšiu prekážku pre inovácie domácich firiem. Nedostatočná je aj spolupráca pri výskume a inováciách medzi malými a strednými podnikmi, vysokými školami, či inými pracoviskami s vysokou koncentráciou poznatkov a výskumníkov. Pritom spolupráca pri inováciách môže minimalizovať riziká, znížiť náklady ich zdieľaním a pridať riešeniu životaschopnosť, čo ovplyvní budúce zisky podnikov. Aj keď Slovenská republika nie je veľmi výkonná v ukazovateľoch duševného vlastníctva, tieto ukazovatele dynamicky rastú a to najmä vo forme obchodných značiek a primyslených dizajnov. Motorom rastu týchto ukazovateľov sú MSP, pričom si podniky oproti minulosti viac uvedomujú dôležitosť ochrany duševného vlastníctva pri svojich inovačných aktivitách. Nárast domácich obchodných značiek môže pozitívne ovplyvňovať export a domácu spotrebu. Moderné vyspelé ekonomiky sú založené na vysokom podiele služieb v hospodárstve. Na Slovensku však

ukazovatele dimenzie ekonomických efektov indikujú nadpriemernú inovačnú výkonnosť a jej medziročný rast iba v prípade high-tech výrobných odvetví (zahraniční investori v elektrotechnike a automotive). Znalostné služby zostávajú na Slovensku hlboko pod priemerom Európskej únie, pričom ich export, potvrdzujúci ich konkurencieschopnosť na trhoch, dosahuje výsledky tiež výrazne pod priemerom výkonnosti Spoločenstva. Súčasný stav ekonomických efektov na Slovensku je síce priaznivý pre výrobu, avšak po zvážení rizík súvisiacich s investormi je dlhodobý výhľad skôr mierne negatívny.

Všeobecne, z kvantitatívneho hľadiska teda Slovensko dosahuje v súčasnosti **66% priemernej inovačnej výkonnosti krajín EU27**. Naopak medziročný rast inovačnej výkonnosti Slovenska je dlhodobo nad priemerom Spoločenstva, čo možno pokladať za pozitívnu správu.

Slovenská vláda prijala niekoľko kľúčových dokumentov (a v rámci nich opatrení), ktorých plnením by malo Slovensko prekonať tento stav a konvergovať smerom k vyspelým krajinám Európskej únie. V tomto zmysle bol stanovený aj strategický cieľ Slovenska v oblasti inovácií do roku 2013: „inovácie sa stanú jedným z hlavných nástrojov rozvoja znalostnej ekonomiky a zabezpečovania vysokého hospodárskeho rastu Slovenskej republiky s cieľom dosiahnuť úroveň najvyspelejších ekonomík Európskej únie“.

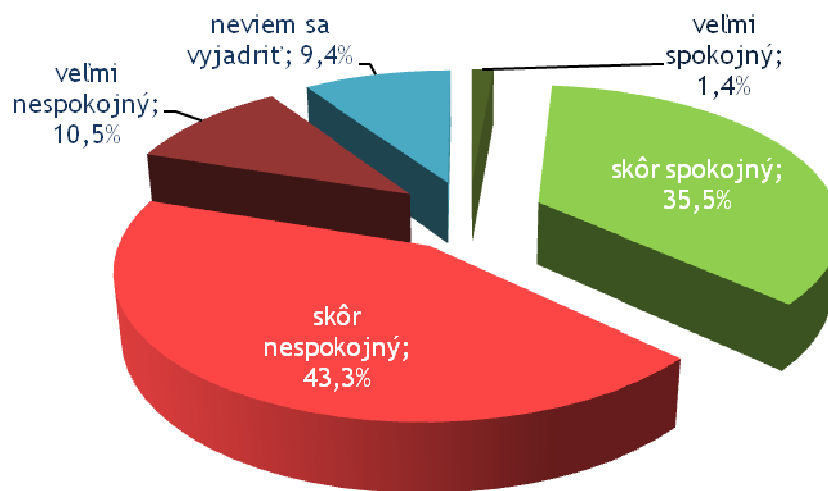
Najzásadnejšími, vládou Slovenskej republiky schválenými dokumentmi, ktoré regulujú politiku implementácie a podpory inovácií na Slovensku, sú *Inovačná stratégia Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013* a *Inovačná politika Slovenskej republiky na roky 2008 až 2010*. Súčasťou spektra pre tvorbu a uplatňovanie inovačnej politiky sú samozrejme aj ďalšie dokumenty, ktoré boli spracované v súvislosti s presadzovaním *Lisabonskej stratégie* (ktorá de facto spustila cielenú orientáciu na inovácie v celej EÚ), alebo sú súčasťou *Národného strategického referenčného rámca* v podobe operačných programov.

Ako vnímajú inovácie slovenské MSP

Vzorke 363 respondentov spomedzi malých a stredných podnikov bola v novembri 2008 položená otázka „Ako ste spokojní s inovačnou politikou vlády - vytváranie prostredia a podpory pre inovácie?“

Graf 3 – Náklady MSP voči inovačnej politike vlády SR

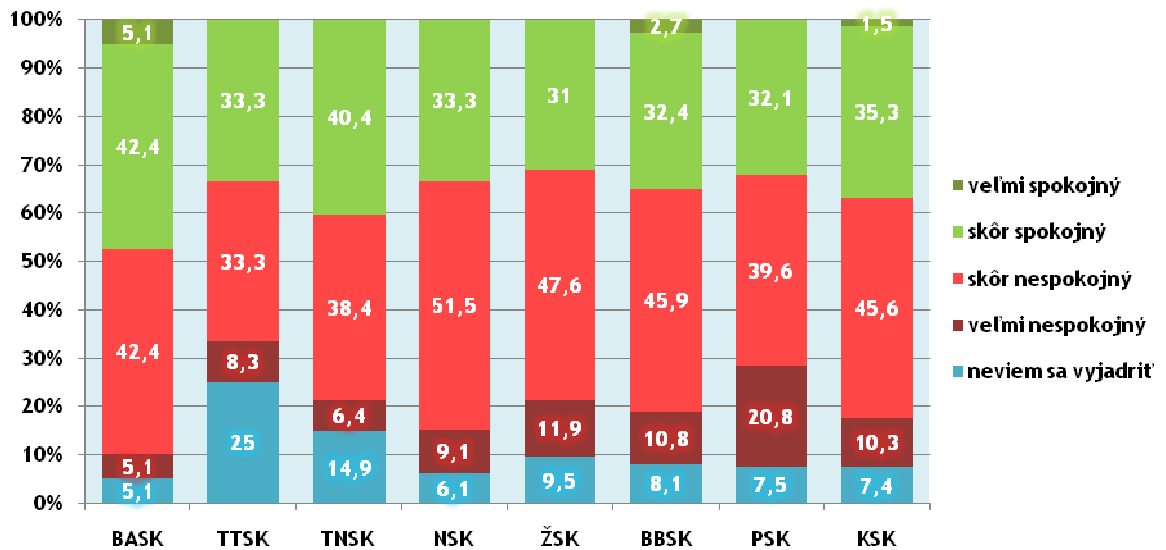

Zdroj: Agentúra MVK, 2009

Celkové výsledky ukázali, že veľmi spokojných je len 1,4% opýtaných, pričom veľmi nespokojných je 10,5%. Skôr spokojných bolo 35,5% a skôr nespokojných 43,3% respondentov. V celkom súčte je teda viac než polovica opýtaných nespokojných (53,8%) a iba viac než tretina spokojných (36,9%). Znamená to, že inovačná politika buď nenapĺňa potreby podnikov alebo opatrenia nie sú dostatočne propagované, takže MSP nepoznajú všetky možnosti. Z vybraných výsledkov podľa regionálnych kritérií možno povedať, že spokojnosť bola vyrovnaná s nespokojnosťou iba v bratislavskom, trnavskom a trenčianskom kraji. V ostatných samosprávnych krajoch prevládali skôr negatívne hodnotenia.

Graf 4 - Nálady MSP voči inovačnej politike vlády SR podľa regiónov

Zdroj: Agentúra MVK, 2009

Jednou z ciest, ako budovať trvalo udržateľnú konkurenčnú výhodu Slovenska, môže byť rozvoj cestovného ruchu. Prírodné krásy a kultúrno-historické krásy Slovenska nemožno nikam preniesť, čiže ide o jedinečný zdroj, ku ktorému musia podniky rozvinúť vhodné kompetencie. Podnikanie v cestovnom ruchu sa nevyhnutne spája s inováciami, teda s prispôbovaním ponuky zákazníkom a ich potrebám. Z uvedeného prieskumu vyplynulo, že práve v týchto odvetviach hospodárstva je súčasná inovačná politika vlády SR vnímaná skôr negatívne (62,5% nespokojných). Taktiež podniky s nižším obratom, menším exportom a počtom zamestnancov vnímajú inovačnú politiku negatívnejšie než veľké podniky.

Metodický rámec

Dokument tvorí 5 základných kapitol:

1. Úvod
2. Inovačná výkonnosť SR
3. Inovačná stratégia a inovačná politika SR
4. Hodnotenie Inovačnej stratégie SR
5. Inovačná stratégia SR z pohľadu MSP

Kapitola **Inovačná výkonnosť SR** je krátkym zhrnutím medzinárodného porovnania inovačnej výkonnosti Slovenskej republiky, ktorého cieľom je priblížiť postavenie SR v oblasti inovácií v rámci Spoločenstva. Prezentované údaje sa opierajú o výsledky analýz Európskej komisie.

Kapitola **Inovačná stratégia a inovačná politika SR** prezentuje rámec pre podporu inovácií v Slovenskej republike, ktoré tvoria dva hlavné dokumenty vypracované Ministerstvom hospodárstva SR a schválené vládou SR. Ide o materiáli Inovačná stratégia SR, ktorá prezentuje dlhodobé zámery, priority a rámcové opatrenia v oblasti inovácií a dokument Inovačná politika SR, ktorý predstavuje realizačný plán do roku 2010.

Nasledujúca časť dokumentu sa v kapitole **Hodnotenie Inovačnej stratégie SR** sústreďuje na zdokumentovanie konkrétnych cieľov a opatrení, ktoré vychádzajú z Inovačnej stratégie SR a ich plnenie do roku 2009.

Posledná kapitola - **Inovačná stratégia SR z pohľadu MSP** - zdôrazňuje význam inovácií a stanovených opatrení pre rozvoj malého a stredného podnikania, navrhuje revízie vybraných opatrení Inovačnej stratégie SR pre zvýšenie intenzity vnímania významu inovácií pre rast konkurencieschopnosti MSP a ekonomiky všeobecne a uvádza niekoľko príkladov riešenia podpory MSP vo vzťahu k inováciám zo strany verejnej správy.

Glosár

Inovácia je zavedenie nového alebo významne zlepšeného produktu (tovaru alebo služby), procesu, novej marketingovej metódy, alebo novej organizačnej metódy v obchodnej praxi, v organizácií pracoviska alebo externých vzťahoch. Minimálne požiadavky na inovácie musia spĺňať podmienku, že produkt, proces, marketingová metóda alebo organizačná metóda sú pre firmu, ktorá ich uvádza nové (alebo významne vylepšené). Toto zahŕňa produkty, procesy a metódy, ktoré firmy vyvinuli ako prvé, alebo, ktoré boli prevzaté od iných firiem/organizácií.

Inovačné aktivity sú všetky vedecké, technické, organizačné, finančné a komerčné kroky, ktoré vedú k zavádzaniu inovácií. Niektoré inovácie sú sami o sebe inovatívne, iné nie sú novými aktivitami, ale sú potrebné pre zavádzanie inovácií. Inovačné aktivity sú často výsledkom výskumu a vývoja, ten však nemusí priamo súvisieť s vývojom špecifických inovácií.

*Oslo Manuál Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj*¹ definuje štyri typy inovácií, ktoré zahŕňajú široký rozsah zmien v činnostiach spoločností:

- **Inovácie produktu** - inovácie produktu zahŕňajú podstatné zmeny v schopnostiach tovarov a služieb a to ako uvedenie úplne nového tovaru alebo služby, tak aj významné vylepšenie už existujúceho produktu.
- **Inovácie procesu** - inovácie procesu predstavuje významnú zmenu v metódach produkcie a dodávok.
- **Organizačné inovácie** - organizačné inovácie odkazujú na zavádzanie nových organizačných metód. Môžu to byť zmeny v obchodných praktikách, v organizácií pracovísk alebo v externých firemných vzťahoch.
- **Marketingové inovácie** - marketingové inovácie zahŕňajú zavádzanie nových marketingových metód. Tieto môžu zahŕňať zmeny v dizajne produktu a v balení, v propagácii produktu a jeho umiestnenia, ako aj v metódach cenovej tvorby a služieb.

¹ Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition.

Základné referenčné dokumenty

- *Modernizačný program Slovensko 21*

Dokument Modernizačný program Slovensko 21 vznikol ako iniciatíva podpredsedu vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny a ministra financií SR a jeho cieľom je poskytnúť impulz pre modernizačné úsilie a rámcovo načrtnúť konkrétne opatrenia pre oblasť vedy a výskumu, vzdelávania, trhu práce a podnikateľského prostredia, ktorých spoločným menovateľom je podpora rýchleho a v dlhodobom horizonte udržateľného ekonomického rastu, zvýšenie sociálnej mobility, posilnenie spoločenskej súdržnosti, zmiernenie dopadov demografického vývoja a zlepšenie prispôsobivosti ekonomiky zmenám vo vonkajšom a vnútornom prostredí pri absencii vlastnej meny. Program Slovensko 21 je v plnom súlade s cieľmi Lisabonskej stratégie Európskej únie ako aj s programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky. Dokument Modernizačný program Slovensko 21 rieši oblasť inovácií v rámci krátkodobých opatrení a strednodobých opatrení², pričom jedným zo strednodobých opatrení je explicitne definované aj vytváranie regionálnych inovačných centier s cieľom prepojiť výskum s podnikateľských sektorom v regiónoch.

- *Národný strategický referenčný rámec 2007-2013*

Národný strategický referenčný rámec 2007-2013³ (NSRR) predstavuje referenčný nástroj na prípravu programovania fondov. Stanovuje národné priority, spolufinancované zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v programovom období 2007 - 2013 v nadväznosti na Strategické usmernenia Spoločenstva, ktoré definujú rámce pre intervencie fondov na európskej úrovni. NSRR zabezpečuje, že pomoc z fondov bude využitá v súlade so Strategickými usmerneniami Spoločenstva. Súčasne určuje prepojenie medzi prioritami Spoločenstva na jednej strane a Národným programom reforiem na druhej strane. Stratégia, priority a ciele Národného strategického referenčného rámca sú implementované prostredníctvom 11 operačných programov, medzi ktoré patria i Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast a Operačný program Výskum a vývoj.

2 Krátkodobé opatrenia uvedené v programe sú pripravované už v súčasnosti, a budú uvedené do praxe alebo sa aspoň legislatívne upravia do konca roku 2008. Strednodobé opatrenia budú do 30. júna 2008 rozpracované jednotlivými implementačnými orgánmi do podoby konkrétnych akčných plánov. Implementačným orgánom v prípade Opatrenia: Vytvorenie regionálnych inovačných centier je Ministerstvo školstva SR.

3 Viac informácií na www.nsrr.sk.

- *Národná Lisabonská stratégia*

Stratégia rozvoja konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 (Národná Lisabonská stratégia) vychádza zo základnej filozofie Lisabonskej stratégie a predstavuje základnú stratégiu hospodárskeho rozvoja Slovenska do roku 2010 pričom jej hlavným cieľom je zabezpečiť, aby Slovensko čo najrýchlejšie dobehlo životnú úroveň najvyspelejších krajín Európskej únie. Národná Lisabonská stratégia je postavená na dvoch hlavných pilieroch: a) úspešné dokončenie štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov a b) systematické zameranie sa na naplnenie rozvojovej časti Lisabonskej stratégie. Národná Lisabonská stratégia prezentuje štyri základné prioritné rozvojové oblasti: a) informačná spoločnosť, b) veda, výskum a inovácie, c) podnikateľské prostredie a d) vzdelávanie a zamestnanosť. Dokument súčasne konštatuje, že osobitnú rolu pri napĺňaní stratégie by mali zohrávať aj miestne a regionálne samosprávy. Pre každú zo štyroch prioritných oblastí bol - ako logické pokračovanie Národnej Lisabonskej stratégie - vypracovaný Akčný plán⁴, ktorý definuje úlohy pre naplnenie stanovených cieľov. Oblasť inovácií rieši Akčný plán Veda, výskum a inovácie.

- *Národný program reforiem Slovenska na roky 2006 - 2008*

Cieľom Národného programu reforiem je, aby Slovensko prostredníctvom rýchleho a dlhodobého hospodárskeho rastu čo najrýchlejšie dobehlo životnú úroveň najvyspelejších krajín Európskej únie. Rovnako ako Národná lisabonská stratégia, aj Národný reformný program vychádza z dvoch pilierov: 1) dokončenie štrukturálnych reforiem a udržanie ich výsledkov a 2) rozvoj znalostnej ekonomiky. Národný reformný program sa prioritne zameriava na rozvoj piatich oblastí, ktoré najlepšie podporia rast tvorivého potenciálu slovenskej ekonomiky. Ide o: a) vzdelávanie, b) zamestnanosť, c) informačnú spoločnosť, d) vedu, výskum a inovácie a e) podnikateľské prostredie.

- *Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast*

Globálnym cieľom tohto Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast je zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárskeho rastu a zamestnanosti. Prioritné osi operačného programu sa dopĺňajú s niektorými oblasťami podporovanými v rámci programov Regionálny operačný program, Výskum a vývoj, Zamestnanosť a sociálna inklúzia a Vzdelávanie. Operačný program predstavuje jeden z hlavných realizačných nástrojov na dosiahnutie priorít Národného programu reforiem v oblasti inovácií a priamo prispieva aj k uskutočneniu jeho priorít v oblasti podnikateľského prostredia. Riadiacim orgánom operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast je Ministerstvo hospodárstva SR. Finančný príspevok ES na tento operačný program je 772 mil. EUR.

4 Uznesením č. 557/2005 vláda Slovenskej republiky schválila dokument Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 - Akčné plány.

- *Operačný program Výskum a vývoj*

Hlavným zameraním Operačného programu Výskum a vývoj⁵ je modernizácia a zefektívnenie systému podpory výskumu a vývoja a skvalitnenie infraštruktúry vysokých škôl tak, aby prispievali k zvyšovaniu konkurencieschopnosti ekonomiky, znižovaniu regionálnych disparít, vzniku nových inovatívnych (high-tech) malých a stredných podnikov, tvorbe nových pracovných miest a zlepšeniu podmienok vzdelávacieho procesu na vysokých školách. Prioritné osi OP Výskum a vývoj sú úzko späté predovšetkým s prioritnými osami v rámci OP Vzdelávanie a OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast. Riadiacim orgánom OP Výskum a vývoj je Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Finančný príspevok ES na tento operačný program je viac ako 1,2 mld. EUR.

- *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky*

Programové vyhlásenie vlády SR predstavuje základný rámec pre činnosť vlády a jednotlivých ústredných orgánov štátnej správy pre aktuálne volebné obdobie do roku 2010. Programové vyhlásenie vlády SR rieši oblasť inovácií v kapitole 2. *Makroekonomický rámec, verejné financie a hospodárska politika*, podkapitole 2.2 *Hospodárska politika*, časť *Inovácie a znalostná ekonomika*, v ktorej deklaruje, že inovácie sa stanú prioritou vlády SR, prostredníctvom ktorých bude možné efektívne prispievať k dlhodobému rozvoju ekonomickej prosperity spoločnosti. Programové vyhlásenie vlády SR rieši oblasť inovácií aj v kapitole 5. *Vedomostná spoločnosť*, podkapitole 5.2 *Veda a technika*.

⁵ Viac informácií na www.nsrr.sk.

Základné on-line zdroje

Národné zdroje

- Ministerstvo hospodárstva SR
- Ministerstvo školstva SR
- Národný strategický referenčný rámec
- Podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny

Európska únia

- Generálne riaditeľstvo pre výskum
- Generálne riaditeľstvo pre podnikanie a priemysel
- PRO INNO EUROPE

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

- OECD - veda a inovácie

Regulačný rámec pre inovácie v SR

Regulačný rámec pre inovácie v Slovenskej republike tvoria v princípe tieto dva základné materiály:

1. *Návrh Inovačnej stratégie Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013*⁶
2. *Návrh Inovačnej politiky Slovenskej republiky na roky 2008 až 2010*⁷

Dokument *Návrh Inovačnej stratégie Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013* (ďalej len „Inovačná stratégia SR“) vznikol ako reakcia na stav v oblasti inovácií v Slovenskej republike do roku 2007, ktorý bol charakterizovaný absenciou ucelenej inovačnej stratégie na národnej úrovni a deficitom uceleného inovačného systému, tvoreného inštitúciami, politikami, programami a nástrojmi vytvárajúcimi podmienky pre podporu inovácií v Slovenskej republike. *Inovačná stratégia SR* prezentuje ambiciózny plán vytvorenia národného inovačného systému, ktorý povedie k trvalej udržateľnosti rozvoja Slovenskej republiky na báze vedomostí. Implementácia takto navrhnutého inovačného modelu by okrem iného mala znamenať rast konkurencieschopnosti slovenských podnikov - **a to najmä malých a stredných** - vyvolaný zvýšením inovatívnosti výrobkov a služieb (konkrétny cieľ hovorí o 50% podnikov v roku 2013) a prírastok hrubého domáceho produktu tvoreného inováciami (konkrétny cieľ je stanovený na 25% v roku 2013).

Dokument *Návrh Inovačnej politiky Slovenskej republiky na roky 2008 až 2010* (ďalej len „Inovačná politika SR“) predstavuje **detaillné rozpracovanie opatrení** uvedených v *Inovačnej stratégii SR*, pričom plnením úloh prezentovaných v *Inovačnej politike SR* sa majú vytvoriť podmienky, ktoré zabezpečia **vznik a rozvoj regionálnych inovačných štruktúr** (inkubátory, inovačné centrá, poradenské centrá), inovatívnych podnikov, partnerstva a spolupráce podnikov a univerzít v oblasti výskumu, vývoja a inovácií.

⁶ Materiál bol vypracovaný na základe uznesenia vlády SR č. 1012 zo 14. decembra 2005 a schválený vládou SR 14. marca 2007 uznesením vlády SR č. 265/2007. Dokument je dostupný na stránkach Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, www.economy.gov.sk.

⁷ Materiál bol vypracovaný na základe úloh z rozpracovania Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2006 - 2010 schváleného uznesením vlády SR č. 660/2006 a schválený vládou SR 27. februára 2008 uznesením vlády SR č. 128/2008. Dokument je dostupný na stránkach Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky, www.economy.gov.sk.

Inovačná výkonnosť SR

Z hľadiska inovácií možno slovenskú ekonomiku označiť za duálnu, čo znamená:

- Na jednej strane stoja nadnárodné spoločnosti s moderným technologickým vybavením. Tieto spoločnosti dosahujú vysokú produktivitu práce. Vývojové oddelenia sú mimo SR, ale často majú lokálnych dodávateľov komponentov, ktorí sú motivovaní inovovať, aby si udržali zákazky.
- Na druhej strane stojí podstatne väčšia skupina malých a stredných podnikov a niekoľko väčších podnikov vlastnených domácimi súkromnými podnikateľmi s nízkou produktivitou práce a zanedbateľnými inováciami (spolu približne 100 tis. subjektov⁸). Reagujú na podnety trhu, ktorý však na Slovensku obsahuje len obmedzený dopyt po inováciách.

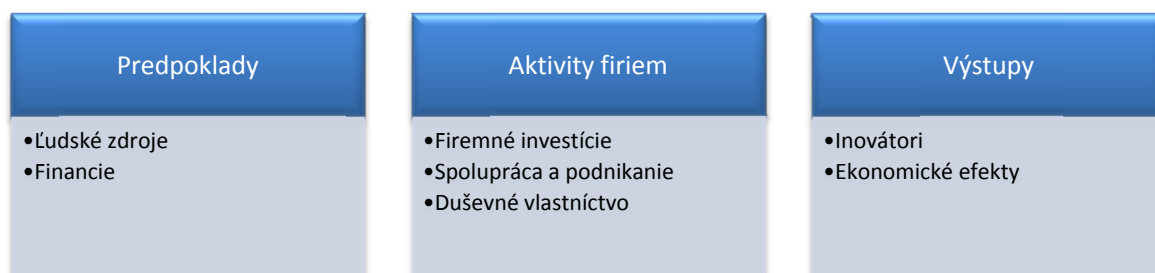
Táto „duálna ekonomika“ je jednou z hlavných nevýhod Slovenska z pohľadu trvalo udržateľného rozvoja. Napriek cieľu, aby sa slovenská ekonomika stala znalostnou, dôvodom rastu ekonomiky nie sú ani inovácie ani iné zdroje trvalo udržateľnej konkurenčnej výhody. Preto ekonomika Slovenskej republiky stále nenapreduje cestou znalostnej ekonomiky, ale momentálne najmä cestou procesne zameranej ekonomiky.

Pre definovanie postavenia Slovenska z hľadiska stavu a vývoja v oblasti inovácií - ergo inovačnej výkonnosti Slovenskej republiky - dokument využíva medzinárodne porovnateľné výsledky European Innovation Scoreboard, ktorý hodnotí inovatívnu výkonnosť 32 európskych krajín podľa viacerých ukazovateľov roztriedených do jednotlivých dimenzií (Box 1). Hodnoteniu podlieha: 27 členských štátov Európskej únie, 3 členské štáty Európskeho združenia voľného obchodu (EFTA) - Nórsko, Island a Švajčiarsko a 2 kandidátske krajiny na členstvo v Európskej únii - Chorvátsko a Turecko.

⁸ Štatistický úrad SR. 2008. Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2008. s. 232

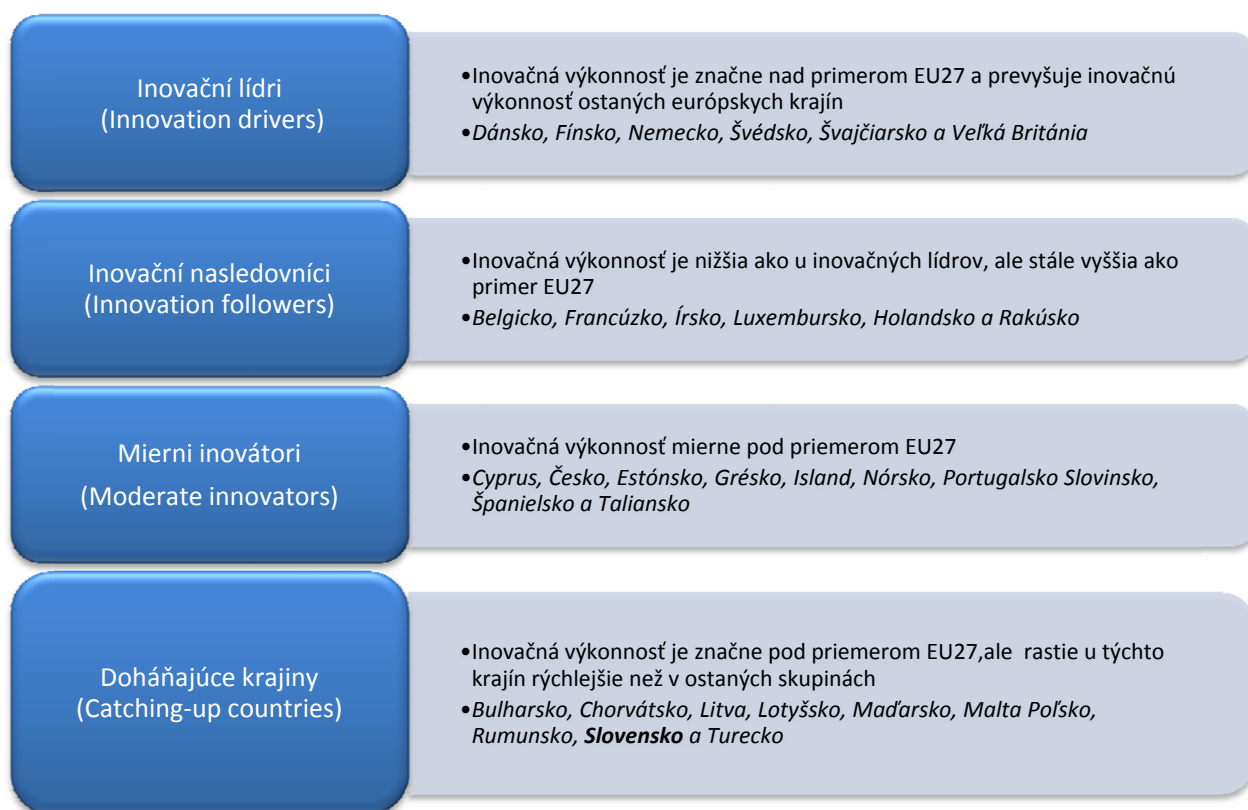
Box 1 - Základné rozdelenie ukazovateľov European Innovation Scoreboard

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Výsledky hodnotenia zaraďujú krajiny Európskej únie do 4 skupín podľa inovačnej výkonnosti a rastu inovačnej výkonnosti (Box 2).

Box 2 - Základné rozdelenie európskych krajín podľa European Innovation Scoreboard

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Slovenská republika je zaradená do 4. skupiny medzi tzv. doháňajúce krajiny, ktorých inovačná výkonnosť je značne pod priemerom EÚ 27, ale na druhej strane rastie rýchlejšie než v krajinách zaradených do ostatných skupín.

Predpoklady: Ľudské zdroje

Ľudské zdroje sú významným predpokladom inovácií. Dostupnosť vysoko zručných a dobre vzdelaných ľudských zdrojov je kľúčovým vstupom pre inovácie.

Tabuľka 1 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti ľudských zdrojov

Ukazovateľ		Vstupné údaje	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
			Slovensko	Priemer EÚ27	Slovensko	Priemer EÚ27
1	Predpoklady				5,70%	5,40%
1.1	Ľudské zdroje				4,50%	4,00%
1.1.1	Podiel absolventov najmenej bakalárskeho štúdia v populácii 20-29 ročných (%)	2006	24,40%	40,30%	8,70%	6,70%
1.1.2	Podiel absolventov dokrantskeho štúdia v populácii 25-34 ročných (%)	2006	0,89%	1,11%	7,70%	6,70%
1.1.3	Podiel vysokoškolsky vzdelaných v populácii 26-64 ročných (%)	2007	14,40%	23,50%	5,70%	3,10%
1.1.4	Účast' na celoživotnom vzdelávaní v populácii 25-64 ročných (%)	2007	3,90%	9,70%	1,30%	3,40%
1.1.5	Podiel stredoškolsky vzdelaných v populácii 20-24 ročných (%)	2007	91,30%	78,10%	-0,80%	0,40%

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

V roku 2006 malo 24,4% populácie Slovenska vo vekovej skupine 20 až 29 rokov absolvovaný prvý alebo druhý stupeň vysokoškolského štúdia. Priemer EÚ 27 však bol na úrovni 40,3%. Z hľadiska vývoja však treba poznamenať, že univerzity a vysoké školy na Slovensku počas posledných 5 rokov prijímajú podstatne viac študentov. Tabuľka 2 ukazuje, že za obdobie od roku 2004 vzrástol počet denných študentov na slovenských vysokých školách o viac ako 29% na 140 262 denných študentov v školskom roku 2008/2009.

Tabuľka 2 - Počet denných študentov slovenských vysokých škôl k 31.10

rok	2004	2005	2006	2007	2008
počet denných študentov vysokých škôl v SR	108 608	116 195	125 213	133 888	140 262

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Databáza Slovstat

Absolventov tretieho stupňa vysokoškolského štúdia bolo na Slovensku vo vekovej skupine 25-34 rokov 0,89%, pričom priemer EÚ 27 bol 1,11%. Slovenská republika výrazne zaostáva za priemerom Únie aj v podiele vysokoškolsky vzdelaných ľudí vo vekovej skupine 25 až 64 rokov. Priemer EÚ 27 bol 23,5% pričom na Slovensku bol tento ukazovateľ len 14,4%

Z kvalitatívneho hľadiska treba poznamenať, že najlepšia slovenská vysoká škola - Univerzita Komenského v Bratislave obsadila v celosvetovom rebríčku vysokých škôl Webometrics⁹ až 508. miesto (20. v strednej a východnej Európe) nasledovaná na 691. mieste Technickou univerzitou v Košiciach (28. v strednej a východnej Európe). Tretia v poradí je Slovenská technická univerzita v Bratislave na 798. mieste (34. v strednej a východnej Európe). Keďže Slovensko nemá zastúpenie v prvej päťstovke svetových univerzít nepatrí ani medzi 45 krajín s najlepším vysokým školstvom. Medzi tieto štáty však patria Česko, Poľsko, Rakúsko aj Maďarsko, čo potenciálne znižuje konkurencieschopnosť slovenského vysokého školstva v regióne.

Pokiaľ je cieľom Slovenskej republiky stať sa znalostnou ekonomikou, význam vzdelávania by mal byť prioritný. Vzdelávanie je základným pilierom znalostnej ekonomiky a vysoké školy by mali byť miestom výmeny poznatkov. Negatívnou črtou môže byť aj fakt, že mnoho šikovných a ambiciózných maturantov za vysokoškolským vzdelaním odchádza do iných krajín Európskej únie. Napríklad počet slovenských študentov na českých univerzitách každoročne stúpa. V roku 2010 bude v Česku študovať zhruba 20-tisíc Slovákov¹⁰, pričom v roku 2002 ich bolo 5 593¹¹. Ide o približne 250 % nárast v priebehu 8 rokov. Rastúce množstvo študentov odchádza za kompletným vysokoškolským vzdelaním do neďalekého Rakúska, ale aj do vzdialenejších krajín - napr. aj do Veľkej Británie a USA. Len málo z týchto študentov si však hľadá uplatnenie po dokončení štúdia na Slovensku. Slovenská republika tak stráca kľúčovú skupinu pre inovačnú výkonnosť - mladých absolventov univerzít.

⁹ World Universities' ranking on Web: Top Eastern Europe.

[Internet: http://www.webometrics.info/top100_continent.asp?cont=E_Europe]

¹⁰ Hospodárske noviny. 3. jún 2009. *České školy lákajú Slovákov. Sú zadarmo.*

[Internet: <http://hnonline.sk/c1-37315670-ceske-skoly-lakaju-slovakov-su-zadarmo>; cit. 29.11.2009].

¹¹ VysokeSkoly.cz. 29. október 2002. *Štúdium Slovákov na českých univerzitách..*

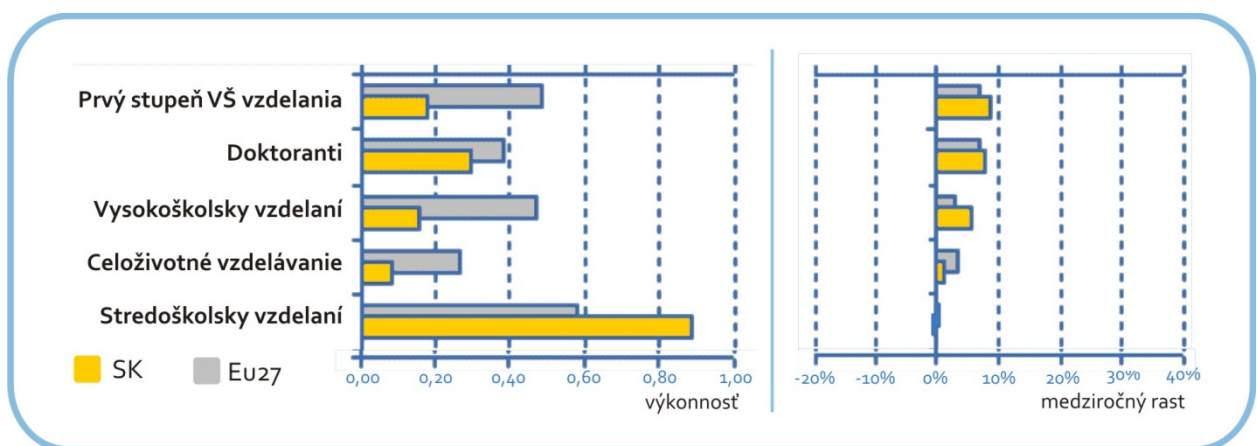
[Internet: <http://www.vysokeskoly.cz/system/index.php?clanek=2040&id=13>; cit. 29.11.2009].

Ďalšieho vzdelávania (akýchkoľvek foriem školení a vzdelávania do dokončení stredných škôl) sa na Slovensku zúčastňuje približne 3,9% obyvateľov vekovej skupiny 25 až 64 rokov. Priemer EÚ 27 je asi 9,7% (Švédsko - inovačný líder EÚ27 - 32%, Fínsko ako inovačná „dvojka“ - 23%). Jednoznačne to dokazuje pozitívnu koreláciu celoživotného vzdelávania a inovačnej výkonnosti krajiny. Na základe tohto porovnania možno konštatovať, že priemerný občan Slovenska v produktívnom veku je od momentu nástupu do zamestnania ľahostajný voči zlepšovaniu svojho dosiahnutého vzdelania. Takéto naladenie je však nezlučiteľné s budovaním znalostnej ekonomiky a zvyšovaním inovačnej výkonnosti.

Významne pozitívnym faktom však je, že až 91,3% obyvateľov Slovenska vo vekovej skupine 20 až 24 rokov má ukončené stredoškolské vzdelanie. Je to až o 13,1% percenta viac než priemer Európskej únie. Tento ukazovateľ je v prípade Slovenska dlhodobo na rovnakej úrovni.

Graf 5 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EÚ27 v oblasti ľudských zdrojov

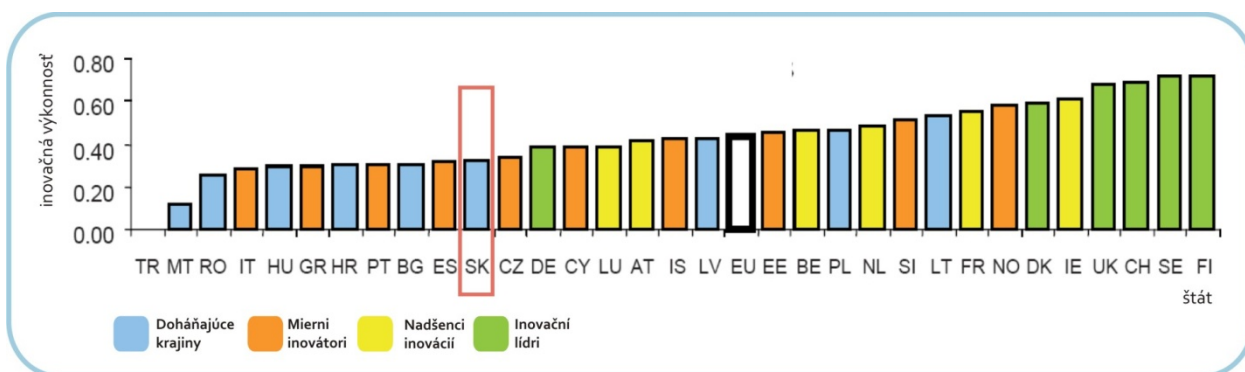

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Ľudské zdroje, ako kľúčový predpoklad inovácií sú teda na Slovensku pod priemerom členských štátov Európskej Únie. Slovensko sa pritom zaraďuje na 22. priečku z 32 hodnotených krajín, medzi dohánajúce a mierne inovatívne krajiny (Graf 6). Z uvedeného grafu celkom jednoznačne vyplýva, že inovační lídri majú aj najvyššiu výkonnosť v oblasti ľudských zdrojov, takže zlepšenia v oblasti vysokého školstva prinesú v dlhodobom horizonte zvýšenie inovačnej aktivity.

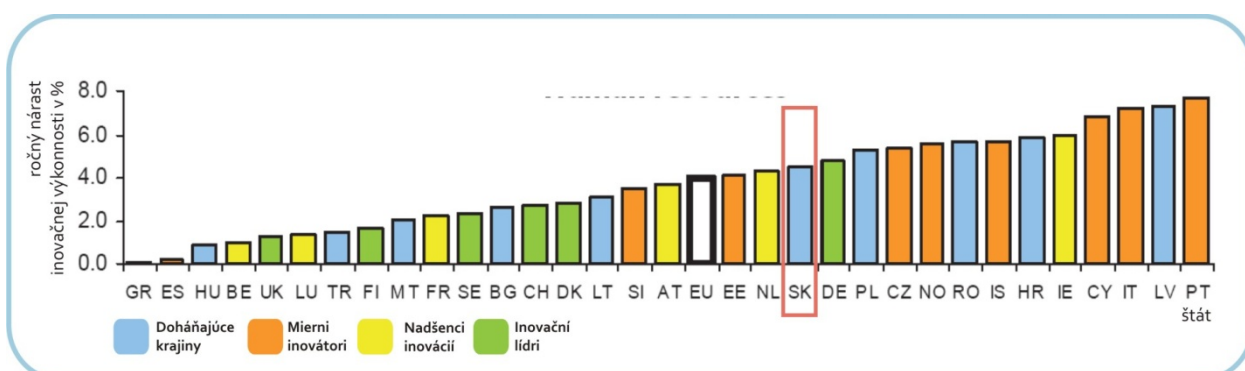
Graf 6 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti ľudských zdrojov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Pozitívne je, že inovačná výkonnosť Slovenska v oblasti ľudských zdrojov rastie mierne rýchlejšie než priemerne rastie EU27 (Graf 7).

Graf 7 – Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti ľudských zdrojov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Predpoklady: Finančné zdroje

Druhou skupinou predpokladov významných pre inovácie sú **finančné zdroje**. Dostatok hotovosti umožňuje podnikom prekonať počiatočné ťažkosti a plne komercializovať produkty ich výskumu. Slovenské začínajúce MSP patria podľa prieskumu Európskej komisie všeobecne medzi najzraniteľnejšie a v najväčšej miere deklarujú nedostatok kapitálu, ako zásadnú prekážku v ich podnikaní.

Tabuľka 3 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti financií

Ukazovateľ		Vstupné údaje	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
			Slovensko	Priemer EU27	Slovensko	Priemer EU27
1	Predpoklady				5,70%	5,40%
1.2	Financie				7,20%	7,10%
1.2.1	Vládne výdavky na výskum a vývoj (% z HDP)	2007	0,27%	0,65%	0,90%	0,00%
1.2.2	Objem investovaného rizikového kapitálu (% z HDP)	2007	0,007%	0,107%	-8,50%	9,60%
1.2.3	Úvery a iné pohľadávky bánk voči súkromnému sektoru (% z HDP)	2007	0,42%	1,31%	8,10%	5,40%
1.2.4	Podiel firiem so širokopásmovým pripojením k internetu (% z podnikov nad 10 zamest.)	2007	76,00%	77,00%	32,00%	13,70%

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Výdavky na výskum a vývoj (VaV) patria medzi kľúčové faktory vedúce k ekonomickému rastu a dlhodobej prosperite spojenej s konkurenčnými výhodami. Zároveň sú cestou k transformácii ekonomiky na znalostnú ekonomiku. Na Slovensku však môžeme už dlhšiu dobu pozorovať, že podiel verejných výdavkov na výskum a vývoj na HDP klesá. Zatiaľ čo v EÚ 27 je priemerný podiel výdavkov na výskum a vývoj 0,65 % na Slovensku je to iba 0,27%. Inovační lídri, ako napr. Švédsko vynakladajú zo štátneho rozpočtu od 0,9% do 1% HDP na podporu VaV.

Vládne výdavky na výskum a vývoj v prenesenom zmysle môžu vyjadrovať mieru významu inovácií pre štát. Od roku 1989 Slovenský výskum stagnuje po kvantitatívnej aj kvalitatívnej stránke. Absolútne výdavky na výskum a vývoj rástli mierne pomalšie ako inflácia a v roku 2007 dosiahli úroveň 282,6 mil. EUR (Tabuľka 4).

Tabuľka 4 - Výdavky na výskum a vývoj v Slovenskej republike podľa zdroja v tis. EUR

Rok	1994	1999	2004	2005	2006	2007
Výdavky na VV v SR úhrnom	148 490,08	184 303,53	231 209,92	249 066,79	267 650,43	282 629,09
Výdavky z verejných zdrojov	57 350,46	88 220,37	132 058,32	142 024,73	148 714,07	152 393,41
Výdavky z podnikateľských zdrojov	88 951,74	91 878,94	88 534,72	91 154,92	93 560,81	100 608,11
Výdavky zo zahraničných zdrojov	1 944,96	4 162,45	9 918,18	15 050,02	24 226,58	28 937,26

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, Databáza Slovstat

Zatiaľ čo v roku 1994 výdavky súkromného sektora na výskum a vývoj boli vyššie než verejné, v roku 2007 už verejné výdavky boli o 50% vyššie než súkromné výdavky. Nárast výdavkov na VaV zo súkromného sektora značne zaostal za infláciou, teda reálne výdavky firiem poklesli. Je to signál, že ekonomické prostredie a politika na Slovensku takmer vôbec nemotivuje podnikateľov inovovať. Vo vyspelých krajinách je značnou pomocou pre začínajúce podniky (seed, start-up) a expandujúce podniky prístup k rizikovému kapitálu (venture capital). Potenciálny rizikový investor kapitálovo vstúpi do podniku a tak mu umožní prekonať finančné ťažkosti pri komercializácii výsledkov vývoja alebo pri rozbiehaní nových výskumných projektov. V EÚ dosahuje priemerný objem investovaného rizikového kapitálu za rok úroveň 0,107% HDP. Na Slovensku je to však iba 0,007% HDP. Najväčší objem rizikového kapitálu je každoročne investovaný vo Veľkej Británii, Švédsku a Fínsku, teda v krajinách patriacich medzi inovačných lídrov. Trh s rizikovým kapitálom nie je na Slovensku takmer vôbec rozvinutý. Práve jeho rast by mohol zvýšiť inovačnú aktivitu slovenských podnikov. Alarmujúci stav na trhu s rizikovým kapitálom dokazuje aj fakt, že zatiaľ čo priemer EÚ 27 v tomto ukazovateli v roku 2007 vzrástol medziročne o 9,6%, Slovensko sa prepadlo o 8,5%. Rizikový kapitál je kapitolou, kde Slovensko zaostáva za vyspelými krajinami Európskej únie najviac.

Znepokojivým faktom je, že v roku 2008 súkromní investori do rizikového kapitálu na Slovensku vôbec neinvestovali (Tabuľka 5). Pritom možno pozorovať, že napríklad v susednom Poľsku investovali súkromní investori približne 54,3 mil. €. Česká republika dosiahla výnimočne vysoké investície súkromného rizikového kapitálu do podnikov v neskorších fázach (medzi štartom a vstupom na burzu) a v Rumunku boli zrealizované vysoké súkromné investície do štartujúcich podnikov. Krajiny s existenciou súkromného rizikového kapitálu sa vyznačujú fungujúcimi a likvidnými burzami, kde môžu byť neskôr obchodované akcie firmy, čím investori môžu zvýšiť zisk zo svojej investície. Burza cenných papierov v Bratislave je nelikvidná, čo sa na prejavuje na celom trhu s rizikovým kapitálom na Slovensku.

Tabuľka 5 – Investície do rizikového kapitálu v strednej a východnej Európe v roku 2008

Krajina	Fáza životného cyklu			Spolu
	Seed	Start-up	Development	
Baltské štáty	0	4 093	6 012	10 105
Bulharsko	0	3 771	3 397	7 168
Chorvátsko	0	0	4 000	4 000
Česko	0	281	45 690	45 971
Maďarsko	0	2 017	22 063	24 080
Poľsko	3 725	14 900	35 687	54 312
Rumunsko	0	33 145	0	33 145
Srbsko	0	0	1 300	0
Slovensko	0	0	0	0
Slovinsko	0	500	3 250	3 750
Ukrajina	0	0	1 187	1 187

zdroj : European private equity and venture capital association. 2009. Central and Eastern Europe Statistics, 2008

údaje sú uvedené v tisícoch Eur

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania v SR (NARMSP) investovala v roku 2008 prostredníctvom svojich podriadených fondov rizikového kapitálu 8 mil. Eur¹². Dominantným subjektom na slovenskom trhu s rizikovým kapitálom je dcérska spoločnosť NARMSP - Fond Fondov s.r.o. Fondy tejto spoločnosti počas doby svojej existencie od roku 1994 do 31.12.2009 poskytli formou rizikového kapitálu finančné zdroje pre 181 projektov v celkovom objeme €38 899 715. Namiesto súkromných investorov hrá na Slovenskom trhu s rizikovým kapitálom podstatnú úlohu štát. Pre porovnanie možno uviesť Veľkú Britániu, kde trh s rizikovým kapitálom prekvitá vďaka súkromným investorom. Štátne fondy rizikového kapitálu investovali najmä do spoločností vo fáze seed a vo fáze development. Investície do podnikov vo fáze start-up však boli podstatne nižšie (tabuľka nižšie). Okrem toho systém Business Angels (sprostredkovanie kontaktu podnikov a investorov) v súčasnej podobe na Slovensku nefunguje.

¹² zdroj: Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania SR

Tabuľka 6 - Investície štátnych fondov rizikového kapitálu podľa fázy životného cyklu v roku 2008

Fáza životného cyklu	Objem	Objem
	(v tis. Sk.)	(€)
Spolu:	240 733	7 990 872
seed	115 860	3 845 847
start-up	13 600	451 437
development	111 273	3 693 587

zdroj: NARMSP

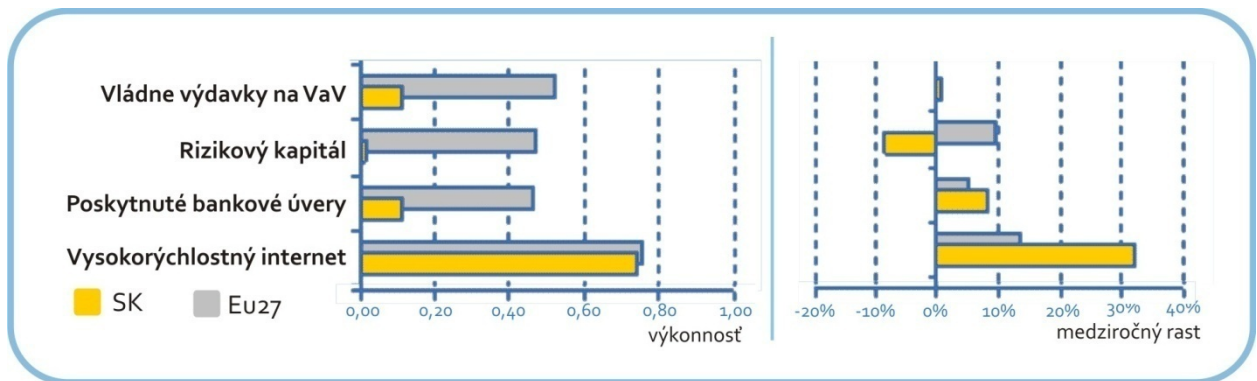
Podniky s lepšie vypracovanými biznis plánmi a priaznivými výsledkami však môžu financovať svoj rozvoj aj prostredníctvom bankových úverov. V porovnaní s priemerom Spoločenstva je však na Slovensku podstatne ťažšie získať bankový úver. Je to všeobecný problém krajín strednej Európy, pričom v priemere úvery poskytnuté firmám tvoria na Slovensku 0,42% HDP (priemer EÚ 27 je 1,31%). V tomto ohľade sú najaktívnejšími krajinami dohánajúce krajiny, ako napr. Írsko. Uvoľnenie peňažných tokov a zvýšenie úverovania má nepopierateľne pozitívne vplyvy na celkovú výkonnosť ekonomiky a ochotu podnikov ísť do inovatívnych projektov.

NARMSP poskytuje podnikateľom v rámci svojich podporných nástrojov aj mikropôžičky. Mikropôžičkový program, poskytol za svoju existenciu od roku 1999 do 31.12.2009 až 1 790 mikropôžičiek v celkovom objeme €30 208 548. Pozitívne je, že mikropôžičky sú dostupné v regiónoch prostredníctvom siete RPIC a BIC.

Elektronické obchodné styky prostredníctvom internetu (e-commerce) otvárajú podnikom prístup ku zdrojom a zákazníkom z celého sveta, pričom ich základným predpokladom je prístup k širokopásmovému vysokorýchlostnému internetu. Je to jediná kategória v tejto dimenzii ukazovateľov, kde dosahuje Slovenská republika výsledky porovnateľné s priemerom Európy. V tomto ohľade Slovensko dynamicky rastie (+32%). Metodika tohto ukazovateľa však nezahŕňa vysokorýchlostný prístup k internetu cez mobilných operátorov, ktorý na Slovensku získava na popularite. Ako ukazujú analýzy, prístup k širokopásmovému internetu malo v roku 2007 na Slovensku 78% podnikov nad 10 zamestnancov. V spojení s technológiami mobilných operátorov možno konštatovať, že slovenské podniky majú vyhovujúce predpoklady pre využitie príležitostí e-commerce. Je to sektor, ktorý sa približuje dokonalej konkurencii, neustále inovuje a disponuje rastúcim množstvom príležitostí.

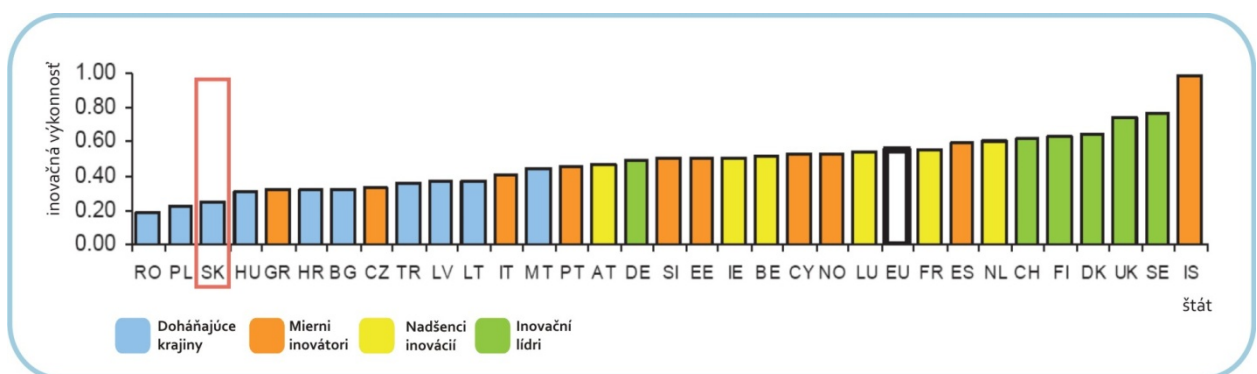
Graf 8 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu Slovenska a EU27 v oblasti financií

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Slovenská republika teda z hľadiska finančných predpokladov pre inovácie značne zaostáva za priemerom Únie. Alarmujúci stav je najmä na trhu rizikového kapitálu, ktorý je umŕtvený. Ochotu bankového sektora úverovať podniky nemožno označiť za uspokojivú a túto navyše sťažuje globálna depresia. Vládne výdavky na výskum a vývoj nie sú dostatočné a čo je paradoxné, de facto nahrádzajú chýbajúce súkromné investície. Jediným pozitívnym výsledkom v tejto dimenzii je ukazovateľ prístupu podnikov k širokopásmovému internetu, ktorý po zvážení metodiky ukazovateľa možno označiť ako uspokojivý a ponúka dobré príležitosti zapojiť sa do neustáleho toku inovácií v prostredí internetu. Výsledky týchto indikátorov zaradujú Slovensko na 30. priečku spomedzi 32 európskych krajín, dokonca až za nečlenské štáty Európskej únie - Turecko a Chorvátsko.

Graf 9 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti financií

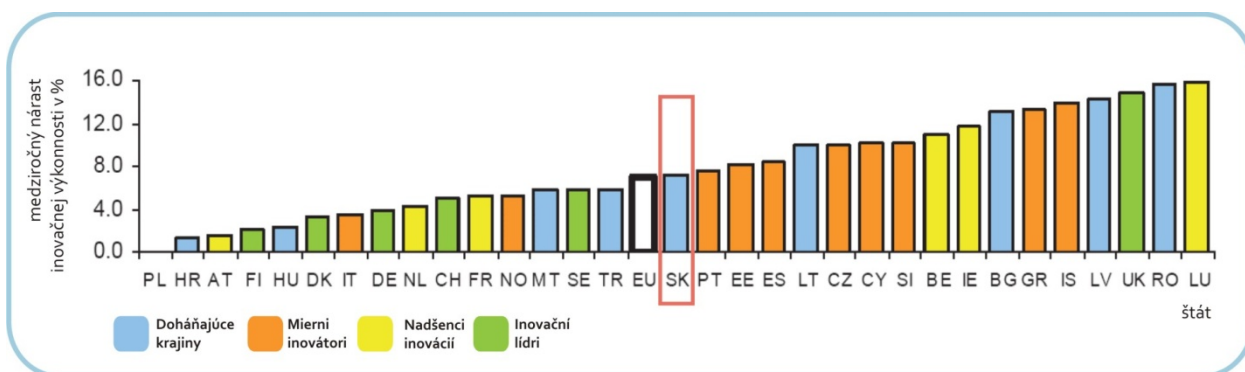

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Podľa tempa rastu finančných predpokladov pre inovácie zastáva Slovensko 17. miesto, čo však celkovo poukazuje na slabý rast týchto kategórií na starom kontinente.

Graf 10 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti financií

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Aktivity firiem: Firemné investície

Firemné investície zobrazujú výdavky podnikov na výskum, inovácie a nové zdroje informácií vedúce k rozširovaniu vedomostnej základne podniku. Dôležitosť tejto skupiny indikátorov spočíva v analýze nálady podnikov a ich inovačného úsilia.

Tabuľka 7 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti firemných investícií

Ukazovateľ		Vstupné údaje	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
			Slovensko	Priemer EÚ27	Slovensko	Priemer EÚ27
2	Aktivity firiem				4,30%	1,20%
2.1	Firemné investície				-4,30%	-0,90%
2.1.1	Súkromné výdavky na výskum a vývoj (v % HDP)	2007	0,18%	1,17%	-13,40%	-0,40%
2.1.2	Výdavky na informačné technológie (v % HDP)	2006	2,50%	2,70%	4,50%	0,00%
2.1.3	Výdavky na inovácie okrem výdavkov na R&D (v % obratu všetkých podnikov)	2006	1,51%	1,03%	-3,20%	-2,40%

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

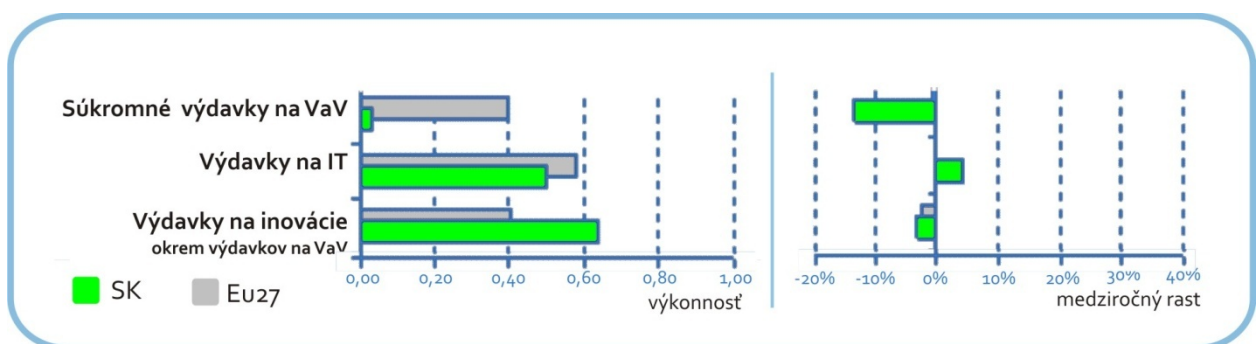
Výdavky na výskum a vývoj pochádzajúce zo zdrojov súkromných podnikov už od roku 1994 stagnujú a po očistení od inflácie sa dokonca značne prepadávajú. Alarmujúci je obrovský rozdiel v súkromných výdavkoch na výskum a vývoj na Slovensku (0,18%) a v krajinách Únie (1,17%). Znepokojujúci je aj medziročný prepád súkromných investícií do výskumu a vývoja na Slovensku o 13,4%, pričom celkové súkromné výdavky na výskum a vývoj v EÚ 27 medziročne poklesli len o 0,4%. Faktom je, že v priemere v členských štátoch EÚ v roku 2007 verejné výdavky na výskum a vývoj tvorili 0,65% HDP a súkromné 1,17% HDP. Spolu teda bolo do výskumu a vývoja investovaných v roku 1,82% HDP, pričom je veľmi priaznivé, že dve tretiny pochádzali zo súkromných zdrojov a verejné výdavky hrali len vedľajšiu úlohu. Na Slovensku investuje do výskumu a vývoja prevažne štát. V roku 2007 tvorili výdavky štátu na výskum a vývoj 0,27% HDP a rovnaké výdavky podnikov len 0,18% HDP, teda súhrnom bolo investovaných do VaV len 0,45% HDP. Znepokojujúci je aj fakt, že vlastné výdavky priemerného podniku v Európe na výskum a vývoj sú sedemkrát vyššie než vlastné výdavky priemerného slovenského podniku. Drvivá väčšina slovenských podnikov teda necíti silnú potrebu inovovať. Zároveň tento ukazovateľ poklesol na medziročnej báze o 13%. Možno to označiť za logický dôsledok nedostatočných predpokladov pre inovácie a absentujúcej inovatívnej zložky kultúry slovenských organizácií. Podniky v krajinách inovačných lídrov - vo Švédsku a Fínsku vynakladajú na VaV až približne 2,5% HDP.

Informačné technológie sú významným prvkom pri budovaní znalostnej ekonomiky. Totiž správne uchovávané, spracovávané a interpretované informácie sú kľúčom k správnym rozhodnutiam a efektívite výskumu. Prístup k najväčšiemu svetovému zdroju informácií - Internetu je možný práve prostredníctvom moderných informačných technológií. Možno povedať, že v celkových výdavkoch na informačné technológie Slovensko mierne zaostáva za Európskym priemerom na úrovni 2,7% HDP. Na Slovensku je to 2,5% HDP, pričom však tento ukazovateľ medziročne vzrástol o 4,5%.

Ostatné výdavky na inovácie¹³ boli na Slovensku síce vyššie ako v EÚ 27, ale nasledovali všeobecný trend mierneho poklesu. Slovenské podniky vynaložili na ostatné inovačné výdavky 1,51% svojho obratu, čo je takmer o 50% viac oproti priemeru Únie (1,03% obratu). Slovensko tak v rámci EÚ27 prekonal len pribojné Estónsko a Cyprus.

Graf 11 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SR a EÚ27 v oblasti firemných investícií

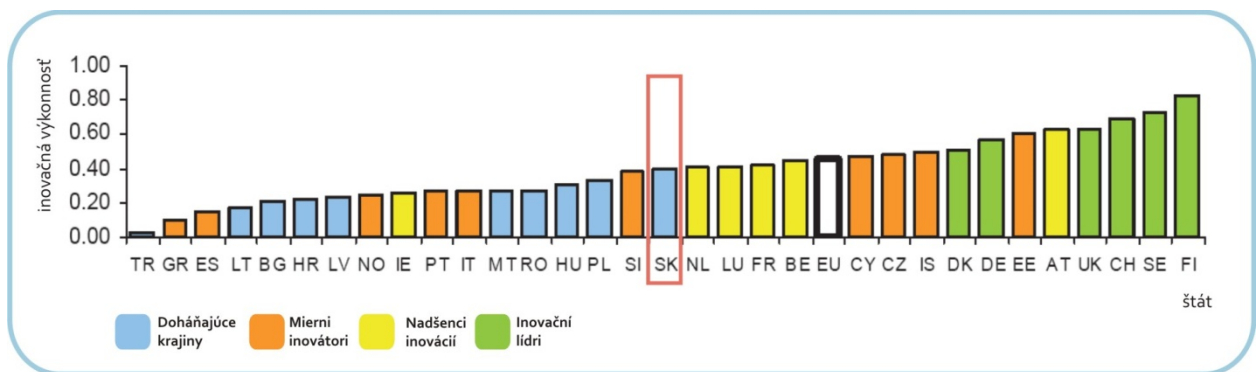
Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

V porovnaní 32 európskych krajín ohľadom firemných investícií sa Slovensko umiestnilo na 16. mieste - najlepšie spomedzi dohánajúcich krajín. Celkovo je v tejto dimenzii najvýkonnejšie Fínsko, kde ročne plynie do VaV 3,55% HDP, pričom 2,61% pochádza zo súkromných zdrojov.

¹³ Výdavky vynakladané na iné inovačné aktivity než výskum a vývoj - napr. nákup nových licencií a povolení využívať patenty, nákup nových prístrojov a zariadení za účelom inovatívnej výroby a podobné.

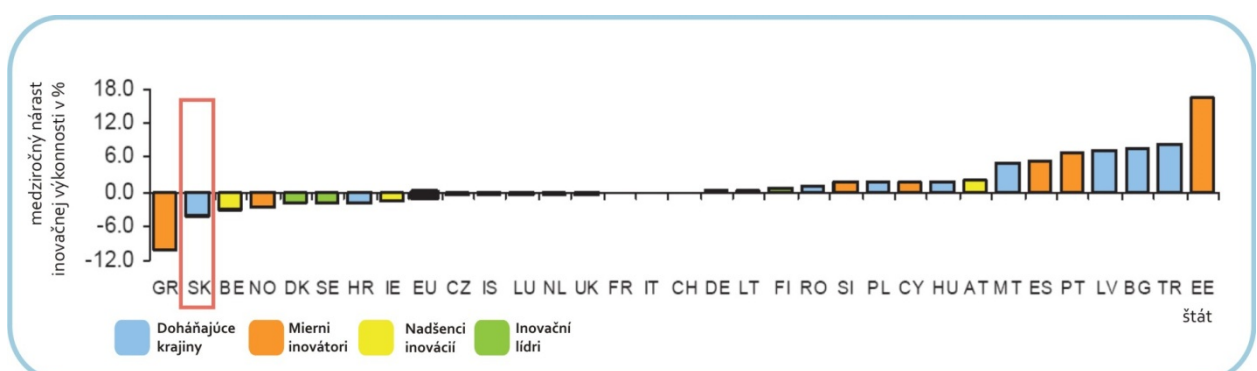
Graf 12 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti firemných investícií

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Úpadok VaV financovaného zo súkromných zdrojov je veľmi výrazný a tlačí inovačnú výkonnosť Slovenska v tejto skupine nadol. Naopak, výkonnosť pozitívne ovplyvňuje nákup nových strojov, patentov a licencií, čo možno pripisovať príchodu investorov a angažovaniu slovenských subdodávateľov z radov MSP. V hodnotenom období boli nakupované stroje najmä pre investorov v elektrotechnickom a automobilom priemysle, ktoré však len minimálne k trvalo udržateľnému rastu inovačnej výkonnosti Slovenska. V medziročnom porovnaní celkovej inovačnej výkonnosti v dimenzii firemných investícií je však Slovenská ekonomika v týchto ukazovateľoch druhou najrýchlejšie sa prepadávajúcou spomedzi 32 skúmaných európskych krajín. Klesajúca motivácia slovenských firiem k realizácii inovačných aktivít je vážnym problémom pre trvalo udržateľný rozvoj slovenskej ekonomiky a dobiehanie ekonomicky vyspelejších krajín Európskej únie.

Graf 13 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti firemných investícií

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Aktivity firiem: Spolupráca a podnikanie

Problémom stredného odborného a vysokého školstva na Slovensku je, že je málo **prepojené na firmy** a vice versa. Využitie vedomostí akumulovaných na vysokých školách a výskumných inštitútoch takto klesá a vytvorené inovácie často nie sú komerčne využiteľné. Podniky, pokiaľ sú ochotné inovovať, nemajú na to dostatočné vedecké kapacity. Tu vzniká potreba spolupráce. Vysoké školy a výskumné inštitúty majú vedomosti a firmy vedia, aké inovácie sú potrebné na trhu a ako ich správne komercializovať. Skutočnou výzvou je, aby tento systém fungoval na regionálnej, národnej aj európskej úrovni.

Tabuľka 8 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti spolupráce a podnikania

Ukazovateľ		Vstupné údaje	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
			Slovensko	Priemer EÚ27	Slovensko	Priemer EÚ27
2	Aktivity firiem				4,30%	1,20%
2.2	Spolupráca a podnikanie				2,30%	0,00%
2.2.1	MSP, ktoré samostatne inovovali produkty alebo procesy (% zo všetkých MSP)	2006	17,90%	30,00%	2,80%	-0,50%
2.2.2	MSP, ktoré inovovali produkty alebo procesy v spolupráci s inými subjektmi (% z vš. MSP)	2006	7,20%	9,50%	1,40%	1,00%
2.2.3	MSP nad 5 zamestnancov ktoré buď prišli na trh alebo odišli z trhu (% zo všetkých MSP)	2004	4,80%	5,10%	-5,10%	-3,30%
2.2.4	Počet spoločných vrejno-súkromných publikácií (na milión obyvateľov krajiny)	2006	4,50	31,40	10,50%	3,00%

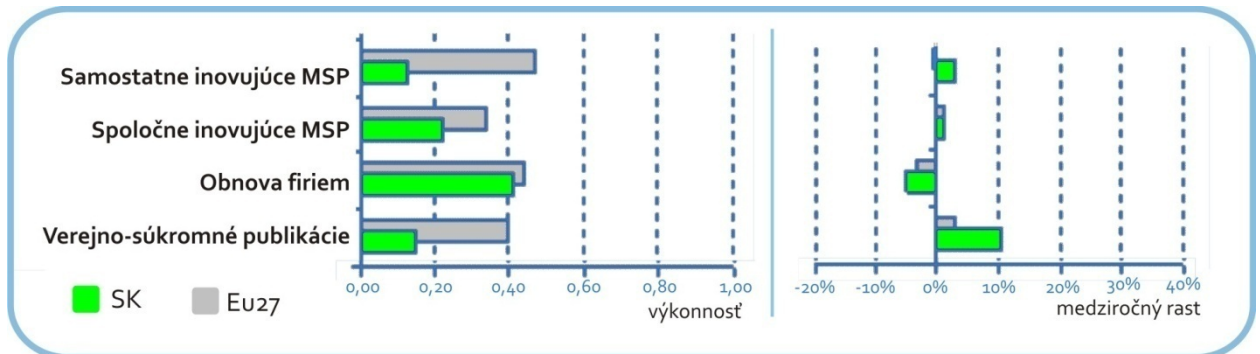
Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Tabuľka 8 poukazuje na stále nízky podiel malých a stredných podnikov, ktoré samostatne inovujú. Na Slovensku ich je 17,9%, v Európe v priemere až 30% a napríklad v Nemecku je to až 46%. Tempo rastu Slovenska je iba mierne rýchlejšie než dosahuje v priemere Spoločenstvo. Inovačná aktivita podnikov svedčí o ich snahe, no MSP spomínanom Nemecku sú približne trikrát také aktívne ako slovenské MSP v zlepšovaní svojich služieb a produktov. Malé a stredné podniky čelia pri svojom štarte a expanzii - okrem nedostatku zdrojov - aj problémom absencie vedomostí. Pri inováciách sa môžu spájať s celým radom rôznych subjektov, najčastejšie však ide o výskumné inštitúty alebo poradenské firmy v prípade inovácie služieb. Podiel inovatívnych malých a stredných podnikov, ktoré inovovali v spolupráci s inými subjektmi bol na Slovensku 7,2%, pričom v EÚ 27 mierne viac - 9,5%. V Slovenskom malom a strednom podnikaní teda stále existuje priestor pre spoluprácu. Kooperácia malých a stredných podnikov s celou sieťou inovatívnych organizácií je kľúčom k celoplošnej inovačnej aktivite a posunu k znalostnej ekonomike. Príchody a odchody MSP z trhu svedčia o aktivite obyvateľstva a jeho podnikateľskom naladení.

V prípade podnikov nad 5 zamestnancov sú ich prírastky a úbytky v súlade s priemerom Európskej únie, avšak závažnejšie je, že v tomto ukazovateli čelí Slovensko 5% medziročnému prepadu. Malé a stredné podnikanie je pritom vitálnou časťou ekonomiky, ktorá produkuje významné množstvo inovatívnych ideí. Na budovanie znalostnej ekonomiky založenej na inováciách je potrebné informácie z VaV nielen okamžite komercializovať, ale aj zdieľať. Štátom financovaný výskum je zameraný na iné oblasti než privátne financovaný a preto je spolupráca týchto dvoch skupín prínosná pre nové nápady. Na Slovensku boli v roku 2006 publikované výsledky iba približne 24 spoločných projektov privátnych a verejných výskumníkov (4,5 publikácie na milión obyvateľov). Pre porovnanie, priemer EÚ 27 v roku 2006 bol 31,4 takýchto publikácií na milión obyvateľov (vo Švédsku až 116 projektov na milión obyvateľov, vo Švajčiarsku bola táto aktivita až 193 projektov, teda približne 50-krát vyššia než na Slovensku). Výkonnosť Slovenska však rastie v tomto ukazovateli trojnásobným tempom oproti priemeru. Nízka spolupráca výskumníkov v podnikoch a vo verejných inštitúciách na Slovensku je spôsobená nedostatočnými finančnými predpokladmi, ale aj slabou inovatívnou zložkou podnikovej kultúry organizácií. Pri súčasnej výkonnosti existuje výrazné riziko zamerania výskumníkov vo verejných inštitúciách na nevyužiteľné inovácie a riziko vzniku len malého počtu alternatív od výskumníkov podnikov.

Graf 14 - Porovnanie inovačnej výkonnosti SK a EÚ27 v oblasti spolupráce a podnikania

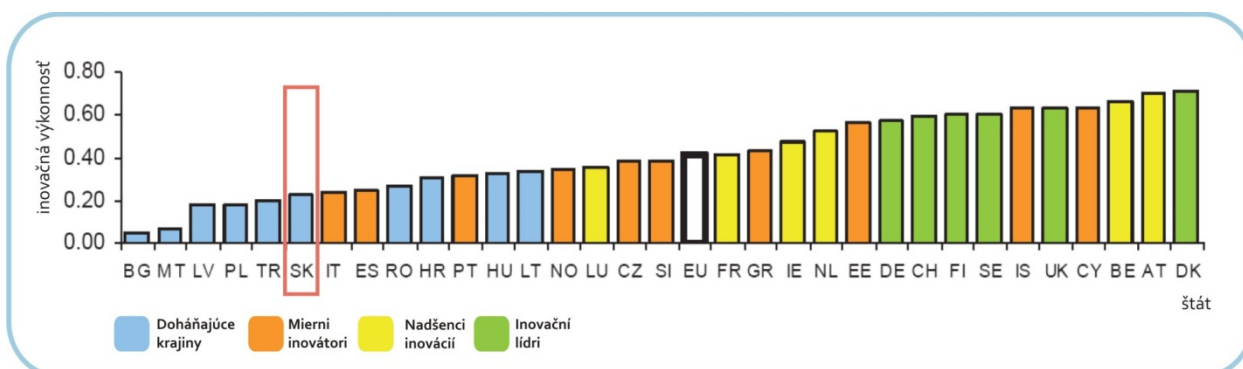

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Zaostávanie Slovenska prezentuje Graf 14. Podniky na Slovensku sa musia naučiť viac spolupracovať a byť viac podnikavé ohľadne inovácií. Výmeny poznatkov a informácií prostredníctvom partnerstiev sú pre inovácie a znalostnú ekonomiku nevyhnutné.

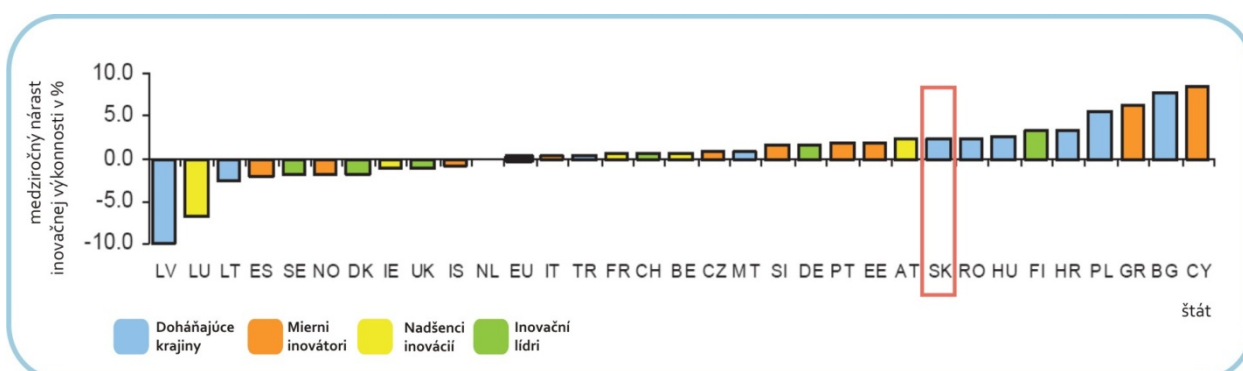
Graf 15 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti spolupráce a podnikania

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Slovenská republika sa v tejto kategórii zaraďuje medzi najslabšiu štvrtinu krajín, pričom dosahuje približne polovicu výkonnosti Európskej únie. V sumare jej patrí až 27. miesto spomedzi 32 hodnotených štátov. Napriek tomu, že Slovenská republika sa umiestnila v prvej tretine najrýchlejšie rastúcich krajín, 5% ročný rast v tejto skupine indikátorov je zrejme nedostatočný pre dobiehanie výrazného odstupe od európskeho priemeru.

Graf 16 – Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti spolupráce a podnikania

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Aktivity firiem: Duševné vlastníctvo

Táto skupina indikátorov zachytáva približné výsledky inovačných aktivít podnikov. Najhodnotnejším majetkom znalostných organizácií sú práve **patenty, registrované značky, priemyselné dizajny a koncepty**, ktorých užívanie inými organizáciami, môže podnikom prinášať zisky.

Tabuľka 9 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti duševného vlastníctva

Ukazovateľ	Vstupné údaje [SK]	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
		Slovensko	Priemer EU27	Slovensko	Priemer EU27
2 Aktivity firiem				4,30%	1,20%
2.3 Duševné vlastníctvo				13,40%	4,00%
2.3.1 Počet podaných EPO patentov za rok (na milión obyvateľov)	2005	5,80	105,70	12,50%	0,10%
2.3.2 Počet nových registrovaných obchodných značiek (na milión obyvateľov)	2007	20,60	124,60	27,40%	5,50%
2.3.3 Počet nových registrovaných priemyselných dizajnov (na milión obyvateľov)	2007	18,00	121,80	14,40%	4,30%
2.3.4 Licenčné poplatky a poplatky za poskytnutie práv (inkasá plus plus platby, %HDP)	2003	0,43%	1,07%	0,70%	6,40%

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Prvým z relevantných ukazovateľov, ktorý dokumentuje vyspelosť v oblasti budovania duševných práv, je počet nových patentov prihlásených na Európsky patentový úrad (European patent Office - EPO). Patenty sa prisudzujú krajinám podľa sídla autora vynálezu. V roku 2005¹⁴ pripadalo na milión obyvateľov na Slovensku len 5,8 podaných žiadostí na EPO. Pritom EÚ 27 vykazuje priemer 105,7 podaní na milión obyvateľov. Aktivita podnikov na Slovensku je teda iba 5% oproti priemeru Európskej únie. Ani rast 12,5% nie je vzhľadom k súčasnej výkonnosti uspokojivý. V prípade novo registrovaných obchodných značiek je situácia podobná. V roku 2007 na Slovensku pripadalo na milión obyvateľov 20,6 registrovaných obchodných značiek, pričom európsky priemer bol asi šesťnásobný - 124,6. Tento ukazovateľ súvisí aj s nízkou preferenciou domácich výrobkov v Slovenskej republike. Zaujímavý je však dynamický medziročný rast na úrovni 27,4%. Dôležité je ale z kvalitatívneho hľadiska vnímať, či hodnota značky rastie alebo klesá. Správne komunikovaná obchodná značka v kombinácii s inovatívnymi produktmi môže byť zdrojom trvalo udržateľnej konkurenčnej výhody.

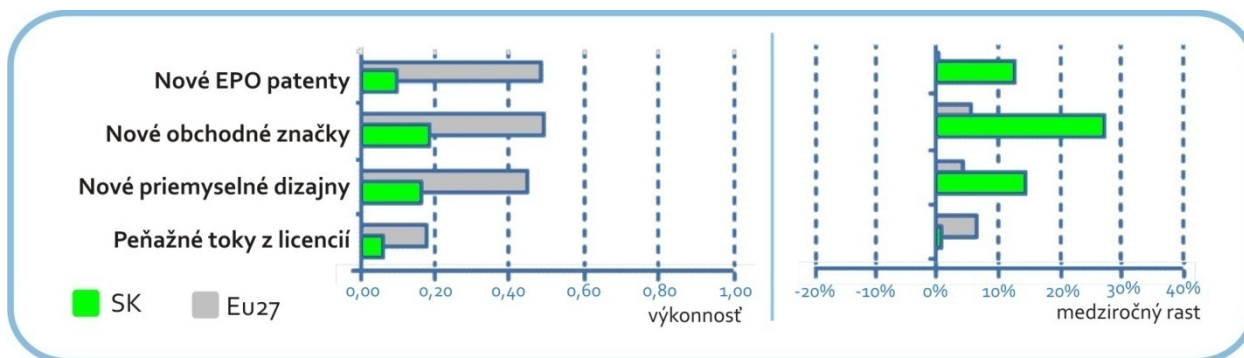
¹⁴ Eurostat zatiaľ nevydal aktuálnejšiu štatistiku, trend je však približne rovnaký.

Rovnaká situácia nastala v roku 2007 aj čo sa týka priemyselných dizajnov, pričom na Slovensku bolo zaregistrovaných 18 dizajnov na milión obyvateľov (priemer EÚ bol 121,8 registrovaných dizajnov na milión obyvateľov). Slovensko však v tomto smere rastie tiež nadpriemerne - tempom 14,4% ročne. Zaujímavé je, že medzi najlepšími krajinami v hodnotení indikátorov značiek a priemyselných dizajnov sú Rakúsko a Švajčiarsko. Sú to tradičné krajiny, kde dominuje domáca spotreba. Je to dôkaz, že nielen globálne sily a celosvetové trendy dokážu motivovať k inováciám, ale aj vysoká preferencia domácich značiek na trhu. Táto korelácia môže byť nádejou pre slovenské MSP, ktoré čelia z hľadiska domáceho dopytu konzervativizmu obyvateľov.

Posledným smerodajným ukazovateľom sú peňažné toky (platby plus inkasá) za využívanie licencií a podnikateľských konceptov. V roku 2003 tvorili na Slovensku licenčné poplatky 0,43% HDP, pričom v EÚ 27 asi dvojnásobok - 1,07% HDP. V tempe rastu Slovensko výrazne zaostávalo (Tabuľka 9). Takýto prístup by mohol mať prínos v skokovom zlepšení služieb, napr. v cestovnom ruchu (čiastočne sa už využíva), ale aj v iných odvetviach služieb. Príkladom použitia licencie za účelom urýchlenia napredovania bola v roku 2009 regionálna karta Liptov v oblasti cestovného ruchu, umožňujúca zľavy na atrakcie v celom liptovskom regióne (Klaster Liptov¹⁵). Tento koncept bol zakúpený z Rakúska. Potenciálnych možností využitia takejto inovácie pre začínajúce a expandujúce podniky je dostupné obrovské množstvo.

Graf 17 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EÚ27 v oblasti duševného vlastníctva

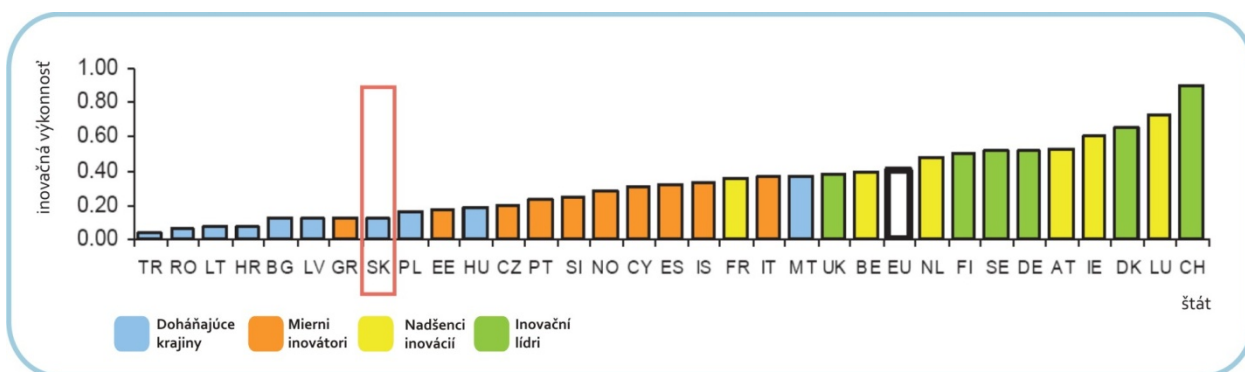
Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Graf 17 poukazuje na skutočnosť, že aktivity firiem týkajúce sa duševného vlastníctva na Slovensku prudko rastú, ale stále nedosahujú úroveň Európskeho priemeru. Najrýchlejšie rastúcim indikátorom je počet nových registrovaných značiek.

¹⁵ www.klasterliptov.sk

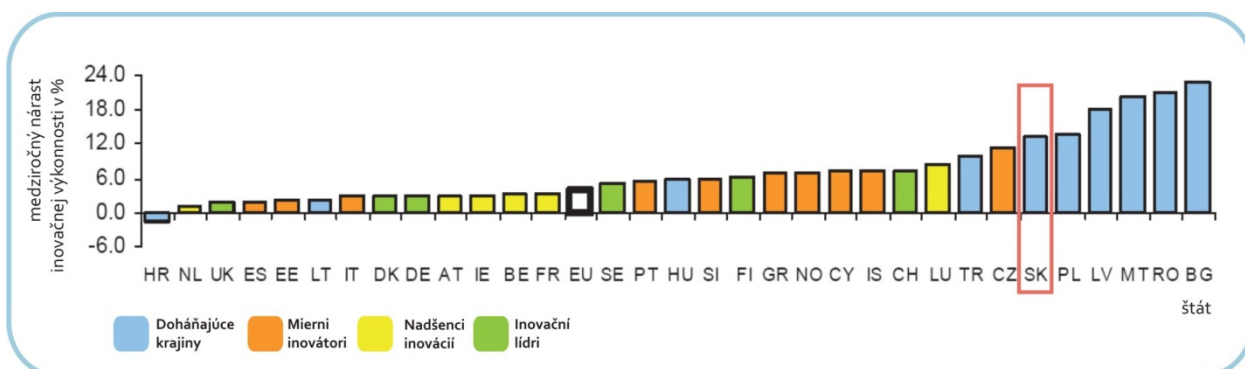
Graf 18 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti duševného vlastníctva

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Slovensko sa umiestnilo v rámci 32 hodnotených európskych krajín na 25. mieste. Európskym lídrom v duševnom vlastníctve je Švajčiarsko, ktoré sa radí medzi najbohatšie svetové ekonomiky. Práve duševné vlastníctvo a množstvo patentov je jedným zo zdrojov bohatstva.

Graf 19 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti duševného vlastníctva

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Rastu tejto skupiny dominuje skupina doháňajúcich krajín, pričom Slovensko je na 6. mieste (Graf 19) a lídrom v raste je Bulharsko. Zo skupiny krajín inovačných lídrov dokázali aj napriek vysokej výkonnosti naďalej rásť rýchlejšie ako priemer EÚ 27 jedine Fínsko a Švajčiarsko (inovační lídri v Európe).

Výstupy: Inovátori

Táto skupina indikátorov analyzuje **výsledky inovačných aktivít firiem** (v MSP inovácia výrobu alebo procesu, marketingová alebo organizačná inovácia a pod).

Tabuľka 10 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti inovátorov

Ukazovateľ	Vstupné údaje [SK]	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
		Slovensko	Priemer EÚ27	Slovensko	Priemer EÚ27
3 Výstupy				1,90%	0,60%
3.1 Inovátori				2,60%	-1,30%
3.1.1 Malé a stredné podniky uvádzajúce inováciu výrobu alebo procesu (v % zo všetkých MSP)	2006	21,40%	33,70%	2,60%	-1,30%
3.1.2 MSP uvádzajúce marketingovú alebo organizačnú inováciu (v % zo všetkých MSP)	2004	21,50%	40,00%		
3.1.3 Zvýšenie efektivity využívania zdrojov (počet podnikov zo všetkých podnikov v %)					
3.1.3a Zníženie personálnych nákladov následkom inovácie	2006	8,00%	18,00%		
3.1.3b Zníženie energetickej a materiállovej náročnosti následkom inovácie	2006	10,80%	9,60%		

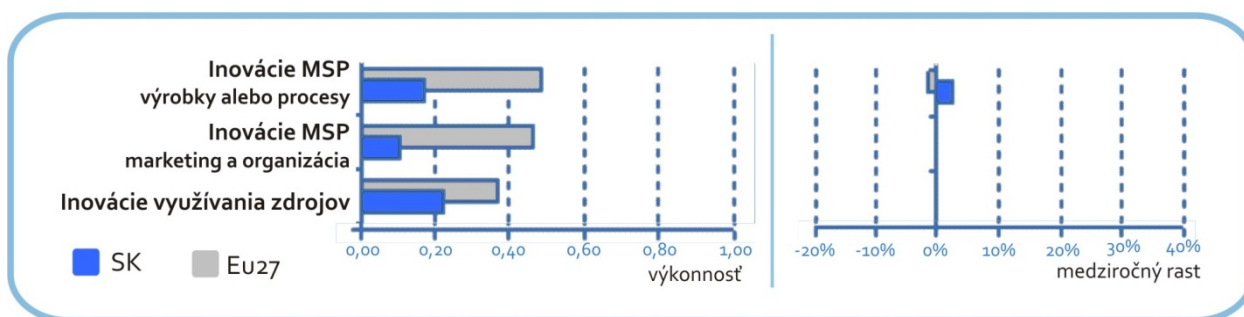
Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Inovácie realizované v podniku možno rozdeliť podľa povahy na inovácie výrobkov a procesov a „mäkké inovácie“ - inovácie v oblasti marketingu a organizovania. Tabuľka 10 poukazuje na fakt, že iba 21,4% slovenských malých a stredných podnikov zaviedlo inováciu výrobkov alebo procesov a približne podobný podiel implementoval marketingovú alebo organizačnú inováciu. Podľa štatistík Eurostatu implementovalo v roku 2006 inováciu výrobu alebo procesu 33,7% MSP z EÚ 27. V prípade marketingovej alebo organizačnej inovácie, ktorá je menej nákladná na výskum, to bolo dokonca až 40% malých a stredných podnikov. Tempo rastu bolo v Únii v roku 2006 v prvom zo spomínaných ukazovateľov -1,3%, pričom na Slovensku však ukazovateľ medziročne vzrástol o 2,6%. Výkonnosť slovenských malých a stredných podnikov pri uvádzaní inovácií do života je iba polovičná, avšak a tempo rastu prevyšuje priemer EÚ 27, a aj keď iba mierne. V prostredí, ktoré sa vyznačuje vysokou mierou neistoty je inovácia jednou z možností ako prežiť a prosperovať. Tento stav inovácií malých a stredných podnikov je výsledkom viacerých faktorov, najviac sa však na ňom podieľa nedostatočná kvalita zdrojov a následne nedostatočné aktivity firiem. Zlepšenie v ohľade dostupnosti kapitálu a celkového proinovačného naladenia podnikov je nevyhnutné pre dlhodobú ekonomickú prosperitu Slovenska a postupnú transformáciu na znalostnú ekonomiku. Zaujímavým ukazovateľom sú aj inovácie všetkých podnikov vedúce k efektívite využívania zdrojov, čo sa premieta do nákladov.

Podľa prieskumu Eurostatu boli na Slovensku len v 8% slovenských podnikoch realizované opatrenia na redukciiu personálnych nákladov (EÚ 27 18%), čo je výrazne iný výsledok oproti priemeru Európskej únie. Zatiaľ čo jednou z príčin je dlhotrvajúci prerod myslenia pracovníkov na podmienky trhového hospodárstva, ktorý obmedzuje okruh akceptovateľných riešení, druhou možnou príčinou je existujúci regulačný rámec, znižujúci flexibilitu trhu práce. Schopnosť ušetriť personálne náklady je kľúčovou práve v ekonomike s významným podielom sektora služieb. Lepší výsledok Slovensko dosiahlo v indikátore, ktorý meria znižovanie materiálovej a energetickej náročnosti vďaka inováciám. Táto je kľúčová pre dosahovanie zisku vo výrobných podnikoch. Inovácie viedli k zníženiu náročnosti výroby na energie a materiál až v 10,8% slovenských podnikoch, čo je v porovnaní s priemerom EU27 - 9,6% uspokojivé. Jedná sa však skôr o veľké podniky, keďže prieskumy Európskej komisie ohľadom MSP deklarujú zatiaľ veľmi mierne reakcie zo strany malých a stredných podnikov k téme úspor a ekologických inovácií.

Graf 20 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti inovátorov

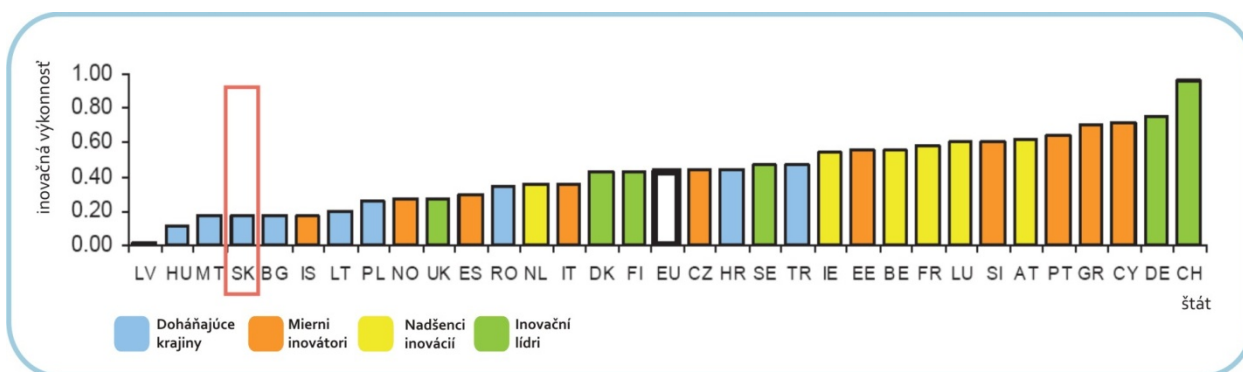

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Graf 20 poukazuje na skutočnosť, že počet inovácií implementovaných v priemernej slovenskej firme je podstatne nižší než v priemernej európskej firme. Ergo inovácie nie sú na Slovensku stále bežnou súčasťou podnikovej kultúry.

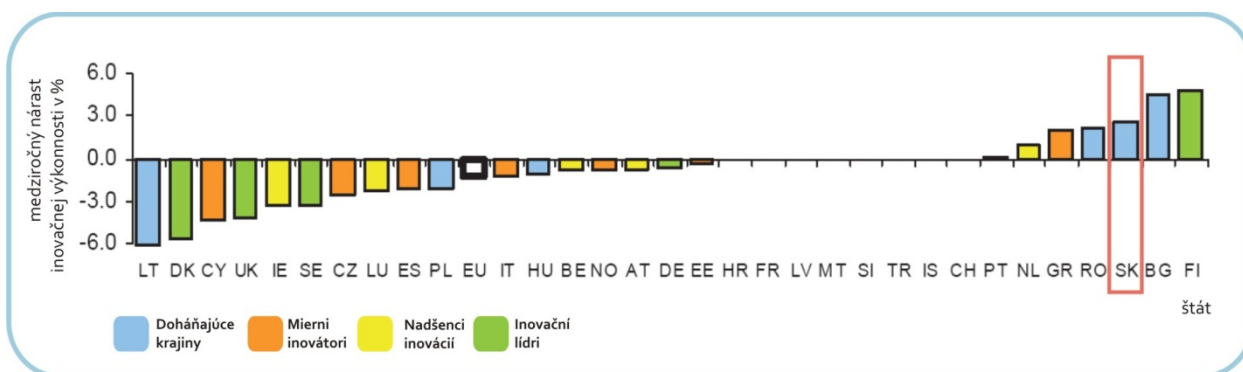
Graf 21 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti inovátorov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

V dimenzii inovátorov sa Slovenská republika umiestnila na 29. mieste spomedzi 32 hodnotených krajín. Zaujímavá je skutočnosť, že v tejto dimenzii majú vyššiu inovačnú výkonnosť krajiny zo skupiny miernych inovátorov.

Graf 22 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti inovátorov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Navzdory postaveniu Slovenska, z hľadiska budúcnosti treba podotknúť, že Slovensko má tretí najvyšší rast (2,6%) spomedzi krajín Európskej únie.

Výstupy: Ekonomické efekty

High-tech výrobky a služby náročné na vedomosti by mali byť **hnacou silou znalostnej ekonomiky**. Vytváranie, zhodnocovanie a komercializácia nových technológií sú v modernej globálnej ekonomike veľmi dôležité pre konkurencieschopnosť krajiny. Medium-high a high-tech produkty sú kľúčovými faktormi hospodárskeho rastu a rastu produktivity. Služby náročné na vedomosti predstavujú osobitý a ťažko napodobniteľný spôsob využívania znalostí. Obe tieto skupiny poskytujú **vysokú pridanú hodnotu** a v konečnom dôsledku aj dobre platené zamestnanie.

Tabuľka 11 - Ukazovatele inovačnej výkonnosti v oblasti ekonomických efektov

Ukazovateľ	Vstupné údaje [SK]	Hodnota ukazovateľa		Medziročný rast ukazovateľa	
		Slovensko	Priemer EU27	Slovensko	Priemer EU27
3 Výstupy				1,90%	0,60%
3.2 Duševné vlastníctvo				2,40%	1,10%
3.2.1 Zamestnanosť v medium-high a high-tech výrobe (% z celkovej zamestnanosti)	2007	9,89%	6,69%	5,40%	-0,90%
3.2.2 Zamestnanosť v službách vyžadujúcich vysokú úroveň znalostí (% z celk. zamest.)	2007	9,86%	14,51%	3,60%	1,20%
3.2.3 Podiel exportovaných výrobkov medium-high a high-tech výroby (% z celk. exportu)	2006	57,20%	48,10%	4,30%	0,60%
3.2.4 Podiel exportovaných služieb vyžadujúcich vysokú úroveň znalostí (% z exportu služieb)	2006	20,80%	48,70%	5,30%	1,30%
3.2.5 Tržby za nové alebo významne inovované výrobky na trhu (% z tržieb podnikov)	2006	7,79%	8,60%	-11,60%	4,10%
3.2.6 Tržby za nové alebo významne inovované výrobky v rámci firmy, ktoré však už trhu existovali (% z tržieb podnikov)	2006	8,95%	6,28%	8,70%	0,10%

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

S príchodom zahraničných investorov produkujúcich high-tech výrobky, ako napr. Sony a Samsung, výrazne vzrástol podiel pracovníkov high-tech výroby na celkovej zamestnanosti a podiel exportu týchto výrobkov na celkovom exporte. Tento trend má pozitívne vplyvy na ekonomiku, no nemusí sa viazať s inováciami. Zatiaľ na územie Slovenska neboli prenesené výskumné a vývojové oddelenia týchto fabriek a tak sú zamestnanosť aj export v high-tech produkcii na Slovensku postavené najmä na niekoľkých podnikoch, ktoré nie je náročné premiestniť do krajín s lacnejšou pracovnou silou. Práve pomer ceny a kvality pracovnej sily zatiaľ zostáva pre nadnárodné koncerny na Slovensku výhodný.

V roku 2007 pracovalo na Slovensku v high-tech výrobe 9,89% (EÚ 27 6,69%) zamestnancov a tento ukazovateľ dynamicky medziročne narástol o 5,6%. Tieto výsledky prekonávajú Európsky priemer (EÚ 27 -0,9%). Exportovaných bolo až 57,2% výrobkov tejto výroby (EÚ 27 48,10%) a tento ukazovateľ medziročne narástol o 4,3% (EÚ 27 0,6%). Výsledky naznačujú, že pomerne veľká časť slovenských zamestnancov pracuje v high-tech výrobe, čo predstavuje príležitosť pre rozvoj výskumu a vývoja.

Slabšia je situácia v službách náročných na úroveň vedomostí. Tento ukazovateľ spoľahlivo zobrazuje prechod ku znalostnej ekonomike. V tejto kategórii služieb pracovalo v roku 2007 9,86% zamestnancov, pričom európsky priemer dosahuje 14,85%. Tieto služby sú zvyčajne zabezpečované väčším počtom menších spoločností so silnými lokálnymi partnerstvami. Integrálnou súčasťou týchto služieb sú inovácie vyvinuté na mieru klientovi. Na Slovensku dosiahol medziročný rast týchto služieb 3,6%, čo je viac ako v Európe (1,2%).

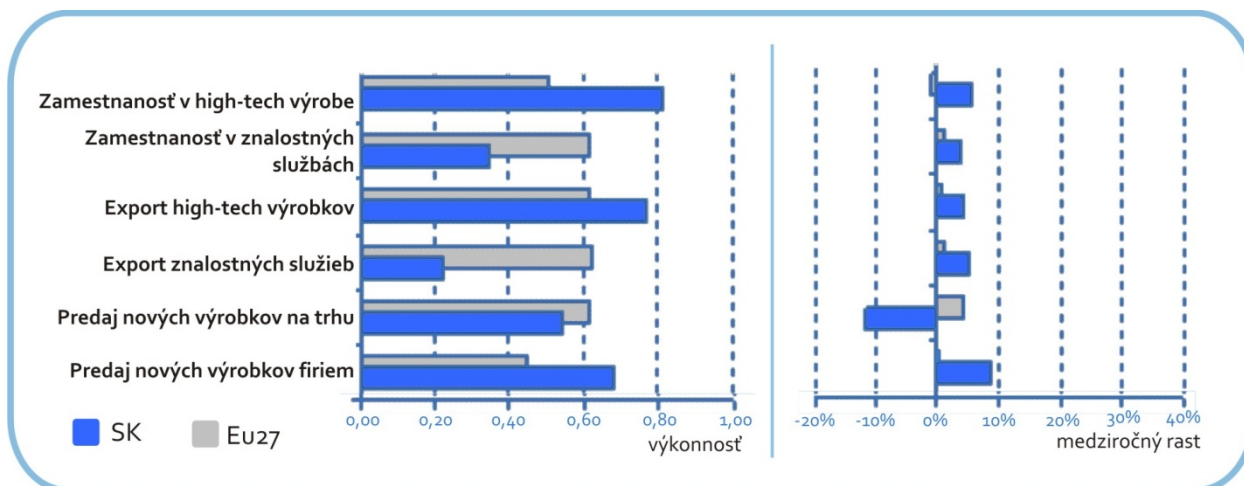
Export služieb náročných na vysokú úroveň znalostí veľmi dobre odráža medzinárodnú konkurencieschopnosť slovenských znalostných služieb. V roku 2006 dosiahol export týchto služieb podiel 20,8% na celkovom slovenskom exporte služieb. Pri porovnaní s výsledkom EÚ 27 (48,70%), to vypovedá o nízkej konkurencieschopnosti znalostných služieb na Slovensku a o procesnom zameraní sektora služieb v Slovenskej republike.

Ďalším zaujímavým ukazovateľom je predaj nových a významne inovovaných výrobkov uvádzaných na trh po prvý raz. V roku 2006 dosiahla táto kategória 7,79% z celkových tržieb slovenských podnikov, pričom priemer EÚ 27 bol na úrovni 8,6%. Zároveň tento ukazovateľ na Slovensku medziročne významne prepadol (o 11,6%), zatiaľ čo v Európe narástol o 4,10%. Komplementárnym ukazovateľom je predaj nových a významne inovovaných výrobkov firiem pri uvedení na trh, pričom tieto výrobky nie sú na trhu uvádzané po prvý raz. Tržby za takéto výrobky dosiahli 8,95%, pričom priemer EÚ 27 bol len 6,28% z celkových tržieb firiem. Slovensko pritom v tomto ukazovateli medziročne narástlo o 8,7%, zatiaľ čo ostatné krajiny v priemere stagnovali. Výsledok posledných dvoch ukazovateľov možno vysvetliť tak, že slovenský spotrebiteľ nie je až natoľko zameraný na inovácie, aby zaplatil vyššiu cenu za úplne nový inovatívny výrobok na trhu. Takéto konanie je síce v súlade s ekonomickými princípmi, ale inovačným aktivitám domácim firiem neprospieva, lebo spotrebiteľ nie je ochotný znášať prémiovú cenu pokrývajúcu významné náklady na výskum a vývoj. Ak však na trh už vstúpi konkurent a ceny klesnú, slovenskí spotrebiteľia začnú uspokojovať svoj apetít po nových, inovatívnych produktoch.

Charakter spotrebiteľov, kvôli ktorým podniky nemôžu profitovať na základe konkurenčnej výhody plynúcej z inovácií, tak možno označiť za ďalšiu relevantnú príčinu slabšej inovačnej výkonnosti Slovenska.

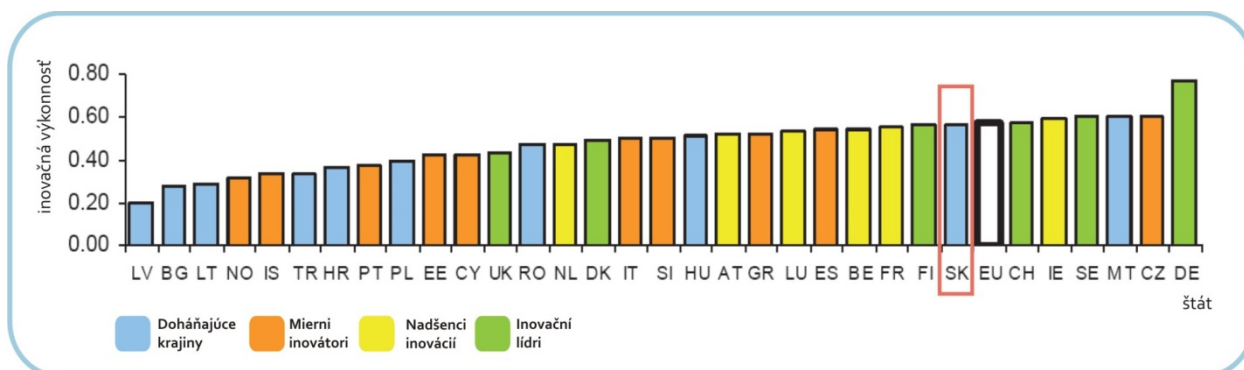
Graf 23 - Porovnanie inovačnej výkonnosti a rastu SK a EU27 v oblasti ekonomických efektov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Graf 23 zobrazuje vyššie spomenuté skutočnosti. Takmer vo všetkých výrobkovo zameraných ukazovateľoch bola výkonnosť Slovenska v blízkosti priemeru Spoločenstva, avšak pri „znalostných službách“ vyžadujúcich vysokú úroveň vedomostí, Slovenská ekonomika výrazne zaostáva za vyspelými krajinami. Lídrami znalostných služieb sú inovační lídri - Švédsko, Fínsko, Veľká Británia a Švajčiarsko, ktorých firmy dokážu vynikajúco profitovať na svojich špecifických znalostiach.

Graf 24 - Inovačná výkonnosť Európskych krajín v oblasti ekonomických efektov

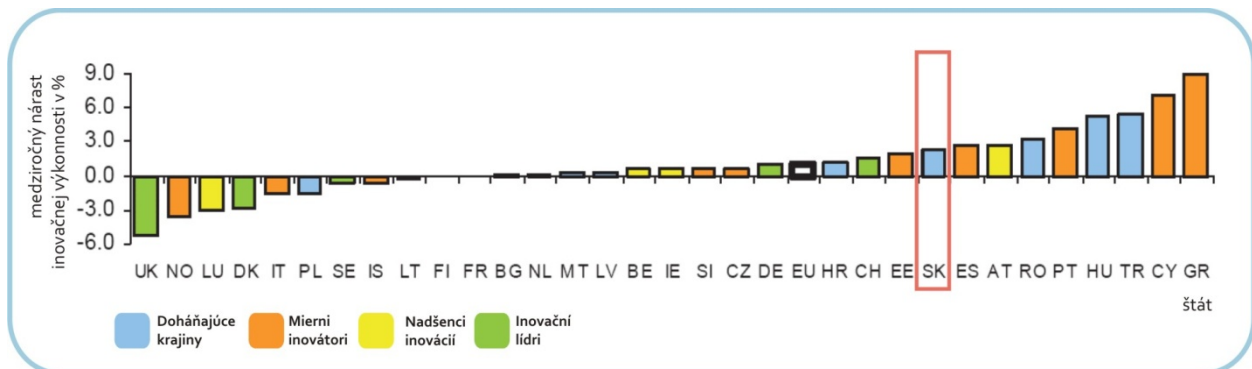

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Uspokojivé je však umiestnenie Slovenska len tesne pod priemerom Európy v rebríčku výkonnosti - 7. miesto, hneď za Švajčiarskom. Je to však spôsobené najmä výrobnými závodmi veľkých zahraničných investorov (Sony, Samsung, VW, Kia, PSA), preto umiestnenie v tesnej blízkosti Švajčiarska ešte neznamená, že sa Slovensko skutočne približuje tejto alpskej znalostnej ekonomike.

Graf 25 - Rast inovačnej výkonnosti Európskych krajín v oblasti ekonomických efektov

Zdroj: PRO INNO Europe, European Innovation Scoreboard 2008

Podľa rastu sa slovenská ekonomika zaradila na 9. miesto spomedzi 32 európskych krajín. Je to na prvý pohľad veľmi dobré umiestnenie. Pri detailnejšom štúdiu je na mieste otázka udržateľnosti tohto rastu v prípade rastu ceny práce na Slovensku. Príklad dlhodobého udržateľného rastu si možno brať zo spomínaného Švajčiarska, ktoré stále dokáže zvyšovať svoju vysokú inovačnú výkonnosť.

Inovačná stratégia a inovačná politika SR

Regulačný rámec pre inovácie v Slovenskej republike tvoria v princípe tieto dva základné materiály:

- Inovačná stratégia Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013
- Inovačná politika Slovenskej republiky na roky 2008 až 2010

Dokument *Návrh Inovačnej stratégie Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013* vznikol ako reakcia na stav v oblasti inovácií v Slovenskej republike do roku 2007, ktorý bol charakterizovaný absenciou ucelenej inovačnej stratégie na národnej úrovni a deficitom uceleného inovačného systému, tvoreného inštitúciami, politikami, programami a nástrojmi vytvárajúcimi podmienky pre podporu inovácií v Slovenskej republike.

Inovačná stratégia SR prezentuje 3 základné priority, riešiacie slabé stránky stavu v oblasti inovácií v Slovenskej republike (ktoré zároveň reflektujú *Národný strategický referenčný rámec* a ďalšie strategické dokumenty vlády Slovenskej republiky), a to:

1. Vysoko kvalitná infraštruktúra a efektívny systém pre rozvoj inovácií.
2. Kvalitné ľudské zdroje.
3. Účinné nástroje pre inovácie.

Dokument *Návrh Inovačnej politiky Slovenskej republiky na roky 2008 až 2010* predstavuje detailné rozpracovanie opatrení uvedených v Inovačnej stratégii SR. Hlavnou výzvou pre naplnenie Inovačnej politiky SR je:

- Dobudovanie podpornej inovačnej štruktúry, ktorá bude schopná absorbovať finančné prostriedky v súlade s Inovačnou stratégiou SR a efektívne ich konvertovať na inovácie.
- Príprava a implementácia podporných programov, projektov a schém.
- Vytvorenie siete regionálnych inovačných centier (RIC).

Poslanie Inovačnej stratégie SR

Vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí 14. marca 2007 uznesením č. 265/2007 schválila *Inovačnú stratégiu SR na roky 2007 až 2013*. Strategický cieľ Slovenska v oblasti inovácií, ktorý dokument prezentuje, je nasledovný: **inovácie sa stanú jedným z hlavných nástrojov rozvoja znalostnej ekonomiky a zabezpečovania vysokého hospodárskeho rastu Slovenskej republiky s cieľom dosiahnuť úroveň najvyspelejších ekonomík Európskej únie¹⁶.**

Európska komisia rozlišuje tri druhy inovačných politík:

- Inovačná politika prvej generácie - zaoberá sa právnym, regulačným a finančným rámcom inovačných aktivít
- Inovačná politika druhej generácie - zdôraznenie systémového prístupu a budovania infraštruktúr podporujúcich inovácie
- Inovačná politika tretej generácie - inovácie sú integrálnou súčasťou všetkých politík

Cieľom Inovačnej stratégie SR je **vniest' systémový prístup medzi rôznorodé a nesystémové implicitné opatrenia a zabezpečiť v podmienkach Slovenskej republiky realizáciu inovačnej politiky tretej generácie.**

Dokument bol vytvorený v súlade s *Národným strategickým referenčným rámcom SR* (NSRR SR) na roky 2007 až 2013 a nadväzuje na záväzky *Národnej Lisabonskej stratégie SR*.

Inovačná stratégia SR predstavuje tri prioritné osi podpory inovácií a v rámci týchto troch priorít prichádza s desiatimi konkrétnymi opatreniami, podporujúcimi inovačnú výkonnosť a smerovanie Slovenskej republiky k znalostnej ekonomike (Box 3).

¹⁶ Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 2008. Návrh Inovačnej politiky SR na roky 2008 až 2010, Schválený vládou SR 27.2.2008 uznesením 128/2008. [Internet <http://www.mhsr.sk/inovacna-politika-sr-na-roky-2008-az-2010-5913/127598s>], p.3

Box 3 - Základná štruktúra Inovačnej stratégie SR na roky 2007 - 2013

**Priorita č.1:
Vysokokvalitná
infraštruktúra
efektívny systém
pre rozvoj
inovácií**

- Opatrenie 1.1: Finančná podpora vzniku inovačných centier
- Opatrenie 1.2: Zriadenie centrálného informačného portálu na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére
- Opatrenie 1.3: Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií
- Opatrenie 1.4: Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov inovatívneho prostredia
- Opatrenie 1.5: Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií

**Priorita č.2:
Kvalitné ľudské
zdroje**

- Opatrenie 2.1: Podpora komunikačných nástrojov zameraných na popagáciu inovatívnosti
- Opatrenie 2.2: Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí

**Priorita č.3:
Účinné nástroje
pre inovácie**

- Opatrenie 3.1: Inovácie a technologické transfery
- Opatrenie 3.2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
- Opatrenie 3.3: Podpora inovačných aktivít v podnikoch

Výdavky súvisiace s realizáciou týchto opatrení by mali byť hrazené primárne z nasledovných zdrojov:

- Štátny rozpočet Slovenskej republiky;
- Štrukturálne fondy Európskej únie: Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) a Európsky sociálny fond (ESF);
- Zdroje Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP);
- Komunitárny program Konkurencieschopnosť a inovácie (CIP);

Priorita č.1: Vysokokvalitná infraštruktúra a systém pre rozvoj inovácií

Hlavným cieľom tejto priority je vytvorenie podmienok pre rast inovačných aktivít, vytváraním kvalitnej infraštruktúry a systému podpory. Opatrenia v tejto priorite majú pomáhať najmä malým a stredným podnikom. Stratégia v rámci tejto priority sa zaoberá napríklad vytvorením zákona o inováciách alebo sformovaním profesionálnej podpornej agentúry na podpory inovácií. Táto priorita tiež zdôrazňuje pravidelné monitorovanie podpory inovácií za účelom zvyšovania jej účinnosti.

Tabuľka 12 – Zhrnutie opatrení Priority č. 1 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013

Opatrenie		Cieľ	Úloha	Prepojenie s OP KaHR
1.1	Finančná podpora vzniku inovačných centier	Zlepšenie spolupráce medzi súkromným sektorom (najmä MSP) a univerzitami v oblasti inovácií	Vypracovanie podpornej schémy vzniku inovačných centier	Opatrenie 1.2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
1.2	Zriadenie centrálneho informačného portálu zameraného na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére	Zabezpečiť maximálnu dostupnosť komplexných informácií o inováciách	Dotvorenie Centrálneho portálu pre výskum a vývoj v oblasti inovácií, spolupráca orgánov podporujúcich inovácie	
1.3	Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií	Vypracovanie zákona o inováciách a naň nadväzujúcich vykonávacích predpisov	Príprava zákona o inováciách	N/A
1.4	Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov rozvoja inovatívneho prostredia	Zabezpečiť jasné a prehľadné zdokumentovanie účinnosti podpory inovácií	Vypracovanie kritérií a hodnotiaceho systému na národnej úrovni aj firemnej úrovni	
1.5	Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií (APRI)	Zabezpečiť existenciu kompetentného strešného garanta rozvoja inovácií	Rozšírenie kompetencií niektorej zo súčasných agentúr v pôsobnosti MHSR	

Priorita č.2: Kvalitné ľudské zdroje

Zámerom tejto priority je podporiť vybudovanie vysoko kompetentných, profesionálnych ľudských zdrojov s medzinárodnými skúsenosťami, ktoré budú maximálne prispievať k rozvoju inovačných aktivít súkromného sektora. Práve podnikateľský sektor a najmä malé a stredné podniky sú považované v každej ekonomike za nositeľa inovácií. Najdôležitejším zdrojom inovačného podniku sú tvoriví, vzdelaní a proinovatívne mysliaci ľudia. Stratégia preto prostredníctvom tejto priority zdôrazňuje úlohu zvyšovania kvality vzdelávania v oblasti aplikovaného výskumu a nových inovačných metód realizovateľných v podnikateľskej sfére. Účinná a efektívna komunikácia problematiky inovácií pre dosiahnutie spoločenskej podpory a stimulácie MSP smerom k inováciám je druhou kľúčovou témou tejto priority.

Tabuľka 13 – Zhrnutie opatrení Priority č. 2 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013

Opatrenie		Cieľ	Úloha	Prepojenie s OP KaHR
2.1	Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti	Spopularizovať inovácie pre čo najširšiu skupinu zainteresovaných subjektov a verejnosť	Podpora relevantnej komunikácie inovácií – súťaže, konferencie, medzinárodné výmeny, public relations	Opatrenie 1.2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
2.2	Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí	Zabezpečiť efektívnu podporu pre získavanie skúseností a nových poznatkov v oblasti aplikovaného výskumu a inovácií	Podpora vzdelávania a medzinárodných mobilit talentovaných výskumných pracovníkov, podnikateľov a študentov	

Priorita č.3: Účinné nástroje pre inovácie

Zámerom tejto priority je dosiahnuť stav, v ktorom budú inovácie tvoriť integrálnu súčasť čo najväčšieho množstva podnikateľských aktivít, najmä v malom a strednom podnikaní. Cieľom tejto priority je rozšírenie okruhu dosiaľ požívaných podporných nástrojov inovácií. Najpoužívanejším inovačným nástrojom na Slovensku je transfer technológií. Podľa Inovačnej stratégie SR je však pre dosiahnutie cieľov vyplývajúcich z NSRR potrebné omnoho širšie spektrum priamych, ale aj nepriamych podporných nástrojov. Táto priorita odporúča preto vypracovať systémy podpory založené na rôznych nástrojoch - dotácie na podporu aplikovaného výskumu a inovačných činností, dotácie na nákup licencií a technológií, dotácie na ochranu a registráciu duševného vlastníctva, podporu nového dizajnu a podporu rozvoja inovatívnych služieb, pôžičky, garancie, zárodkový a rizikový kapitál a iné nástroje umožňujúce prístup predovšetkým malých a stredných podnikov k finančným zdrojom. Táto priorita zdôrazňuje potrebu aktivizovať pri podpore inovácií nielen verejné, ale aj súkromné zdroje. Ako formu podpory inovačných aktivít zdôrazňuje táto priorita aj potrebu previazania parciálnych inovačných politík a stratégií v gestorstve jednotlivých ministerstiev (MH SR, MŠ SR MPSVaR SR) a vyšších územných celkov. Výsledkom by mal byť konzistentný národný inovačný systém a regionálne inovačné stratégie (regionálne inovačné systémy) umožňujúce budovanie vlastnej konkurenčnej výhody regiónov.

Tabuľka 14 – Zhrnutie opatrení Priority č. 3 Inovačnej stratégie SR na roky 2007-2013

Opatrenie		Cieľ	Úloha	Prepojenie s OP KaHR
3.1	Inovácie a technologické transfery	Zabezpečiť zvýšenie inovačných aktivít podnikateľských subjektov na úroveň vyspelých krajín EU	Vypracovať systém podpory rizikového kapitálu z verejných, a súkromných zdrojov a zdrojov Európskej únie	Opatrenie 1.1: Inovácie a technologické transfery
3.2	Podpora spoločných služieb podnikateľov	Zlepšenie inovatívneho prostredia	Vypracovanie systému nástrojov podporujúcich inovatívne schopnosti, kultúru firiem a spoluprácu firiem a výskumu	Opatrenie 1.2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
3.3	Podpora inovačných aktivít v podnikoch	Urýchlenie zavádzania inovácií do praxe	Vypracovanie grantovej schémy na podporu komercializácie výsledkov výskumu, ochrany duševného vlastníctva a transferu know-how	Opatrenie 1.3: podpora inovačných aktivít v podnikoch

Poslanie Inovačnej politiky SR

Dokument *Inovačná politika SR na roky 2008 až 2010* vznikol s cieľom rozpracovať jednotlivé opatrenia Inovačnej stratégie SR na roky 2007 až 2013 na konkrétnejšie úlohy. Dokument *Inovačná politika SR* bola schválená vládou SR 27.februára 2008 uznesením č. 128/2008. Tento plán obsahuje 13 opatrení s termínom plnenia od roku 2008, ktoré budú financované prevažne zo štrukturálnych fondov Európskej únie, z menšej časti zo štátneho rozpočtu a len v minimálnej miere z iných zdrojov.

Zatiaľ čo *Inovačná stratégia SR* je dlhodobým plánom inovačných zámerov vlády SR, *Inovačná politika SR* je skôr krátkodobým, **realizačným plánom** s jasným uvedením úloh, termínov ich plnenia, výškou potrebných finančných prostriedkov a zdrojov financovania týchto aktivít.

Dokument primárne vychádza zo schválenej *Inovačnej stratégie SR*, avšak pracuje aj so širším spektrom programových dokumentov a operačných programov Národného strategického a referenčného rámca:

- Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR)
- Operačný program Výskum a vývoj (OP VaV)
- Regionálny operačný program (ROP)
- Operačný program Informatizácia spoločnosti (OP IS)
- Operačný program Vzdelávanie (OP V)
- Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (OP ZaSI)

Inovačná politika SR už deleguje niektoré úlohy na novú transformovanú Slovenskú inovačnú a energetickú agentúru (SIEA), čím sa naplnilo jedno z opatrení Inovačnej stratégie SR, a to vytvorenie relevantného garanta pre inovačnú politiku v Slovenskej republike.

Inovačná politika SR definuje potrebu budovania národného inovačného systému obsahujúceho aj Regionálne inovačné centrá. Vo všeobecnosti takto ukazuje snahu približovať podporné aktivity čo najbližšie k malým a stredným podnikom v regiónoch Slovenska.

Ako ciele takto determinovaného národného inovačného systému (do roku 2013) stavuje *Inovačná politika SR* nasledovné:

- prírastok HDP bude z 25% tvorený inováciami (v roku 2008 približne 8%)
- viac ako 50% podnikov priemyslu a služieb bude mať inovatívny charakter (od roku 2002 do roku 2004 bolo v SR inovovaných približne 32% produktov)
- vyše 5% námetov podnikových inovácií bude mať zdroj vo vysokoškolskom výskume, rezortnom výskume a SAV (v roku 2008 bol tento podiel menej než 1%)

Opatrenia *Inovačnej politiky SR na roky 2008 až 2010* boli navrhované so zámerom zohľadňovať regionálne potreby a tak zabezpečovať rovnomerný rozvoj regiónov a postupnú elimináciu regionálnych disparít. Výsledkom implementácie týchto opatrení by mal byť trvalo udržateľný ekonomický rast podnikov, regiónov a Slovenskej republiky.

Ďalšími výsledkami by mali byť: tvorba nových pracovných miest a zvýšenie atraktivity regiónov. Realizácia uvedených krátkodobých opatrení by mala prispieť k napĺňaniu strategického cieľa *Inovačnej stratégie SR*, aby sa inovácie stali jedným z hlavných nástrojov hospodárskeho rastu a rozvoja znalostnej spoločnosti.

Tabuľka 15 – Zhrnutie opatrení Inovačnej politiky SR na roky 2008-2010

Opatrenie		Zámer	Prepojenie s Inovačnou stratégiou SR
1	Budovanie regionálnych Inovačných centier (RIC)	Podpora inovačných procesov v regiónoch SR, vytvorenie kapacít na riešenie inovačných aktivít v podnikateľskom sektore	Opatrenie 1.1
2	OP KaHR – Opatrenie 1.1: Inovácie a technologické transfery	Podpora inovácií a technologických transferov v súkromnom sektore s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti a rastu	Opatrenie 3.1
3	OP KaHR – Opatrenie 1.3: Podpora inovačných aktivít v podnikoch	Podpora vlastného aplikovaného výskumu podnikateľov a získavanie nevyhnutných znalostí, budovanie certifikačného systému	Opatrenie 3.3
4	Projekt na vytvorenie informačnej infraštruktúry a jej celoslovenské používanie podnikmi	Skvalitnenie informačného systému pre MSP prepojením rôznych druhov knižníc, sprístupnenie najnovších poznatkov z rôznych oblastí ako námetov pre vlastné inovácie podnikateľov	Opatrenie 1.2
5	Operačný program INTERREG IVC	Zlepšenie miestnych a regionálnych inovačných politík prostredníctvom spolupráce regionálnych subjektov v EHP	Opatrenie 1.1 Opatrenie 3.2
6	Nástroje finančného inžinierstva – podpora financovania inovácií a podpora zvyšovania investícií do inovácií z verejných zdrojov	Mobilizácia finančných zdrojov v oblasti podpory inovácií, zabezpečiť výrazné zlepšenie financovania inovačných aktivít v podnikoch. prostredníctvom rizikového kapitálu, business angels a iných	Opatrenie 3.1
7	Súťaž „Inovatívny čin roka“	Zabezpečiť propagáciu inovačných aktivít, zvýšiť informovanosť verejnosti o inováciách a oceniť inovujúce subjekty	Opatrenie 2.1
8	Prispôsobenie vysokého a stredného školstva požiadavkám praxe	Vypracovať návrh zákona o odbornom vzdelávaní riešiacom vzťah stredných odborných škôl a zamestnávateľov a vstupe podnikov do inovácií učebných osnov	Opatrenie 2.2
9	Systém celoživotného vzdelávania	Pokračovať v tvorbe systému celoživotného vzdelávania pružne reagujúcim na potreby občanov, podnikov a verejnej správy	Opatrenie 2.2
10	Inovačné vouchre	Zlepšiť prepojenie MSP a výskumno-vývojových pracovísk prostredníctvom nepeňažných šekov pre MSP na nákup služieb od oprávnených výskumno-vývojových pracovísk	Opatrenie 3.3
11	Inovačné stimuly	Zaviest' do praxe systém poskytovania inovačných stimulov motivujúcich investorov k investíciám s vysokou pridanou hodnotou	Opatrenie 3.3
12	Ochrana duševného vlastníctva	Vypracovanie systému podpory rozvoja a využívania duševného vlastníctva, zlepšenie systému ochrany duševného vlastníctva	Opatrenie 3.3
13	Podpora projektov uchádzajúcich sa o zdroje z rámcového programu Konkurencieschopnosť (CIP)	Vytvorenie podmienok v SIEA pre administratívno-technickú asistenciu pri príprave projektov uchádzajúcich sa o podporu.	Opatrenie 3.2

Hodnotenie Inovačnej stratégie SR

Nasledujúca kapitola prezentuje jednotlivé opatrenia *Inovačnej stratégie SR* a stav ich plnenia. Opatrenia *Inovačnej stratégie SR* by mali byť napĺňané aj prostredníctvom realizácie konkrétnych opatrení *Inovačnej politiky SR*. Tieto sú preto v dokumente nepriamo tiež obsiahnuté.

Tabuľka 16: Logická štruktúra Inovačnej stratégie SR

Strategický cieľ	Inovácie sa stanú jedným z hlavných nástrojov rozvoja znalostnej ekonomiky a zabezpečovania vysokého hospodárskeho rastu Slovenskej republiky s cieľom dosiahnuť úroveň najvyspelejších ekonomík Európskej únie		
Priority	<i>Vysoko kvalitná infraštruktúra a efektívny systém pre rozvoj inovácií</i>	<i>Kvalitné ľudské zdroje</i>	<i>Účinné nástroje pre inovácie</i>
Zámery	Transparentný a účinný mechanizmus zabezpečujúci stimuláciu a rozširovanie inovácií tretej generácie	Vysoko kompetentné, profesionálne ľudské zdroje s medzinárodnými skúsenosťami, maximálne prispievajúce k rozvoju inovatívnych aktivít súkromného sektora	Dosiahnuť stav, aby inovácie tvorili integrálnu súčasť čo najväčšieho množstva podnikateľských aktivít, najmä v MSP
Opatrenia	1.1: Finančná podpora vzniku inovačných centier	2.1: Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti	3.1: Inovácie a technologické transfery
	1.2: Zriadenie centrálného informačného portálu zameraného na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére	2.2: Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí	3.2: Podpora spoločných služieb pre podnikateľov
	1.3: Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií		3.3: Podpora inovačných aktivít v podnikoch
	1.4: Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov rozvoja inovatívneho prostredia		
	1.5: Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií		

Priorita č. 1: Vysoko kvalitná infraštruktúra a efektívny systém pre rozvoj inovácií

1.1 Finančná podpora vzniku inovačných centier

Cieľ opatrenia: Využiť potenciál výskumných a vývojových inštitúcií v prospech hospodárstva SR

Cieľom tohto opatrenia je naplno využiť potenciál výskumných a vývojových inštitúcií v prospech hospodárstva SR. Možno teda hovoriť o zlepšovaní spolupráce medzi súkromným sektorom (reprezentovaným predovšetkým malými a strednými podnikmi) a univerzitami, výskumnými ústavmi a výskumníkmi. Vytvorené podmienky a priestor pre prienik záujmov týchto subjektov by mali vyúsťovať do vzájomne prospešného multidisciplinárneho výskumu s výstupmi pripravenými pre komercializáciu a použitie v praxi. Základnou jednotkou takejto úspešnej spolupráce mali byť „inovačné centrá“ spájajúce spomenuté subjekty.

Pre zabezpečenie implementácie Opatrenia 1.1 Inovačnej stratégie SR (a Opatrenia č.1 Inovačnej politiky SR), konkrétne podpory inovačných aktivít v regiónoch SR, vypracovalo Ministerstvo hospodárstva SR v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvom školstva SR materiál „Projekt integrovaných inovačných nástrojov v regiónoch Slovenska - Regionálne inovačné centrá“. Jeho cieľom je vytvoriť priaznivé podmienky pre vznik a rozvoj **regionálnych inovačných centier (RIC)**. Celková predpokladaná výška alokovaných zdrojov na založenie, budovanie a fungovanie RIC na roky 2008 - 2011 je 100 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a približne 10 mil. EUR z Európskeho sociálneho fondu (ESF), vrátane spolufinancovania zo štátneho rozpočtu SR. Vzhľadom na komplexnosť projektu bolo jeho riešenie neskôr rozdelené na dve samostatné etapy: a) prípravu ľudských zdrojov pre riadenie a implementáciu inovácií v regiónoch, b) budovanie RIC a budovanie inovačných nástrojov. V roku 2009 vyhlásilo MPSVR SR, ako riadiaci orgán pre OP ZaSI, v spolupráci so Sociálnou implementačnou agentúrou (SIA), výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok, ktorá je zameraná na vytvorenie základu pre riadenie a implementáciu schválených inovačných stratégií a politík na úrovni samosprávnych krajov a šírenie proinovačného potenciálu formou podpory kapacít a ľudských zdrojov pôsobiacich v tejto oblasti. Výzva reflektuje prvú etapu projektu. Jej cieľom je poskytnutie podpory na systematické a koordinované riadenie a implementáciu inovačných nástrojov v regiónoch, vo väzbe na štátne inovačné politiky a stratégie.

Výzva je určená pre samosprávne kraje v rámci cieľa Konvergencia. Vznik regionálnych inovačných centier v podobe realizácie prvej fázy ich budovania - ktorá sa prioritne zameriava na budovanie ľudských zdrojov - bude teda naštartovaná v roku 2010. Intenzita riešenia projektov bude závisieť samozrejme od pripravenosti a schopnosti jednotlivých samosprávnych krajov. Samotná podpora druhej fázy projektu - vo forme budovania RIC a budovania inovačných nástrojov - zostáva zatiaľ nezrealizovaná.

1.2 Zriadenie centrálneho informačného portálu zameraného na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére

Cieľ opatrenia: Zabezpečiť maximálnu dostupnosť komplexných informácií o inováciách

Cieľom tohto opatrenia je zabezpečiť maximálnu dostupnosť komplexných informácií o inováciách. Zodpovednosť za zriadenie portálu pre vedu a výskum ležala v čase schvaľovania Inovačnej stratégie SR na pleciach Ministerstva školstva SR. Toto opatrenie rieši angažovanie sa Ministerstva hospodárstva SR pri tvorbe tohto portálu, konkrétne rozšírenie obsahovej stránky o oblasť inovácií. Hlavným zámerom mala byť integrácia informácií týkajúcich sa inovácií. Úloha Ministerstva hospodárstva SR spočíva v aktívnom zapojení sa do tvorby portálu a zabezpečení spolupráce všetkých kompetentných inštitúcií zaoberajúcich sa podporou inovácií. Funkčný centrálny informačný portál pre vedu, výskum a inovácie má riešiť nedostatok proaktívnych a systémových nástrojov v inovačnej politike Slovenskej republiky. Súčasťou portálu mali byť aj príklady inovatívnych stratégií a popis možností získavania zdrojov. Účinnosť tohto opatrenia sa mala merať prostredníctvom návštevnosti portálu a spokojnosti návštevníkov s obsahom portálu.

V rámci plnenia opatrenia sa na zvyšovaní dostupnosti informácií o inováciách podieľalo v súlade so stratégiou Ministerstvo školstva SR, ktoré vybudovalo centrálny informačný portál - **www.vedatechnika.sk** - ako jeden zo základných informačných, manažérskych a kontrolných nástrojov štátnej vednej a technickej politiky¹⁷. Cieľom vytvoreného portálu je zabezpečiť informácie o všetkých programoch, aktivitách a výsledkoch projektov v oblasti vedy, výskumu a inovácií podporovaných z verejných zdrojov. Časť portálu venovaná inováciám odkazuje na stránku Ministerstva hospodárstva SR, ktorá však nie je funkčná.

¹⁷ Existencia portálu vychádza jednak zo Zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a Zákona č. 233/2008 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 172/2005 o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja, a jednak z Akčného plánu pre oblasť vedy, výskumu a inovácií, ktorý vláda SR schválila uznesením č. 557/2005 dňa 13. júla 2005. Úloha č. 10 v rámci tohto Akčného plánu sa týkala vybudovania Centrálneho informačného portálu pre oblasť vedy, výskumu a inovácií, ktorým by slúžil na informačné zabezpečenie výskumu a vývoja a jeho realizáciu ako jeden centrálny bod v rámci ústredného portálu verejnej správy, z ktorého sa budú môcť občania a inštitúcie dozvedieť informácie o všetkých programoch, aktivitách a výsledkoch projektov v oblasti vedy, výskumu a inovácií podporovaných z verejných zdrojov.

Nepriamo sa na do plnenia opatrenia (resp. do podpory prezentácie a sprístupňovania informácií) zapojilo aj Ministerstvo kultúry, ktoré s cieľom lepšieho využívania a prepojenia informácií medzi vedeckými, akademickými a špecializovanými knižnicami - kde konečnými užívateľmi informácií sú najmä malé a stredné podniky (MSP) - vypracovalo projekt na vytvorenie národnej informačnej infraštruktúry a jej celoslovenské používanie podnikovou sférou¹⁸. Konečným prijímateľom a koordinátorom projektu bola Slovenská národná knižnica v Martine (SNK), okrem ktorej sa partnermi projektu stali: 1. Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied v Bratislave, 2. Slovenská chemická knižnica pri Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, 3. Univerzitná knižnica pri Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 4. Slovenská poľnohospodárska knižnica pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, 5. Univerzitná knižnica pri Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 6. Univerzitná knižnica pri Žilinskej univerzite v Žiline, 7. Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene, 8. Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 9. Štátna vedecká knižnica v Prešove, 10. Štátna vedecká knižnica v Košiciach. Výsledkom projektu je vytvorenie 11 informačno-vedeckých centier, ktoré poskytujú vyšší štandard odborných informačných služieb, najmä pre používateľov z oblasti malého a stredného podnikania, ale aj vedy, výskumu a vzdelávania. V rámci projektu boli sprístupnené elektronické informačné zdroje od najvýznamnejších svetových vydavateľov vedeckej a odbornej literatúry, zahŕňajúce niekoľko desiatok tisíc elektronických kníh a časopisov. Elektronické informačné zdroje sú sprístupnené prostredníctvom portálu Informácie pre inovácie - eiz.snk.sk. Jednotlivé informačno-vedecké centrá sa zameriavajú na poskytovanie odborných informácií a poradenstva, ale aj na oslovovanie potenciálnych používateľov zo sektoru MSP vo svojom regióne a propagáciu svojich služieb.

18 MK SR zrealizovalo národný projekt „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špeciálnych knižníc vrátane ich modernizácie“, ktorého cieľom bolo zabezpečiť prostredníctvom služieb akademických, vedeckých a špecializovaných knižníc najaktuálnejšie vedecké a technické informácie pre podnikateľské subjekty (najmä MSP), vedu a výskum, priemysel a služby. Súčasťou projektu bola aj nevyhnutná modernizácia vedeckých a akademických knižníc, ktoré sú v rozvinutých európskych krajinách kľúčovými informačnými inštitúciami a informačnou základňou podnikateľského sektora.

1.3 Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií

Cieľ opatrenia: Vypracovať jasné pravidlá pre podporu inovačných aktivít z verejných zdrojov

Cieľom tohto opatrenia je vypracovať jasné pravidlá pre podporu inovačných aktivít z verejných zdrojov. Výsledkom sa mal stať legislatívny rámec, ktorý komplexne definuje systém rozvoja a podpory inovácií. Úlohou Ministerstva hospodárstva SR bola príprava Zákona o inováciách a príslušných vykonávacích predpisov. Tento zákon mal vytvoriť vhodné kompetencie pre tvorbu proinovatívneho prostredia, stanoviť zodpovednosť za implementáciu a rozvoj nástrojov pre podporu inovácií a určiť základné podmienky pre poskytovanie štátnej pomoci. Kritériami pre vyhodnocovanie plnenie tohto opatrenia mali byť existencia zákona o inováciách a existencia podzákonných noriem vzťahujúcich sa k tomuto zákonu.

Za isté parciálne plnenie opatrenia môžeme považovať Zákon č. 185/2009 o stimuloch pre výskum a vývoj, ktorý vypracovalo Ministerstvo školstva SR. Tento predpis určuje pravidlá a postupy pre poskytovanie stimulov pre výskum a vývoj vykonávaný podnikateľmi tak, aby boli motivovaní vo väčšej miere zakladať svoj rozvoj a podnikateľské zámery na výsledkoch výskumu a vývoja. Stimuly majú byť poskytované prostredníctvom dotácie zo štátneho rozpočtu a úľavy na dani z príjmov.

1.4 Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov rozvoja inovatívneho prostredia

Cieľ opatrenia: Zabezpečiť jasne a prehľadne zdokumentovanú účinnosť podpory inovácií

Cieľom tohto opatrenia je zabezpečiť monitorovanie účinnosti podpory inovácií. Opatrenie ukladá Ministerstvu hospodárstva SR v spolupráci s Ministerstvom školstva SR vypracovať jednotné kritériá a hodnotiaci systém podpory inovácií, aplikovateľný na príjemcov finančnej pomoci, agentúry či zodpovedné ministerstvá. Tieto subjekty by mali podľa opatrenia odovzdávať koncoročné hodnotenie vynakladania finančných prostriedkov podľa vypracovaných kritérií. V opatrení sú navrhnuté dva druhy ukazovateľov: ukazovatele na národnej úrovni a ukazovatele týkajúce sa firiem a podnikateľského prostredia. Opatrenie používa ako príklad hodnotenia indikátory bežne používané organizáciou OECD a jej členskými krajinami. Tieto indikátory skúmajú najmä inovačné prostredie a nie samotné aktivity.

Toto opatrenie zatiaľ nebolo realizované.

1.5 Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií

Cieľ opatrenia: Zabezpečiť existenciu kompetentného garanta rozvoja inovácií

Opatrenie rieši historickú situáciu v oblasti koordinácie a zastrešenia podpory inovácií, kedy neexistoval kompetentný garant pre rozvoj, implementáciu a hodnotenie inovácií na národnej úrovni. Takýto garant by nemal byť len v pasívnej pozorovacej pozícii, ale mal by byť a dostatočne kompetentným partnerom pre všetky zúčastnené subjekty realizujúce aktivity vedúce k inováciám. „Inovačná“ agentúra by mala aktívne pripravovať podklady pre MH SR k novým inovačným programom alebo inovačnej stratégii. Taktiež by mala spracúvať podklady pre verejné súťaže na predkladanie návrhov nových inovačných programov. Úlohou garanta by taktiež malo byť monitorovanie oprávnenosti čerpania finančných prostriedkov pridelených na podporu inovácií a efektívnosti vynakladania týchto prostriedkov. K úlohám agentúry malo patriť aj zabezpečenie vzdelávania a propagácie v oblasti inovačného podnikania, pričom sa predpokladala spolupráca s MŠ SR a MPSVR SR. Ďalšou z úloh sa mala stať aj implementácia štrukturálnych fondov Európskej únie. Zodpovedným za realizáciu tohto opatrenia bolo ustanovené Ministerstvo hospodárstva SR. Plnenie a úspešnosť tohto opatrenia by mali byť merané schváleným štatútom agentúry na podporu inovácií, existenciou agentúry a v neskorších štádiách aj počtom manažovaných projektov/počtom aktivít podporených touto agentúrou.

V roku 2007 v súlade s Inovačnou stratégiou SR bola príspevková organizácia v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR - Slovenská energetická agentúra - na základe rozhodnutia č. 18/2007 ministra hospodárstva Slovenskej republiky od 1. apríla 2007 pretransformovaná na Slovenskú inovačnú a energetickú agentúru (SIEA). Štatút agentúry bol vydaný Ministerstvom hospodárstva SR 30. apríla 2007. Základnými verejnými funkciami agentúry v oblasti inovácií sa stali:

- koordinácia podpory inovačného rozvoja v rámci dotknutých agentúr na Slovensku (NADSME, SARIO, SACR).
- realizácia činnosti sprostredkovateľského orgánu pre OP KaHR.
- vykonávanie pôsobnosti výkonného orgánu pre realizáciu podpory projektom schváleným v rámci štátnych inovačných programov.
- zabezpečovanie implementácie vládnych strategických dokumentov v oblasti inovácií.

SIEA pod Riadiacim orgánom - čo je Ministerstvo hospodárstva SR - v súčasnosti implementuje aj niektoré opatrenia Operačného programu konkurencia a hospodársky rast (OP KaHR), a to konkrétne: Opatrenie 1.1 Inovácie a technologické transfery (podopatrenie 1.1.1 - Podpora zavádzania inovácií a technologických transferov) a Opatrenie 1.3 - Podpora Inovačných aktivít v podnikoch.

Priorita č. 2: Kvalitné ľudské zdroje

2.1 Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti

Cieľ opatrenia: Spopularizovať inovácie pre čo najširšiu skupinu zainteresovaných subjektov a verejnosť

Toto opatrenie sa zameriava na podporu relevantnej komunikácie na tému inovácie. V opatrení sú zadefinované tri druhy základných komunikačných nástrojov, ktorý by mali slúžiť na zvýšenie povedomia o inováciách: a) súťaže zamerané na inovácie oceňujúce najlepší výskumný tím alebo výskumníka, ktorí sa významne pričinili o nové poznatky v aplikovanom výskume; b) podpora výmeny poznatkov, najmä medzinárodných skúseností, prostredníctvom seminárov, internetových konferencií alebo prostredníctvom iných foriem informujúcich o aplikovanom výskume a vývoji; c) realizácia public relation kampaní s možnosťou využitia masovokomunikačných médií za účelom podpory inovačných aktivít. Inovačná stratégia SR uvádza medzi úlohami najmä aktivity súvisiace so súťažou. Hodnotiaca komisia tejto súťaže by mala byť zostavená z externých expertov, pričom cieľovou skupinou účastníkov by mali byť nielen pracovníci výskumu a vývoja, ale aj zamestnanci a manažéri súkromných podnikov a prípadne aj amatérski vynálezcovia. Ďalšou úlohou je organizácia dlhodobej verejnej prezentačnej kampane zameranej na výsledky inovačného podnikania. Zodpovedným za plnenie úloh v tomto opatrení je Ministerstvo hospodárstva SR. Plnenie úloh definovaných týmto opatrením by malo byť monitorované najmä pomocou kvantitatívnych ukazovateľov: počet prihlásených projektov v súťaži, počet účastníkov konferencií a počet zrealizovaných prezentačných akcií. Štatistickým prieskumom by malo byť zisťované aj zvyšovanie povedomia o inováciách. Opatrenie by malo byť realizované priebežne, s aktivitami opakujúcimi sa pravidelne každý rok.

Relevantným nástrojom, ktorý sa realizuje na pravidelnej báze, sa stala každoročne vyhlasovaná súťaž „Inovatívny čin roka“, ktorá je organizovaná v troch kategóriách: a) výrobok, b) služba, c) ekologický čin. Súťaž organizuje Ministerstvo hospodárstva SR v spolupráci so Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou a v roku 2010 sa pripravuje už jej 3. ročník. Ďalšie podporné aktivity determinované Inovačnou stratégiou SR sa nerealizujú na pravidelnej báze. Organizujú sa len ad hoc iniciatívy, napr. účasťou zástupcov MH SR/SIEA na rôznych podujatiach.

2.2 Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí

Cieľ opatrenia: Zabezpečiť efektívnu podporu získavania skúseností a nových poznatkov v oblasti aplikovaného výskumu a inovácií

Cieľom tohto opatrenia je zabezpečiť efektívnu podporu pre získavanie skúseností a nových poznatkov v oblasti aplikovaného výskumu a inovácií. Toto opatrenie sa zameriava najmä na podnikateľov, výskumníkov a študentov s výnimočným potenciálom rastu. Vybraní uchádzači by boli podporovaní prostredníctvom štipendií a poukazov s priamym zameraním na vzdelávanie, vedecko-výskumnú činnosť a pobyty v zahraničí (mobilita) za účelom získania nových poznatkov a osvojenie nových inovačných metód použiteľných v podnikateľskej aj verejnej sfére. Toto opatrenie má za cieľ riešiť pomalé získavanie nových poznatkov na poli inovácií a nedostatočnú mieru medzinárodnej výmeny skúseností prostredníctvom mobilit jednotlivcov s výnimočným potenciálom pre využitie takejto podpory. Toto opatrenie ukladá Ministerstvu hospodárstva SR a Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR úlohu vypracovať návrh programu na podporu spolufinancovania vzdelávacích aktivít a mobilit. Granty môžu mať rôzne formy: účasť na medzinárodných seminároch a konferenciách, účasť na výstavách špecializovaných na inovácie, štipendiá, podpory vzdelávacích pobytov a podpory vzdelávania a vedeckej činnosti. Plnenie tohto opatrenia má byť merané počtom účastníkov vzdelávacích aktivít a počtom absolvovaných vzdelávacích aktivít, na ktorých sa zúčastnili podporení účastníci programu.

Za parciálne plnenie opatrenia môžeme považovať prípravu rámca vo forme Zákona č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní, ktorý pripravilo Ministerstvo školstva SR so zámerom prispôbiť stredné odborné školstvo požiadavkám praxe. Norma vytvára funkčný systém koordinácie odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce, vytvára motivujúci priestor pre vstup zamestnávateľov a zamestnávateľských zväzov a súkromno-investičného kapitálu do odborného vzdelávania a prípravy. Zamestnávatelia a zamestnávateľské zväzy tak získavajú možnosti vstupovať do odborného vzdelávania a prípravy: a) v oblasti plánovania vzdelávacích potrieb trhu práce, b) spoluúčasti pri tvorbe nového obsahu vzdelávania, c) pri inovácii existujúceho obsahu vzdelávania, d) spoluúčasti na realizácii odborného vzdelávania, e) prípravy a hodnotenia kvality odborného vzdelávania a prípravy v rámci ukončovania štúdia na stredných školách.

Zákon súčasne vytvára podmienky pre využívanie daňových stimulov pre zamestnávateľov vo vzťahu k odbornému vzdelávaniu a príprave v stredných odborných školách a školských zariadeniach. Daňové stimuly sú zamerané na zohľadnenie výdavkov zamestnávateľov, ktoré preukázateľne vynaložia do oblasti odborného vzdelávania a prípravy v stredných odborných školách a školských zariadeniach

Čo sa týka reálnej mobility, alebo jej cielenej, špecifickej podpory zo strany Ministerstva hospodárstva SR, tá zatiaľ neexistuje. Existujúcou šancou je individuálny prístup, ktorý ponúkajú slovenské verejné vysoké školy prostredníctvom participácie na programe Erasmus¹⁹. Ten formou grantu umožňuje štúdium na partnerskej univerzite v krajinách Európskej únie. Okrem toho sú v rámci programu možné aj výskumné stáže. Dotácie na medzinárodné mobility sú každoročne ponúkané aj Slovenskou akademickou informačnou agentúrou (SAIA), ale opäť ide o individuálne aktivity, nie o cielený a systematický prístup zo strany rezortu. Špeciálny program, ktorý navrhovala Inovačná stratégia SR vypracovaný nebol.

19 Erasmus sa v roku 2007 sa súčasťou Programu celoživotného vzdelávania EÚ.

Priorita č. 3: Účinné nástroje pre inovácie

3.1 Inovácie a technologické transfery

Cieľ opatrenia: Zabezpečiť zvýšenie inovačných aktivít podnikateľských subjektov na úroveň vyspelých krajín EÚ

Cieľom tohto opatrenia je zabezpečiť zvýšenie inovačných aktivít podnikateľských subjektov na úroveň inovačne vyspelejších krajín Európskej únie, ktoré by malo viesť k rastu pridanej hodnoty slovenských podnikov, zvýšeniu ekonomickej efektívnosti podnikania, zníženiu negatívnych vplyvov na životné prostredie a tvorbe nových pracovných miest. Toto opatrenie vo svojej podstate rieši kontinuálne klesajúci podiel súkromných výdavkov vo výskume a vývoji, vytvára priestor pre riešenie nedostatočného transferu poznatkov z výskumného sektora do podnikateľského a navrhuje riešenie nedostatočných manažérskych skúseností slovenských manažérov na poli inovácií. Cieľom opatrenia je aj oživenie trhu s rizikovým kapitálom na Slovensku. Úloha pre Ministerstvo hospodárstva SR a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je vypracovať systém podpory pre transfer technológií, rozvoj trhu s rizikovým kapitálom a podporu ostatných nových inovačných metód v podnikoch z verejných zdrojov, zdrojov EÚ a súkromných zdrojov. Opatrenie pritom zdôrazňuje rozvoj trhov s rizikovým kapitálom, ako dôležitý element v súvislosti s inovačnými aktivitami. Práve pri rozvoji trhu s rizikovým kapitálom dáva opatrenie do pozornosti možnosť použiť otestované stratégie zo zahraničia. Počet fondov rizikového kapitálu a výška týchto zdrojov sú súčasťou monitorovania a plnenia opatrenia.

Riešenie opatrenia a napĺňanie stanoveného cieľa predstavujú v súčasnosti najmä nástroje a finančné zdroje viažuce sa k Operačnému programu konkurencieschopnosť a hospodársky rast. Ide najmä o opatrenie 1.1 Inovácie a technologické transfery, ktorého cieľom je podpora súkromného sektora formou transferu technológií, ktorý má priniesť zníženie energetickej náročnosti, zníženie ekologických dopadov a zvýšenie efektívnosti výroby. Ministerstvo hospodárstva SR počas rokov 2008 a 2009 vyhlásilo niekoľko výziev, ktoré sa viazali k danému opatreniu. V rámci Bratislavského kraja je dostupné opatrenie 2.1 Inovácie a technologické transfery, ktoré v rámci Operačného programu Bratislavský kraj zastrešuje ako riadiaci orgán Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR (MVRR SR). MVRR SR podobne v rokoch 2008 a 2009 realizovalo príslušné výzvy, ktoré sa viazali na realizáciu opatrenia 2.1.

Táto časť Inovačnej stratégie SR zdôrazňuje potrebu vypracovania systému podpory rizikového kapitálu a jeho zapojenia do inovačných aktivít MSP. V tejto súvislosti treba konštatovať, že stále neexistujú účinné schémy, ktoré by sa zameriavali na využívanie rizikového kapitálu pre podporu inovatívnych MSP. Šancou do budúcnosti je zatiaľ len iniciatíva JEREMIE, ktorá reprezentuje možnosť využívania nástrojov finančného inžinierstva.

3.2 Podpora spoločných služieb pre podnikateľov

Cieľ opatrenia: Zlepšenie inovatívneho prostredia

Cieľom opatrenia je zlepšenie inovatívneho prostredia prostredníctvom podpory aplikovaného výskumu a inovačných aktivít u podnikateľov. Výsledkom by malo byť zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov a regiónov. Toto opatrenie má za cieľ riešiť aj jeden z hlavných problémov inovačných aktivít podnikateľov - nedostatočné vedomosti, prípadne nepostačujúce manažérske zručnosti. Navrhované riešenie spočíva v spolufinancovaní nákladov na špecialistov v oblastiach, v ktorých MSP rozvíja inovačné aktivity. Taktiež by sa týmto spôsobom mala rozvíjať aj spolupráca podnikov a univerzít. Súčasťou opatrenia je aj podpora rozvoja klastrov, ktoré by v rámci regiónov a odvetví vytvárali podmienky pre spoluprácu subjektov s vysokým inovačným potenciálom - univerzít, inovatívnych podnikov, výskumno-vývojových centier, či iných partnerov so spoločným cieľom. Takéto využívanie rozvojového potenciálu v regiónoch by malo výrazný vplyv na ich konkurencieschopnosť a rast atraktivity podnikateľského prostredia. V rámci opatrenia je riešená aj podpora vzniku hnedých priemyselných parkov (brown-field), ktoré by potenciálne slúžili ako inkubátor pre začínajúcich živnostníkov a podnikateľov zameraných na inovatívne podnikanie v oblasti priemyslu, či služieb. Opatrenie ukladá úlohu Ministerstvu hospodárstva SR vytvoriť systém nástrojov zvyšujúcich inovatívne schopnosti firiem pri zachovaní cieľa zintenzívňovať spoluprácu medzi rozvojovou základňou a podnikmi. Opatrenie by malo byť financované z verejných zdrojov a zdrojov EÚ, pričom podporované podniky by sa mali tiež spolupodieľať na financovaní. Indikátory - počet podporených projektov, pridaná hodnota dosiahnutá z realizovaných projektov a počet firiem usadených v podporených priemyselných parkoch by mali byť každoročne vyhodnocované.

Pre zabezpečenie implementácie opatrenia s cieľom zvýšiť záujem slovenských podnikateľov o účasť v komunitárnom programe Európskej únie na podporu konkurencieschopnosti a inovácií (CIP²⁰), vypracovalo Ministerstvo hospodárstva SR návrh systému podpory a vytvorilo v SIEA podmienky pre skvalitnenie administratívno-technickej asistencie pri príprave projektov. Schéma podpory by mala zvýšiť počet prihlásených podnikateľov do programu CIP, ktorý podporuje inovačné aktivity (aj ekologické inovácie) najmä v MSP, ponúka lepší prístup k financiam ako aj lepší prístup k podpore priamo v regiónoch.

²⁰ Competitiveness and Innovation Framework Programme na roky 2007 - 2013 disponuje s rozpočtom 3,6 bn. EUR. CIP je rozdelený do 3 operačných programov: 1. The Entrepreneurship and Innovation Programme (EIP), 2. The Information Communication Technologies Policy Support Programme (ICT-PSP), 3. The Intelligent Energy Europe Programme (IEE). Každý z nich má stanovené špecifické ciele, ktoré majú prispieť ku konkurencieschopnosti podnikov a ich inovačným kapacitám.

Čo sa týka špeciálnej podpory klastrov, žiadny špeciálny program nebol vytvorený. Klastre však vznikajú napríklad z vlastnej iniciatívy samosprávnych krajov - príkladom môže byť Trnavský samosprávny kraj, ktorý inicioval na svojom území doposiaľ vznik 3 klastrov (automobilového, elektrotechnického a energetického).

3.3 Podpora inovačných aktivít v podnikoch

Cieľ opatrenia: Urýchlenie zavádzania inovácií do praxe

Cieľom tohto opatrenia je urýchliť zavádzanie inovácií do praxe, najmä čo sa týka oblasti prenosu výsledkov vývoja do podoby nového produktu. Tento proces komercializácie, zásadný rozdiel odlišujúci inováciu od vynálezu alebo objavu, závisí od viacerých faktorov - úrovne know-how podniku, manažérstva kvality, ochrany duševného vlastníctva, registrácie patentov a transferu moderných technológií. Práve nedostatky v týchto oblastiach výrazne vplyvajú na inovačnú výkonnosť a konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Zámerom opatrenia je eliminovať tieto nedostatky. Toto opatrenie sa zaoberá aj expanziou domácich inovatívnych firiem na medzinárodné trhy. Jedným z cieľov opatrenia je budovanie certifikačného a akreditačného systému založeného na zvyšovaní kvality produkcie a konformity s medzinárodnými predpismi v oblasti kvality a bezpečnosti produktov, technickej normalizácie a ochrany duševného a priemyselného vlastníctva a dizajnu. Opatrenie ukladá za úlohu Ministerstvu hospodárstva SR vypracovať program na podporu vyššie spomenutých aktivít a naďalej pokračovať v podpore budovania manažérstva kvality a certifikácie podnikov. Dôležitou úlohou vypracovanej grantovej schémy má byť aj podpora spin-off aktivít v podnikateľskej aj univerzitnej sfére. Inovatívne aktivity firiem a univerzít, ktoré prinášajú zvýšenú mieru rizika sa tak môžu presadiť do života v rámci novej firmy. Takáto podpora by mala pomôcť hlavne projektom, pre ktoré je ťažké nájsť vhodné financovanie pretože prinášajú vyššiu mieru rizika. Plnenie tohto opatrenia by malo byť každoročne vyhodnocované na základe počtu podporených európskych patentov, počtu podporených certifikačných procesov, počtu získaných licencií (transfer know-how), pridanej hodnoty dosiahnutej z realizovaných projektov a počtu spin-off firiem.

Jedným z nástrojov plnenia opatrenia, ktorého cieľom je urýchlenie zavádzania inovácií do praxe, sa stalo aj Opatrenie 1.3 Podpora inovačných aktivít v podnikoch vytvorené v rámci Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast. Opatrenie sa zameriava na zvýšenie konkurencieschopnosti priemyslu prostredníctvom podpory inovačných aktivít a súvisiaceho aplikovaného výskumu u podnikateľov, t.j. podporou zavádzania nových inovácií pre technológie (nie ich nákup), postupy, alebo výrobky. Pri zavádzaní inovácií do praxe si podnikatelia môžu žiadať finančné prostriedky i na úhradu nákladov odborníkov v príslušnej oblasti. Účelom Opatrenia 1.3 je aj podpora implementácie najlepších postupov a výrobných metód svetovej úrovne do nových a existujúcich spoločností (napríklad zavádzanie systémov manažérstva kvality, prípadne ďalších systémov (napr. certifikácia výrobkov európskou značkou zhody Keymark), ochrana duševného vlastníctva, priemyselného dizajnu, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť podnikateľov. Cieľom je umožniť podnikateľom vybudovať akreditačný

a certifikačný systém zameraný na zvyšovanie kvality produkcie a možnosti zapojenia sa do medzinárodnej spolupráce. Ministerstvo hospodárstva SR v uplynulom období realizovalo niekoľko výziev viažucich sa k danému opatreniu.

K napĺňaniu tejto časti Inovačnej stratégie SR slúžia aj zdroje určené na podporu projektov aplikovaného výskumu, v rámci schémy štátnej pomoci vypracovanej Ministerstvom školstva SR, ktoré podporuje podnikateľské subjekty prostredníctvom Agentúry na podporu výskumu a vývoja (www.apvv.sk).

S cieľom stimulovať prepojenie MSP s univerzitami, vysokými školami a výskumno-vývojovými pracoviskami vypracovalo Ministerstvo hospodárstva SR v spolupráci so SIEA podporný projekt „Schéma podpory - Inovačné vouchre“. Vouchre - teda kupóny alebo aj „nepeňažné šeky“, by mali byť poskytované priamo podnikateľským subjektom na nákup služieb od oprávnenej výskumno-vývojovej organizácie administrátorom programu, ktorým je SIEA. Súčasťou projektu je aj zoznam oprávnených organizácií na poskytovanie služieb. Projekt by mal prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti podnikov prostredníctvom inovácie vlastných produktov²¹.

Významnou oblasťou, ktorej sa venuje toto opatrenie *Inovačnej stratégie SR* je ochrana duševného vlastníctva. V tejto súvislosti bola nadviazaná spolupráca medzi Ministerstvom hospodárstva SR a Úradom priemyselného vlastníctva SR. Jedným z hlavných výstupov spolupráce je okruh nástrojov určených na podporu rozvoja a využívania duševného vlastníctva na Slovensku. Ide mix rôznych foriem podpory - vo veľkej miere cyklických, ktoré dlhodobo či krátkodobo implementoval a implementuje Úrad priemyselného vlastníctva SR. Spadá sem:

- Pre-diagnostics priemyselných práv²²,
- Elektronické podávanie patentových prihlášok²³,
- @Skipto - internetový portál ÚPV SR na doméne www.upv.sk, obsahujúci o. i. on-line národné a zahraničné databázy, ktoré sprístupňujú verejnosti denne aktualizované informácie z registrov priemyselných práv vedených úradom a z bezplatných zahraničných on-line databáz a Internetový portál zameraný na zlepšenie vymožitelnosti práv duševného vlastníctva - www.dusevnevlastnictvo.gov.sk.

21 Rovnaký projekt realizuje napríklad pre porovnanie aj Jihomoravské inovační centrum, www.inovacnivouchery.cz.

22 Nefinančný audit najmä pre MSP v oblasti efektívneho využívania duševného vlastníctva.

23 Nový systém podávania prihlášok v elektronickej forme (európske patentové prihlášky, medzinárodné prihlášky podľa Zmluvy o patentovej spolupráci, národné patentové prihlášky a prihlášky úžitkových vzorov).

- Integrované informačné centrum ÚPV SR pre poskytnutie informácií o predmetoch práv duševného vlastníctva.
- PATLIB centrá (Patent Library)²⁴,
- INNOINFO - sieť 11 informačno-poradenských centier ÚPV SR pre inovácie,
- Výstava vynálezov a technických novín UMINEX, Cena Jána Bahýľa za výnimočne hodnotné technické riešenia a Konferencia Duševné vlastníctvo na Slovensku²⁵.
- Časopis Duševné vlastníctvo, E-zine ÚPV SR (emailový newsletter s novinkami z duševného vlastníctva), Elektronická verzia Vestníka ÚPV SR a Informačné DVD Duševné vlastníctvo - dobré treba chrániť.
- Kurz Duševné vlastníctvo²⁶ a Špecializované školenia²⁷.
- Spolupráca s STV pri popularizácii duševného vlastníctva.

24 Sieť centier patentových informácií vytvorených národnými patentovými úradmi členských štátov Európskej patentovej organizácie umiestnených zvyčajne v knižniciach a univerzitách. Sú zriadené s cieľom zlepšiť komunikáciu a spoluprácu medzi jednotlivými centrami a na pozdvihnutie povedomia verejnosti o patentových informáciách. Ich hlavným cieľom je však poskytovať služby v oblasti patentových informácií, špeciálne pre MSP, vynálezcov, študentov, vedcov, patentových zástupcov, ale aj širokú verejnosť v národnom jazyku so zreteľom na ich špeciálne lokálne potreby a požiadavky.

25 ÚPV SR organizuje konferenciu od roku 2000. Každý ročník je zameraný na jeden z predmetov práv duševného vlastníctva.

26 Od roku 2000 úrad pravidelne organizuje kurz Duševné vlastníctvo, ktorý poskytuje externým záujemcom systematické vzdelávanie v oblasti ochrany duševného vlastníctva (teoretické aj praktické).

27 ÚPV SR organizuje minimálne dvakrát do roka špecializované školenia z oblasti ochrany práv duševného vlastníctva pre rôzne záujmové skupiny.

Inovačná stratégia z pohľadu MSP

Schválením dvoch základných dokumentov - *Inovačnej stratégie SR* a *Inovačnej politiky SR*, ktoré tvoria rámec národného inovačného systému, boli definované a aj spustené aktivity pre napĺňanie jednotlivých opatrení, ktoré by mali viesť k dosiahnutiu stanoveného strategického cieľa *Inovačnej stratégie SR*.

Všeobecným faktorom limitujúcim implementáciu niektorých opatrení bol nedostatok finančných zdrojov (pre realizáciu špecifických nástrojov). Mnohé opatrenia sa však realizovali prostredníctvom zdrojov a nástrojov operačných programov NSRR, ktoré sú však obmedzené a nevedia uspokojiť potreby väčšieho množstva MSP.

Zároveň pretrváva dlhoročný stav nejasného rozdelenia kompetencií medzi Ministerstvo školstva SR a Ministerstvo hospodárstva SR pre tému inovácie. Treba konštatovať, že v tejto situácii je aktívnejšie Ministerstvo školstva, ktoré je garantom vednej a technickej politiky a prevzalo plnenie niektorých opatrení, ktoré sú garantované Ministerstvom hospodárstva SR.

Je potrebné pripomenúť, že inováciám po prijatí *Inovačnej stratégie SR* chýbala širšia spoločenská podpora, ktorá determinuje rýchlosť spoločenských zmien a zmien v podnikateľskom prostredí vyvolaných realizáciou uvedených opatrení. V tomto prípade bolo zrejmé, že spoločenské zmeny vedúce k širšej podpore inovácií v očiach občanov budú, napriek vynaloženému úsiliu participujúcich inštitúcií, trvať pravdepodobne dlhšie než je trvanie súčasnej *Inovačnej politiky SR*.

Uvedené dôvody sa odzrkadlili na plnení opatrení Inovačnej stratégie SR, avšak inštitúcie zodpovedné za realizáciu opatrení mohli naďalej proaktívne hľadať riešenia, ako budovať dôveru podnikateľských subjektov voči národnému inovačnému systému a štátnej politike podpory inovácií. Vláda SR a zainteresované ministerstvá si za obdobie od roku 2007 takmer vôbec nebudovali imidž „partnera podnikov pre inovácie“ a pri svojich verejných vystúpeniach sa problematike inovácií a transformácie na znalostnú ekonomiku venovali v limitovanom rozsahu.

Svojou podporou by zaiste dokázali mierne urýchliť proces spoločenských zmien a zvýšiť záujem MSP o inovácie a národný inovačný systém, ako komplexnú štátnu politiku podpory inovácií. Takmer vôbec sa inovácie neprezentovali prostredníctvom reklamy ani PR aktivít v médiách. Takto sa inovácie a znalostná spoločnosť dostala mimo pozornosť občanov, hoci je to jedna z ciest ako naštartovať rast Slovenska v časoch hospodárskej krízy.

Veľmi dôležitým zistením je, že nerealizované opatrenia boli najmä tie, pri ktorých bol predpoklad naštartovania trvalo udržateľných inovačných aktivít súkromných podnikov - dostupnosť kapitálu pre výskum, vývoj a komercializáciu, zvýšenie transparentnosti poskytovania a hodnotenia podpory inovácií, propagácie inovácií ako nástrojov hospodárskeho rastu, mobility študentov. Teda účinná podpora nových trvalo udržateľných inovačných iniciatív súkromnej sféry - najdôležitejšia časť inovačných aktivít v inovačne vyspelých štátoch, je na Slovensku stále nedostatočne rozvinutá.

Zrealizované opatrenia však vytvárajú základ pre priaznivé inovačné prostredie - sprístupňujú a zjednocujú informácie, podporujú rozvoj spolupráce podnikov a výskumných ústavov/kapacít na regionálnej báze a prispievajú jednorazovému medzinárodnému transferu vedomostí a vyspelých technológií.

Súčasný stav realizácie Inovačnej stratégie SR je teda reprezentovaný pomalým zlepšovaním inovačného prostredia, dostupnými štátnymi službami a možnosťami čerpať jednorazové granty pre podnikateľov a výskumné inštitúty. Na druhej strane však takmer vôbec nemotivuje podniky k dlhodobjším inovačným snahám a orientácii MSP na neustálu inovačnú aktivitu a nepodporuje ani integráciu inovácií do kultúry slovenskej spoločnosti a súkromných podnikov. Tento stav v roku 2009 čiastočne zmenil Zákon č. 185/2009 o stimuloch pre výskum a vývoj.

Tabuľka 17 - Vyhodnotenie plnenia opatrení Inovačnej stratégie SR

Opatrenie		Úloha	Plnenie
1.1	Finančná podpora vzniku inovačných centier	Vypracovanie podpornej schémy vzniku inovačných centier	Podporná schéma bola rozpracovaná a prediskutovaná, ale reálne výsledky pre MSP sú oneskorené kvôli preukazovaniu trvalej udržateľnosti. Bola vyhlásená výzva z OP ZaSI na predkladanie projektov politík samosprávnych krajov.
1.2	Zriadenie centrálného informačného portálu zameraného na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére	Dotvorenie Centrálného portálu pre výskum a vývoj v oblasti inovácií, spolupráca orgánov podporujúcich inovácie	Spustený portál Informácie pre Inovácie pod záštitou SNK, reálny Centrálny portál pre podporu inovácií je stále len vo vývoji
1.3	Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií	Príprava zákona o inováciách	Čiastočné plnenie vo forme Zákona č. 185/2009 o stimuloch pre výskum a vývoj
1.4	Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov rozvoja inovatívneho prostredia	Vypracovanie kritérií a hodnotiaceho systému na národnej úrovni aj firemnej úrovni	Žiadna iniciatíva vedúca k transparentnosti a jednoznačným kritériám pre hodnotenie inovácií nevznikla
1.5	Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií (APRI)	Rozšírenie kompetencií niektorej zo súčasných agentúr v pôsobnosti MHSR	Transformácia a vznik Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA)
2.1	Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti	Podpora relevantnej komunikácie inovácií – súťaže, konferencie, medzinárodné výmeny, public relations	Realizovaná súťaž Inovačný čin roka, ale žiadna celospoločenská iniciatíva na podporu inovácií neprebehla
2.2	Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí	Podpora vzdelávania a medzinárodných mobilit talentovaných výskumných pracovníkov, podnikateľov a študentov	Pretrvávajúca nízka úroveň medzinárodných mobilit, len medzinárodné programy, napr. Erasmus, prijatý Zákon o odbornom vzdelávaní, žiadne zásadné aktivity pre podporu celoživotného vzdelávania
3.1	Inovácie a technologické transfery	Vypracovať systém podpory rizikového kapitálu z verejných, a súkromných zdrojov a zdrojov Európskej únie	Priebežne vyhlasované výzvy z Operačných programov, žiadne výsledky v oblasti rozvoja rizikového kapitálu
3.2	Podpora spoločných služieb podnikateľov	Vypracovanie systému nástrojov podporujúcich inovatívne schopnosti, kultúru firiem a spoluprácu firiem a výskumu	Podpora aplikácie pre program CIP vo forme administratívnej podpory pre MSP
3.3	Podpora inovačných aktivít v podnikoch	Vypracovanie grantovej schémy na podporu komercializácie výsledkov výskumu, ochrany duševného vlastníctva a transferu know-how	UPV SR definoval 17 jasných nástrojov na podporu rozvoja a využívania duševného vlastníctva, čerpanie zdrojov Operačných programov, schémy podpory APVV, príprava inovačných kupónov.

Kvalitne implementované opatrenia z pohľadu MSP

V druhom štvrtroku 2008 začala pôsobiť pretransformovaná Slovenská inovačná a energetická agentúra - SIEA. Jej cieľom je zabezpečenie koordinácie podpory inovácií z rôznych zdrojov. Okrem toho plní úlohu sprostredkovateľského orgánu pre OP KaHR. SIEA je momentálne na ceste byť dobrým partnerom pri inováciách v podnikoch a výskumných ústavoch. Všeobecne slabou stránkou, v kontexte prezentácie témy inovácií, zostáva budovanie jej značky v médiách a minimálne formou oficiálnej web stránky, ktorá nepatrí k najmodernejším (z hľadiska formy a obsahu)²⁸.

Z hľadiska disponibilných zdrojov pre podporu inovácií boli vyhlásené viaceré výzvy na čerpanie nenávratného finančného príspevku z OP KaHR, či Operačného programu Bratislavský kraj. Napríklad prostredníctvom Podopatrenia 1.1.1 - Inovácie a technologické transfery OP KaHR bolo v roku 2008 prostredníctvom výziev poskytnutá pomerne veľká hodnota nenávratných finančných príspevkov - 8,57 mld. SKK (284,4 mil. EUR). Ministerstvo hospodárstva SR v spolupráci s inými regionálnymi verejnými orgánmi zabezpečovalo v roku 2008 aj 2009 implementáciu nadregionálneho európskeho programu INTERREG IVC, pričom v druhej výzve boli slovenské subjekty partnerom v 12,6% podporených projektov medzinárodnej spolupráce v EHS, teda až 68 slovenských subjektov participuje na podporených medzinárodných projektoch.

Za veľmi dobre implementované možno považovať aj nástroje Úradu priemyselného vlastníctva SR v oblasti duševného vlastníctva. Úrad realizuje 17 jasne zameraných nástrojov na podporu rozvoja, ochrany a využívania duševného vlastníctva. Tieto nástroje aj momentálne fungujú v praxi a sú veľkou podporou pri inováciách MSP.

Pre podporu interakcie medzi podnikateľským sektorom a strednými školami bol prijatý Zákon o odbornom vzdelávaní, ktorý výrazným spôsobom približuje stredné odborné školy potenciálnym zamestnávateľom absolventov a rieši možnosť inovácie učebných osnov stredných odborných škôl podnikateľskou sférou.

Z hľadiska regulačného rámca je potrebné spomenúť aj prípravu Zákona č. 185/2009 o stimuloch pre výskum a vývoj, ktorý určuje pravidlá a postupy pre poskytovanie stimulov pre výskum a vývoj vykonávaný podnikateľmi.

²⁸ Pre porovnanie napr. www.vinnova.se/en/ alebo www.tekes.fi.

Mimoriadny prínos pre jednoduchý prístup inovatívnych podnikov k akademickým informáciám má projekt Ministerstva kultúry SR na vytvorenie národnej informačnej infraštruktúry a jej celoslovenské používanie podnikovou sférou, najmä MSP.

Nedostatočne implementované opatrenia z pohľadu MSP

Medzinárodné mobility študentov boli realizované v malej miere, v inovačne vyspelých krajinách je bežné, že študenti absolvujú aj niekoľko medzinárodných a vnútroštátnych mobilit počas svojho štúdia na vysokej škole. Na Slovensku je stále počet medzinárodných mobilit študentov za rok veľmi nízky. Realizácia tohto opatrenia je zatiaľ odkázaná len na existujúce európske programy odborného či celoživotného vzdelávania, napr. Erasmus.

Zásadným problémom pre vyvolanie širšej podpory a akceptácie inovácií sú len minimálne kroky k verejnej propagácii inovácií ako nástroja pre dosahovanie hospodárskeho rastu - aj časoch hospodárskej krízy. Neexistuje žiadna širšia celospoločenská iniciatíva, ktorá by podporovala inovácie a zdôrazňovala dôležitosť transformácie procesnej ekonomiky Slovenska na znalostnú ekonomiku. Študenti ekonomických a manažérskych odborov - budúci firemní lídri sú len minimálne konfrontovaní s problematikou inovácií počas štúdia. Aj centrálny informačný portál - www.vedatechnika.sk - ako jeden zo základných informačných, manažérskych a kontrolných nástrojov štátnej vednej a technickej politiky je v sekcii inovácie nefunkčný. Napríklad Opatrenie 1.3 Inovačnej stratégie SR, ktoré prichádza so zámerom Zákona o inováciách, ako transparentnom regulačnom rámci podpory inovácií, nebolo implementované. Pritom takáto norma by mohla prispieť k definovaniu postavenia štátu ako „Dobrého partnera pre inovácie“.

Opatrenie 1.4 Inovačnej stratégie SR, definujúce potrebu zavedenia pravidelného hodnotenia ukazovateľov inovačného prostredia ako nástroja pre sledovanie účinnosti štátnej podpory inovácií, nebolo implementované vôbec. Riziko nesprávne namierených podporných schém tak zostáva stále rovnaké a nevytvára sa podklad pre skvalitňovanie či revíziu národného inovačného systému.

Problematická zostáva implementácia Opatrenia 3.1 Inovačnej stratégie SR, konkrétne v oblasti inovatívnych finančných nástrojov a dostupnosti finančných zdrojov pre inovácie. Aj napriek podniknutým snahám vlády SR a Ministerstva financií SR smerom k implementácii iniciatívy JEREMIE v SR sú dopady týchto aktivít v praxi minimálne. Dôvodom môže byť jednak konzervativizmus slovenských MSP, ale aj regulačný rámec, ktorý nemotivuje MSP k využitiu tohto druhu financovania. Faktom však zostáva, že rizikový kapitál dosiaľ v podmienkach SR nefunguje.

Dopady opatrení na MSP

Medzi Inovačnou výkonnosťou a životnou úrovňou možno nájsť zaujímavú koreláciu. Napríklad líder v inovačnej výkonnosti v Európe - Švajčiarsko je známe svojou dlhodobou prosperitou a vyššou životnou úrovňou.

Tabuľka 18 – Odhad dopadov opatrení Inovačnej stratégie SR na MSP

Opatrenie		Cieľ	Dopady
1.1	Finančná podpora vzniku inovačných centier	Zlepšenie spolupráce medzi súkromným sektorom (najmä MSP) a univerzitami v oblasti inovácií	Vznik silných regionálnych väzieb a priblíženie inovácií bližšie k subjektom, ktoré by chceli inovovať, možnosť tvorby regionálnej konkurenčnej výhody
1.2	Zriadenie centrálného informačného portálu zameraného na podporu inovatívnosti v podnikateľskej sfére	Zabezpečiť maximálnu dostupnosť komplexných informácií o inováciách	Sústredenie informácií o možnostiach inovácií a podpory, vznik komunikačného priestoru inovatívnych subjektov, kvalita však závisí od prevádzkovateľa portálu
1.3	Vytvorenie kvalitnej legislatívy pre rozvoj, podporu a vyhodnocovanie inovácií	Vypracovanie zákona o inováciách a naň nadväzujúcich vykonávacích predpisov	Vznik pravidiel znamenajúcich istotu pre investorov, jasný signál o smerovaní podpory inovácií, stanovenie významu inovácií v ekonomike
1.4	Zavedenie pravidelného hodnotenia prostredníctvom ukazovateľov rozvoja inovatívneho prostredia	Zabezpečiť jasné a prehľadné zdokumentovanie účinnosti podpory inovácií	Zvýšenie účinnosti a efektívnosti štátnej podpory inovácií, aktuálne informácie o stave inovácií, presne zacielená podpora inovácií
1.5	Vytvorenie implementačnej agentúry na podporu a rozvoj inovácií (APRI)	Zabezpečiť existenciu kompetentného strešného garanta rozvoja inovácií	Koordinovaná podpora inovácií jednotlivých ministerstiev, jednoznačné definovanie podporných výziev vzhľadom k výsledkom hodnotenia, rozvoj neštandardných projektov s pomocou osobnej podpory subjektu agentúrou
2.1	Podpora komunikačných nástrojov zameraných na propagáciu inovatívnosti	Spopularizovať inovácie pre čo najširšiu skupinu zainteresovaných subjektov a verejnosť	Verejná podpora inovácií, zvýšenie spotreby inovovaných výrobkov, rozvoj celoživotného vzdelávania v rozvíjajúcich sa oblastiach, zvýšenie záujmu o štátne podporné schémy
2.2	Podpora rastu kvality ľudského kapitálu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, mobility a prenosu vedomostí	Zabezpečiť efektívnu podporu pre získavanie skúseností a nových poznatkov v oblasti aplikovaného výskumu a inovácií	Odborníci na jednotlivé oblasti inovujúci pre domáce subjekty, export inovatívnych a konzultantských služieb, zvýšenie kvality štúdií na vysokých školách v SR

Opatrenie		Cieľ	Dopady
3.1	Inovácie a technologické transfery	Zabezpečiť zvýšenie inovačných aktivít podnikateľských subjektov na úroveň vyspelých krajín EU	Vyššia úroveň technického vybavenia podnikov a modernejšie produkty, jednorazové podpory z tohto opatrenia však nemusia naštartovať dlhodobé inovačné snaženie, súkromný kapitál financujúci inovácie by však bol dôležitým prvkom trvalej udržateľnosti
3.2	Podpora spoločných služieb podnikateľov	Zlepšenie inovatívneho prostredia	Silné a dlhodobé regionálne väzby, jednoduchá komunikácia subjektov so spoločným cieľom alebo spoločnými problémami
3.3	Podpora inovačných aktivít v podnikoch	Urýchlenie zavádzania inovácií do praxe	Skokový posun na vyššiu úroveň kvality bez nutnosti podstúpiť riziko vlastného výskumu, ochrana duševného vlastníctva zaručujúca zisk aj na predaji licencií, univerzity profitujúce na výsledkoch vlastného výskumu

Znalostný manažment a znalostná ekonomika pre MSP

V úvode kapitoly je uvedený len najviditeľnejší z dopadov inovácií na celú spoločnosť. V súčasnom svete je prirodzené, že ekonomiky rastú a obyvateľstvo a podniky začínajú disponovať postupne väčším objemom voľných peňažných prostriedkov. Pravdepodobne teda začnú viac nakupovať a vzhľadom ku zostrenej konkurencii je inovácia produktu logickým riešením, aby podnik prosperoval a obstál na trhu. Možnosť zníženia konečnej ceny produktu, ako výsledok inovácie výrobného procesu, dáva podniku možnosť obstáť v konkurenčnom boji a prežiť cenovú vojnu.

Práve nový Zákon o odbornom vzdelávaní môže upriamiť pozornosť študentov na inovácie, ako cestu zvýšenia profitov alebo východisko z ekonomickej krízy. Pokiaľ sa budú inovácie zapracovávať do učebných osnov, možno v budúcnosti očakávať rast prosperity súkromného sektora na Slovensku následkom vývoja nových produktov a služieb, priemyselných postupov a procesov.

Z tohto pohľadu sa teda dá povedať, že motiváciou inovačných aktivít realizovaných v podnikoch je rast hodnoty podniku alebo dosahovanie zisku. Napriek tomu, že motivácie k podnikaniu sa rôznia a vždy obsahujú aj zámary, ktoré primárne netvoria peňažný zisk, potreba zhodnocovať vložené prostriedky zostáva. Peter Drucker, svetový guru manažmentu dokonca hovorí, že cieľom podniku je prežitie a inovácie sú nevyhnutnosť. Tlak potrebný pre inovácie je preto výsledkom dobre fungujúceho trhu a konkurenčných síl.

Inovácia je nepochybne zdrojom konkurenčnej výhody. Je to de facto získanie dočasného monopolu, ktorý sa však ostatní trhoví hráči snažia narušiť a trh tak ponúka stále vyššiu hodnotu pre zákazníka. Výsledkom pre podniky je neustála potreba inovovať, zakladajúca sa na kvalitných ľudských zdrojoch s vynikajúcimi znalosťami a dobre dostupných finančných zdrojoch potrebných na zaplatenie znalostí.

Práve zámerom medzinárodných študijných pobytov študentov a vedcov by malo byť získavanie nových vedomostí. Tieto vedomosti zo zahraničia potom môžu byť použité v ktorejkoľvek oblasti podniku alebo výskumu, čím vznikne transfer vedomostí smerom k slovenským podnikom. Kvalitné vysokoškolské vzdelávanie tiež vytvára predpoklad prenosu akademických poznatkov prostredníctvom zručných absolventov na pôdu firiem a výskumných inštitútov.

Problematika prerodu ekonomík z procesných na znalostné je veľmi aktuálna. Možným spôsobom, ako realizovať takúto zmenu je zmena procesného manažmentu v podnikoch na znalostný manažment a vytváranie takého prostredia, ktoré podporuje zdieľanie poznatkov medzi viacerými subjektmi. Jedinou trvalo udržateľnou výhodou ktorú môže v súčasnosti organizácia (v tomto prípade MSP) dosiahnuť, je akumulácia takých poznatkov umožňujúcich:

- inovovanie súčasných riešení ešte pred napodobnením konkurenciou;
- včasné rozpoznanie nových spoločenských trendov a vývoj produktov vhodne naplňajúcich nové potreby cieľového segmentu;

Urýchlenie tohto procesu sa v súčasnosti realizuje prostredníctvom transferu know-how od konzultantov k zamestnancom firmy alebo nákupom špecifických školení potrebných pre úspech firmy na trhu. Outsourcing hrá v tomto prípade v prospech rýchlosti prijímania zmien. Transfer technológií je spôsobom ako dosiahnuť rýchlu inováciu a minimalizovať riziká neúspešného výskumu a vývoja.

Už v súčasnosti disponujú podniky, univerzity a výskumné ústavy veľkým množstvom vedomostí. Neustále rozširovanie vedomostí každého jedného človeka v organizácii by sa malo stať samozrejmosťou. Dôležitým elementom je však naučiť sa efektívne zdieľať znalosti v rámci organizácie. Práve v tejto oblasti je dôležité celoživotné vzdelávanie dospelých. Hoci momentálne nepatrí medzi priority vzdelávania, jasný účinok získavania rozličných zručností a ich následného zdieľania v „učiacej sa organizácii“ je nepopierateľný. V tomto prípade by mohli hrať kľúčovú úlohu práve mäkké zručnosti - leadership, komunikácia, či prezentačné zručnosti.

Druhým stupňom je vytvorenie strategických aliancií medzi univerzitami, výskumnými ústavmi a MSP s výsledkom nárastu počtu inovatívnych produktov a inovovaných procesov. Zdieľanie vedomostí na regionálnej úrovni (prostredníctvom RIC) a národnej úrovni prináša výsledky v podobe zníženia rizika, zrýchlenia výskumu a vývoja, nových kvalitnejších produktov a ich úspešnejšej komercializácie. Na poli služieb sa kooperácia prejavuje lepším splnením potrieb klienta. Nové idey a otázky, ktoré spolupráca prináša sa stávajú námetom pre výskum. Kooperácia na regionálnej úrovni sa môže stať zdrojom konkurenčnej výhody regiónu, zvyšovania ekonomickej aktivity, zamestnanosti a životnej úrovne.

Dôležitú úlohu pri využívaní týchto potenciálnych prínosov hrá práve národná inovačná infraštruktúra, ktorá bude prostriedkom zdieľania vysoko odborných poznatkov pri využití nízkych transakčných nákladov internetu. Takýto systém poskytuje najmä zdieľanie formalizovaných poznatkov. Za účelom využitia tohto potenciálu sú tiež zriaďované regionálne inovačné centrá (RIC), ktoré by mali byť spájať podniky, vzdelávacie a výskumné inštitúcie v regióne za účelom zdieľania vedomostí a rozvoja nových ideí pre inovácie. Predmetom zdieľania by sa mali stať najmä neformálne poznatky a nové príležitosti. Takéto strategické aliancie sú trvalo udržateľným nástrojom transformácie miestnej a regionálnej ekonomiky na znalostnú ekonomiku.

Slovenská republika je otvorenou ekonomikou (približné údaje hovoria o 90% otvorenosti). Lokálni výrobcovia sa snažia obstať v konkurenčnom prostredí strednej Európy, prípadne Európskeho hospodárskeho spoločenstva a v niektorých prípadoch aj v globálnej konkurencii. Preberanie existujúcich poznatkov z celého sveta, najmä však krajín EHP, je nutnosťou pre rast inovačnej výkonnosti a transformáciu na znalostnú ekonomiku. Každá súčasná mobilita študentov, výskumníkov alebo podnikateľov je budúcim prínosom pre konkurencie schopnosť a inovačnú výkonnosť Slovenskej republiky na poli EÚ, Európy, či rozvíjajúcej sa globálnej ekonomiky. Medzinárodné partnerstvá výrobných podnikov, výskumných inštitútov a univerzít výraznou mierou podnecujú zdieľanie poznatkov.

Spomenuté prínosy by mohli plynúť z medzinárodnej alebo aj cezhraničnej spolupráce regiónov, ktoré by mohli spoločne hľadať riešenia problémov rozvoja, podporovať prílev úspešne implementovaných riešení zo zúčastnených krajín a rozvíjať cezhraničné väzby, ktoré môžu využiť inštitúcie a podniky participujúcich regiónov na hospodársku spoluprácu v oblasti inovácií, čím vzrastie ich konkurencieschopnosť.

Rešpektovanie duševného vlastníctva MSP

Nevyhnutnosťou pri transformácii krajiny na znalostnú ekonomiku a základným predpokladom pre inovácie je dobre funkčný systém ochrany duševného vlastníctva. Mal by to byť taký systém, ktorý poskytne potenciálnemu investorovi v aplikovanom výskume záruku, že jeho výsledky - vlastníctvo - nebude zneužívané a za využívanie jeho vlastníctva - inovácie - mu bude riadne zaplatené. Znamená to návratnosť peňazí investovaných do výskumu a vývoja a realizáciu zisku pri úspešných projektoch.

Za funkčný systém ochrany duševného vlastníctva v oblasti inovácií je na Slovensku zodpovedný Úrad priemyselného vlastníctva SR (ÚPV SR). Práve tento plní v oblasti inovácií funkciu poradného orgánu podnikov a zároveň sprístupňuje databázy obsahujúce aj podklady pre vymožiteľnosť duševných práv. Snahou Úradu je maximálne poskytovanie informácií o zaregistrovaných patentoch a ich vlastníkoch, aby nedochádzalo k zneužívaniu duševného vlastníctva. ÚPV SR je súčasne aktívny aj v osвете týkajúcej sa práv duševného vlastníctva.

Dobre fungujúci systém duševného vlastníctva vytvára predpoklady pre vznik úspešných podnikateľských konceptov, ktoré môžu byť následne predávané aj za hranice štátu. Taktiež sa v štáte vytvoria vhodné podmienky pre konkurenciu na poli diferencovaných produktov, pretože podniky budú vedieť, že ich inovácie budú rešpektované. Diferencované produkty prinášajú so sebou vyššie ceny, vyššie zisky a teda aj silnejšie motivácie pre sektor malého a stredného podnikania.

Fungujúca ochrana práv duševného vlastníctva zvyšuje atraktivitu krajiny aj pre inovatívne podniky zo zahraničia. To vytvára potrebu lepšieho vzdelávania budúcich zamestnancov, čo je prvým predpokladom pre zvyšovanie pridanej hodnoty vyprodukovanej v ekonomike. Krajina sa takto začne približovať k znalostnej ekonomike.

Účinný systém využívania duševného vlastníctva vytvára priestor pre rozvoj nových aktivít malých a stredných podnikov, na základe existujúcich patentov a postupov s jasným vlastníckym pozadím. Jednoduchý prístup k existujúcim patentom vytvára potenciál pre rýchly rozvoj nového podnikania alebo vznik lepších inovácií.

Nadšenie pre inovácie, zmeny a rýchly rast MSP

Vo všeobecnosti sú malé a stredné podniky považované za kľúčových inovátorov. V súčasnosti patria medzi najúspešnejšie americké firmy tie, ktoré pred 30 rokmi začínali ako malé start-upy, ktoré potrebovali štátnu podporu alebo podporu súkromných investorov pre realizáciu ich ideí.

Prvou príčinou inovatívnosti MSP je, že v malých a stredných podnikoch sa myšlienka inovatívneho postupu, produktu alebo procesu rozvinie podstatne ľahšie než vo veľkých korporáciách. Malé a stredné podniky zakladajú ľudia, ktorí vidia potenciálny priestor na trhu a chcú ho využiť. V súvislosti so súčasnou vysokou penetráciou trhov a prevahou ponuky nad dopytov, sa akýkoľvek nový podnikateľský plán musí spájať s inováciami. Druhou príčinou je silná túžba MSP po raste. Malý a stredný podnik nemá zásadný problém prejsť masívnym redizajnom organizačnej štruktúry, ani aplikovať celkom nové manažérske riešenia v priebehu niekoľkých mesiacov. Ľudia sú vďaka osobnejšiemu prístupu a novým výzvam ochotní prijímať zmeny pozitívne. Malý podnik preto podstatne flexibilnejšie reaguje na zmeny správania zákazníkov a takmer okamžite vie odpovedať na novovznikajúci dopyt. Rýchlosť a flexibilita sú hlavnými výhodami malých a stredných podnikov. Takáto inovatívna podniková kultúra v MSP môže pozitívne ovplyvňovať spoločenské zmeny na regionálnej úrovni.

Na regionálnej úrovni by mal byť rast MSP stimulovaný Regionálnymi inovačnými centrami (RIC). Podpora RIC by so sebou mala prinášať aj know-how pri príprave biznis plánov pre inovácie a siete kontaktov pre riešenie nedostatku ľudských alebo finančných zdrojov. Členstvo v RIC by malo so sebou prinášať aj zlepšenie manažérskych zručností, ktoré sa odrazia vo vyspelejšej podnikovej kultúre s možnými následnými pozitívnymi vplyvmi na podnikateľské prostredie regiónu. Všetky malé a stredné podniky však majú spoločný problém pri inovačných aktivitách - nedostatočný prístup ku finančnému a/alebo ľudskému kapitálu. Prekonaním týchto prekážok sa z malého alebo stredného podniku môže stať významný hráč na trhu. Takýto malý alebo stredný podnik má potom schopnosť ovplyvňovať zmeny podnikateľského prostredia smerom k inováciám a ovplyvniť tak aj svojich zamestnancov a dodávateľov.

Poradnú úlohu pre malé a stredné podniky na Slovensku zabezpečuje Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NADSME) a podnikatelia sa so žiadosťami o pomoc v problematike inovácií môžu obracať aj na Slovenskú inovačnú a energetickú agentúru (SIEA). Výzvou pre verejnú správu zostáva zabezpečenie bezchybnej interakcie medzi štátnymi agentúrami v oblasti podpory (finančnej a nefinančnej) a relevantné služby nielen pre existujúce inovatívne MSP, ale aj záujemcov o podnikanie.

Návrhy na revíziu Inovačnej stratégie SR z hľadiska MSP

Inovačná stratégia SR vo svojej podstate - strategickým cieľom, prioritami, zámermi i jednotlivými opatreniami bezpochyby reaguje na stav Slovenska z pohľadu inovačnej výkonnosti a dáva návod na prekonanie existujúcich prekážok a posun slovenskej ekonomiky smerom k znalostnej, čo je súčasne garanciou rastu indexu inovačnej výkonnosti.

Nasledujúca kapitola obsahuje niekoľko návrhov zmien *Inovačnej stratégie SR*, ktoré potenciálne môžu viesť k lepšej účinnosti opatrení a riešeniu problémov inovačnej výkonnosti Slovenska. Uvedené riešenia sa zakladajú na spolupráci verejného a súkromného sektora, na citlivejšom identifikovaní prekážok pre inovácie malého a stredného podnikania a proaktívnom konaní implementujúcich subjektov.

Navrhované zmeny sú ľahko aplikovateľnými a ich výsledkom by mala byť väčšia orientácia na potreby malých a stredných podnikov, zvýšenie kvality predpokladov pre inovácie - kvalita ľudského kapitálu, dostupnosť finančného kapitálu a imidž štátu ako „dobrého partnera pre rozvoj inovácií.“ Okrem toho sú tieto zmeny navrhnuté za účelom takej implementácie podporných schém, ktoré by mali trvalo udržateľné výsledky a naštartovali by inovačné aktivity súkromných podnikov. Výsledným efektom aplikácie by mala byť celková zmena inovačnej klímy na Slovensku: **spoločnosť podporujúca inovácie a znalostnú ekonomiku a malé a stredné podniky s nadšením pre inovácie, ako zdrojom trvalo udržateľného hospodárskeho rastu Slovenska.**

Inovácie na každom kroku

Podnikové inovácie sú napríklad aj jednou z ciest, ako prekonať ekonomickú krízu. Napriek tomu stále nie sú vnímané ani ako nástroj trvalo udržateľného rastu. Potrebu inovovať nepociťuje väčšina malých a stredných podnikov. Z toho vyplýva potreba celospoločenskej zmeny, ktorá by výraznejšie zasiahla obyvateľov a rovnako tak aj MSP.

Propagácia inovácií sa stala súčasťou, resp. predmetom opatrenia 2.1 Inovačnej stratégie SR, avšak ide len o čiastočne obmedzenú možnosť realizácie komunikácie na tému inovácií ktorá môže byť vždy rozvíjaná.

Ďalšie posilnenie témy si vyžaduje, aby:

- sa problematika súčasného vývoja a inovácií stala integrálnou súčasťou predmetov na všetkých typoch škôl od základných až vysoké školy, a aby sa študenti nedozvedeli len to, čo sa v danom vednom odbore dialo a k akým záverom sa dospelo, ale aj aký je trend a aké sú ciele výskumníkov. Takáto zmena prístupu v podstate nevyžaduje ani špeciálne učebnice či zmenu učebných osnov - stačí zmena prístupu zo strany učiteľa;
- občania pochopili, aké sú dopady inovácií a prečo je potrebné podporovať inovatívne podniky rovnako, ako zahraničných investorov. Je potrebné naučiť obyvateľov myslieť aj v dlhodobom horizonte.
- malé a stredné podniky mali k dispozícii komplexný portál zameraný na podnikové inovácie - jednoduchý na orientáciu a zameraný presne na informačné potreby, ktoré potrebujú podnikatelia. Súčasný riešenie síce poskytuje dostatok informácií, ale celkovo nepriťahuje pozornosť podnikateľov a manažérov a nemá ani dostatočnú PR.

Opatrenia s vlastnou identitou

Problémom štátnych modelov a schém pre podporu inovácií môže byť istá nedôvera skromného sektora. Úspešné podporné schémy z krajín Európskej únie ukázali, že existuje efektívnejšia cesta, ako implementovať podporné opatrenia inovácií: dať opatreniu vlastnú identitu, nespájať ho pri mediálnej komunikácii so štátom a prenechať jeho realizáciu súkromnej agentúre. Takáto súkromná poradenská forma má lepšiu orientáciu a spravidla je motivovaná splňať dohodnuté podmienky. Okrem toho je motivovaná ziskom plynúcim z úspešnej implementácie, čo v končnom dôsledku zvyšuje šancu opatrenia na úspech.

Neverejná implementačná agentúra má tendenciu zamerať sa na kvalitu poskytovaných služieb pre podnikateľov a pomáhať podnikateľom pri zapojení sa do projektu. Zároveň je takáto malá organizácia flexibilnejšia a rýchlejšie sa prispôsobí novým podmienkam na trhu. Súkromné poradenské firmy dokážu skúsených pracovníkov zapojiť do viacerých projektov a tak lepšie využívať ich schopnosti a ponúknuť im atraktívnejšie podmienky.

Implementácia takéhoto princípu by mohla byť veľmi účinná v prípade opatrení zameraných na MSP, ktoré ešte nespolupracovali so štátom pri vlastných inováciách alebo majú negatívnu skúsenosť. Podporné schémy by získali vlastnú identitu a posunuli by sa bližšie k potrebám podnikateľov a firiem. Štát by sa navyše mohol zamerať na konkrétne výsledky, ktoré chce dosiahnuť prostredníctvom inovácií a nemusel by riešiť problémy súvisiace s ich implementáciou. Podporné schémy implementované súkromnými agentúrami by taktiež aktívnejšie vyhľadávali vhodné podniky na spoluprácu, čím dynamicky zvyšoval počet inovácií ústiacy do ekonomického rastu Slovenska.

Dostupné financovanie

Získať financovanie je všeobecný problém začínajúcich podnikov na celom svete. Avšak na Slovensku je tento problém zásadný. Pretože poslanie štátnych agentúr rizikového kapitálu za dlhšie obdobie existencie malo len minimálny prínos a existujúci rámec nepôsobil ako katalyzátor dlhodobého rozvoja súkromného trhu s rizikovým kapitálom, štát by mal pri svojom úsilí zabezpečiť dostupné financovanie pre začínajúce podniky a nové nápady viac využívať súkromné finančné inštitúcie a pripraviť spoločnú ponuku podporných opatrení.

Dôveru podnikov v oblasti financií v súčasnosti držia banky. Preto by v prípade štátnej podpory bolo lepšie využiť spoluprácu s bankami pri zostavovaní úverových produktov určených pre rizikovejšie firmy alebo využiť priamo poradcu podniku aby v prípade, že podniku nemôže byť poskytnutý úver poskytol podniku informácie o fondoch rizikového kapitálu. V podstate štát musí výrazne rozšíriť ponuku fondov rizikového kapitálu, ale v spolupráci s profesionálnymi zahraničnými a domácimi súkromnými fondmi rizikového kapitálu. To si zrejme vyžiada aj úpravu regulačného rámca.

Napriek tomu, že Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania už v roku 2006 založila fondy rizikového kapitálu so spoluúčasťou súkromného partnera, počet investícií týchto fondov je stále nedostatočný na to, aby sa trh s rizikovým kapitálom dostatočne rozbehol. Preto by bolo v budúcnosti vhodné viac propagovať tieto možnosti financovania. Taktiež by bolo nutné viac informovať slovenské MSP o rôznych možnostiach financovania so čiastočnou štátnou pomocou - nie len o fondoch rizikového kapitálu, ale aj o bankových zárukách alebo mikropôžičkovom programe. Výsledkom by bol väčší podiel inovatívnych podnikateľov a rýchlejšie rastúci sektor MSP.

Príklady podpory inovácií v MSP

Výstupom kapitoly Inovačná výkonnosť SR bolo komplexné hodnotenie inovačnej výkonnosti Slovenska, založené na ukazovateľoch inovačného prostredia vo forme a štruktúre, ako ich používa European Innovation Scoreboard. Z kapitoly vyplýva potreba posilňovať základné predpoklady pre inovácie - ľudské a finančné zdroje a primárne podporovať iniciatívy zakladajúce sa na spolupráci „znalostných inštitúcií“ a inovatívnych podnikov. Okrem toho je nutné podporovať inovačné aktivity MSP, ktoré značne zaostávajú za priemerom Európskej únie. Z prieskumu nálad slovenských podnikov voči politike v oblasti inovácií vyplynula skôr nespokojnosť MSP, ktorá nastrojuje nevyhnutnosť vnímať pri navrhovaní ďalších opatrení na podporu inovácií najmä potreby podnikov a zohľadňovať pritom aj regionálne špecifikum (čo by vlastne mali zabezpečovať svojim spôsobom aj Regionálne inovačné centrá). Inovačná stratégia SR takýmto opatreniam vytvára dokonalý rámec.

Tabuľka 19 - Zameranie príkladov výbornej podpory inovácií MSP podľa štruktúry EIS

Krajina a názov implementovaného opatrenia	Predpoklady		Aktivity firiem			Výstupy	
	Ľudské zdroje	Finančné zdroje	Firemné investície	Spolupráca a podnikanie	Duševné vlastníctvo	Inovátori	Ekonomické efekty
Veľká Británia - Mustard.uk.com	●					○	○
	●			○			○
Holandsko – Mastering Growth Programme							
Austrália – Innovation Investment Fund		●	○			○	
Veľká Británia - Gateway2Investment (gzi)		●	○			○	○
Holandsko – Inovačné vouchre			●	○		○	
Fínsko – Starostlivosť pre rastúce firmy		○		●		○	
Austrália - Commercializing Emerging Technologies (COMET)			○		○	●	

Legenda ku zaradeniu príkladov: ● - primárne zameranie príkladu, ○ - doplnkové zameranie príkladu

Tabuľka 19 prezentuje štruktúru tejto kapitoly, ktorá je zostavená práve podľa jednotlivých dimenzií EIS. Kapitola obsahuje vybrané príklady opatrení z celého sveta boli roztriedené podľa ich primárneho zamerania na jednotlivé časti, ktoré sú podrobované hodnoteniu pre posúdenie inovačnej výkonnosti.

Implementácia podobných opatrení v Slovenskej republike by mohla prispieť k účinnému a systémovému riešeniu najzávažnejších problémov spôsobujúcich nízku inovačnú výkonnosť Slovenska a pomalú transformáciu z procesnej na znalostnú ekonomiku. Okrem toho by implementácia podobných opatrení pozdvihla aj inovačné aktivity súkromného sektora, ktoré sú najdôležitejším elementom inovačnej výkonnosti ako celku.

L'udské zdroje

Veľká Británia - Mustard.uk.com²⁹

V roku 2000 dve britské verejné organizácie (Advantage West Midlands a BusinessLink) začali s implementáciou programu Mustard.uk.com v regióne West Midlands. Program je spolufinancovaný Európskou úniou.

Podporná schéma poskytuje začínajúcim podnikateľom a firmám dotácie na súkromné poradenské služby (napr. manažérske poradenstvo alebo právne služby). Podniky by si mali stanoviť cieľ dosiahnuť v druhom roku obrat aspoň 250 tisíc GBP a mali by byť ochotné usídlit' sa v regióne West Midlands. Okrem prístupu k dotovaným poradenským službám, podpora zahŕňa semináre, prístup k databáze obchodných príležitostí, služieb či mentoring (osobné stretnutia), ktorý je zabezpečovaný kvalifikovaným podnikateľským trénerom. Pomoc je poskytovaná po dobu maximálne 18 mesiacov, no môže byť predĺžená až na 36 mesiacov. Program si kladie za cieľ pomôcť pri začiatkoch nových, rastovo orientovaných firiem prostredníctvom zjednodušenia prístupu k podnikateľským znalostiam. Aj keď program nie je obmedzený na žiadne konkrétne odvetvia, prioritnými sektormi sú: kreatívne priemyselné sektory, potravinárstvo a cestovný ruch. Podporná schéma je spolufinancovaná z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF). Rozpočet programu je 2,6 miliónov Eur ročne a zamestnáva 3 pracovníkov v centrálnom manažérskom tíme na plný úväzok, 15 manažérov vykonávajúcich úlohy podnikateľských trénerov v celom regióne a súkromných zmluvných poradcov.

Od začiatku programu bolo podporených približne 2.000 firiem. V roku 2006 bolo podporených 300 podnikov. Súčasný priemerný ročný obrat spoločností, ktoré boli v programe podporené je 400 tisíc GBP a priemerný počet zamestnancov je 8. Najlepšie z podporených spoločností zamestnávajú viac než 100 zamestnancov. Program je vo všeobecnosti považovaný za veľmi úspešný. Dôvodov úspechu je niekoľko: a) jasná a nezávislá identita značky programu; b) jasné zacielenie na začínajúcich inovatívnych podnikateľov a firmy; c) spoluúčasť podporovaných podnikov na platbách za dotované služby.

²⁹ PRO INNO Europe. 2007. Exploratory Team Report on High-Growth Innovative SMEs. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/high-growth_innovative_SMEs.pdf], p.15

Značka a identita s ňou spojená sú veľmi dôležité, pretože veľa podnikateľov a firiem v cieľovej skupine je tradične skeptických alebo negatívne vníma štátne programy pomoci. Je veľmi dôležité nechať program takmer úplne nezávislým od vlády a dosiahnuť vysoký stupeň spolupráce s partnermi zo súkromného sektora (banky, finanční poradcovia a konzultanti), rešpektovanými cieľovou skupinou. Dôležité je tiež pochopiť, že potenciálny rýchlo rastúci podnikatelia často môžu byť stále zamestnaní a preto potrebujú pomoc a poradenstvo pri prechode na kariéru podnikateľa - živnostníka. Spoluúčasť pri platbách za dotované služby motivuje klientov, aby využili poskytovanú podporu čo najlepšie. Z tohto programu plyní ponaučenie, že je dôležité pozerieť sa na skutočné potreby jednotlivých podnikov a podnikateľov. V tomto prípade to znamenalo dosiahnuť správnu kombináciu ponúknutého riešenia, konzultanta s potrebnými znalosťami a vhodného kouča (podnikateľského trénera).

Holandsko - Mastering Growth Programme³⁰

Holandský Program (Mastering Growth Programme) je séria školení pre podnikateľov, ktorých firma je vo fáze rastu. Je organizovaný holandským ministerstvom hospodárstva, De Baak Business School, agentúrou Port4Growth a agentúrou Syntens, ktoré spoločne tvoria sieť pre inovácie malých a stredných podnikov v Holandsku. V roku 2004 sa holandské ministerstvo hospodárstva zaviazalo vytvoriť program, ktorý by pomáhal rastúcim firmám v sektore high-tech. Za účelom plnenia tohto cieľa ministerstvo, po rozhovoroch so zástupcami dynamicky rastúcich podnikov, zriadilo dva „Mutual Learning Circles“ (neformálne vzdelávacie skupiny), ako pilotný projekt. Na základe výsledkov tohto experimentu bol zriadený program pre rýchlo rastúce firmy, v ktorom budú podniky vzdelávané a koučované podnikateľským konzultantom. Táto podporná schéma sa skladá zo štyroch unikátnych kurzov, vytvorených na mieru spoločnostiam v rôznych fázach rozvoja:

- regionálne „Mutual Learning Circles“ (neformálne vzdelávacie skupiny) pre firmy s 5 až 15 zamestnancami;
- regionálne „Emerging Growth Masterclasses“ (školenia pre úspešné zvládnutie rastu nových podnikov) pre podniky s 15 až 35 zamestnancami;
- národné „Fast Growth Masterclasses“ (školenia pre úspešné zvládnutie rastu rýchlo sa rozvíjajúcich podnikov) pre podniky s viac než 35 zamestnancami;
- výberové „Masterclasses for Growth“ (majstrovské vzdelávanie pre rast) pre spoločnosti s viac ako 250 zamestnancami;

³⁰ PRO INNO Europe. 2008. New or better support mechanisms: Initial exploration and discussion of selected delivery mechanisms. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Mini-study_6_final.pdf], p.38

Tieto vzdelávacie aktivity venujú osobitnú pozornosť úlohe podnikateľov vo firme a ich vplyvu na rast podniku. Okrem toho sa zaoberajú témami ako financie, formulovanie vízie a stratégie, podniková kultúra a úloha lídrov v podniku. Na najvyšších úrovniach poskytujú neformálne miesto pre stretnutia podnikateľov, kde si môžu navzájom vymieňať poznatky. Tému každého stretnutia prezentuje úspešný holandský alebo medzinárodný hosť s bohatými praktickými skúsenosťami. Okrem neho sa na stretnutí zúčastňuje aj pedagóg, ktorého úlohou je uviesť širšie súvislosti k preberanej téme a teoretické poznatky. Veľký dôraz je v rámci programu kladený na prilákanie účastníkov, pretože mnoho podobných programov stroskotalo práve na nízkom záujme podnikateľov.

Finančné zdroje

Austrália - Innovation Investment Fund³¹

Innovation Investment Fund (Investičný fond zameraný na inovácie) je fond rizikového kapitálu, ktorý vytvorilo v roku 1998 Ministerstvo priemyslu a cestovného ruchu. Prostredníctvom Fondu štát v spolupráci so súkromnými fondmi rizikového kapitálu investuje do začínajúcich inovatívnych, technologicky orientovaných podnikov. Podporené firmy môžu ešte len vzniknúť, môžu už začínať činnosť (start-up) alebo môžu byť v počiatočných fázach rozvoja. Približne jedna tretina kapitálu je poskytovaná súkromnými investormi alebo fondmi rizikového kapitálu, pričom vláda poskytuje zvyšnú časť investície. Schéma má v princípe 3 hlavné ciele:

- podporovať rast a rozvoj nových technologicky zameraných firiem prostredníctvom poskytovania rizikového kapitálu;
- vybudovať aspoň základný sebestačný trh s rizikovým kapitálom v Austrálii s perspektívou ďalšieho rozvoja;
- pripraviť skúsených manažérov fondov, ktorých poznatky by napomáhali pri prvotných investíciách rizikového kapitálu;

Program zabezpečuje jasnú návratnosť. V prvej fáze vláda aj súkromní investori dostanú akcie zodpovedajúce ich upísanému základnému imaniu a úroky z tohto kapitálu. Akékoľvek ďalšie zisky z vloženého kapitálu sú rozdeľované v pomere 10 percent pre vládu a 90 percent pre súkromných investorov.

Z podielu súkromného investora je vyplácaný aj podiel na zisku pre manažéra fondu. V roku 2005 dosiahol objem investovaných prostriedkov 65 miliónov Eur, z ktorých vláda prispela 44 miliónmi Eur.

Prostredníctvom Fondu získalo kapitál približne 75 firiem. Program možno vo všeobecnosti považovať za úspešný. Vláda zo svojho podielu na investíciách dosiahla zisk. Napriek tomu, že program bol navrhnutý tak, aby dodával rizikový kapitál do firiem v počiatočných fázach rozvoja, v skutočnosti bola väčšina participujúcich firiem v neskorších fázach rozvoja. Aj keď existovali kritériá do akého typu firiem možno cez program investovať, z dôvodu averzie investorov voči riziku mali manažéri fondov tendencie investovať do podnikov v neskorších fázach rozvoja. Preto bola schéma pre pokračovanie programu prepracovaná s cieľom podporiť vo väčšej miere začínajúce firmy.

³¹ PRO INNO Europe. 2007. *Exploratory Team Report on High-Growth Innovative SMEs*. [Internet: http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/high-growth_innovative_SMEs.pdf], p.17

Veľká Británia - Gateway2Investment (g2i)³²

Program Gateway2Investment (brána k investíciám) sa začal v roku 2005 v Londýne. Program pomáha inovatívnym firmám, aby sa stali atraktívnymi pre vstup investora.

Gateway2Investment je trojstupňovým programom, pričom zahŕňa nasledovné aktivity: vlastné hodnotenie podniku, školenia a poradenstvo. Cieľovou skupinou sú inovatívne malé a stredné podniky. absolvovaním programu by mal byť podnik pripravený na vstup investora. Na tomto úspešnom programe pod vedením poradenskej firmy Grant Thornton a financovanom London Development Agency (Londýnska rozvojová agentúra) participuje všetkých 42 univerzít v Londýne. Program sa skladá z troch etáp, pričom po každom kroku, sú niektoré firmy vybraté pre komplexnejšiu podporu v ďalšom kroku. Na začiatku programu podnikatelia hodnotia vlastnú firmu a jej pripravenosť na vstup investora. Tento proces hodnotenia je realizovaný pomocou diagnostického softvéru. Podpora v neskorších fázach je realizovaná formou individuálnych a skupinových tvorivých stretnutí a osobných stretnutí s mentorom, na ktorých sú rozoberané investičné príležitosti a podnikateľské zámery. Vybrané podniky sú v záverečnej fáze na osobnom stretnutí predstavené konkrétnym investorom.

Klienti nedostávajú žiadne dotácie v peňažnej forme. Cieľom programu je podporovať zainteresované spoločnosti, aby sa stali životaschopnými a atraktívnymi investičnými príležitosťami pre súkromných investorov.

Program sa zameriava na firmy z oblasti technológií (biotechnológie, informačné a komunikačné technológie, energie a environmentálne technológie), ktoré prešli začiatkami a hľadajú investorov na financovanie rastu. Spoločnosti, ktoré sa zvyčajne zúčastňujú programu, nie sú celkom nové. Cieľom programu je, aby každý podnik mohol očakávať navýšenie kapitálu najmenej pol milióna britských libier (približne 561 tis. Euro) v priebehu 12 mesiacov.

Podporná schéma je financovaná prevažne London Development Agency. Spoločnosti v druhej a tretej fáze programu platia účastnícky poplatok, maximálne však 1.100 GBP (približne 1.236 EUR). Hlavným partnerom pre realizáciu programu je poradenská firma Grant Thornton. Ostatní partneri zo súkromného sektora poskytujú poradenské služby a softvér za zníženú cenu alebo zadarmo, čo znižuje náklady. Rozpočet na trojročné obdobie 2005 - 2008 dosiahol približne 2 milióny EUR.

³² PRO INNO Europe. 2008. *New or better support mechanisms: Initial exploration and discussion of selected delivery mechanisms*. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Mini-study_6_final.pdf], p.39

Londýn je v súčasnosti jedným z miest s najrozvinutejším trhom s rizikovým kapitálom. Program bol financovaný regionálnou rozvojovou agentúrou, ale o jeho chod sa starala súkromná poradenská firma. Toto pridalo na jeho hodnotu u podnikateľov. Okrem toho podnikatelia ocenili jasnú postupnosť krokov k príprave na vstup investora. g2i taktiež stimulovalo fondy rizikového kapitálu, ktorým ponúklo jednoduchý prístup k príležitostiam. Od začiatku programu v roku 2005 do septembra roku 2009 zvýšilo približne 205 zúčastnených firiem svoj kapitál o 31,2 milióna GBP (približne 35,1 mil. EUR)³³.

³³ Zdroj: <http://www.g2i.org/>

Firemné investície

Holandsko - Inovačné vouchre³⁴

Inovačný poukaz, ktorý je nazývaný aj výskumný voucher, je dotácia, ktorá umožňuje malým a stredným podnikom nadviazať kontakty s organizáciami, ktorých kľúčové schopnosti sú v oblasti výskumu, vývoja a inovácií (výskumné a vzdelávacie inštitúcie) za účelom nákupu odborných znalostí vyplývajúcich z výskumu a vývoja.

Inovačné poukážky boli prvýkrát predstavené v roku 1995 agentúrou Limburg Development and Investment Company (LIOF), ktorej zriaďovateľom je holandská provincia Limburg. Zámerom implementácie bolo zvýšiť konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov v regióne prostredníctvom rozširovania ich inovačných kapacít a zlepšovania prenosu poznatkov medzi malými a strednými podnikmi na jednej strane a poskytovateľmi vedomostí na strane druhej. Prvý pilotný projekt bola zahájený v roku 1997. V roku 2004 bol tento systém v Holandsku implementovaný aj na národnej úrovni. Najprv bolo vydaných 100 poukážok, ale kvôli vysokej popularite a úspechu opatrení, bolo v druhej fáze (október 2005) k dispozícii až 600 poukážok. Od roku 2006 boli inovačné poukážky implementované ako trvalý spôsob podpory transferu poznatkov smerom k malým a stredným podnikom.

Opatrenie bolo nedávno zavedené aj v Rakúsku, Írsku, Portugalsku a Maďarsku. Inovačné vouchre sú tiež často implementované na regionálnej úrovni. Okrem Limburgu zaviedli inovačné poukazy aj v Strednom priestore Beneluxu (päť regiónov z Holandska a Belgicka), West Midlands (Veľká Británia), Baden-Württembergu (Nemecko), či v Juhomoravskom kraji (Česká republika).

Implementácia inovačných voucherov generálne rieši 3 hlavné problémy: a) nedostatočnú spoluprácu verejných a súkromných inštitúcií pri výmene vedomostí, b) nedostatočné zameranie výskumu a vzdelávania na potreby trhu a stimuláciu MSP smerom k inováciám. Ak je takáto podporná schéma správne implementovaná, stáva sa opatrením zameraným na riešenie potrieb podnikov v oblasti nových znalostí. Po prvé umožňuje malým a stredným podnikom starostlivo posúdiť, ktoré vedomosti sú potrebné pre úspešnú realizáciu inovatívneho projektu. Po druhé môžu malé a stredné podniky nájsť výskumnú inštitúciu s vhodnými znalosťami týkajúcimi sa ich inovatívneho projektu.

³⁴ PRO INNO Europe. 2008. *New or better support mechanisms: Initial exploration and discussion of selected delivery mechanisms*. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Mini-study_6_final.pdf], p.23

Potom musia výskumné a vývojové inštitúcie spustiť projekt na riešenie konkrétneho podnikateľského problému a relatívne rýchlo priniesť výsledky v podobe reálneho riešenia pre podnik. Tento podnik môže využiť nové vedomosti za účelom inovovania výrobkov, výrobných procesov alebo služieb.

Inštitúcie, kde môžu malé a stredné podniky použiť inovačné vouchre, sú väčšinou verejné výskumné organizácie, inštitúty s čiastočnou účasťou štátu a vysoké školy, ktoré musia byť oprávnené agentúrou implementujúcou podpornú schému. V mnohých krajinách boli medzi oprávnených poskytovateľov zaradené aj súkromné výskumné inštitúty a v niektorých prípadoch aj výskumné oddelenia veľkých inovatívnych podnikov. Tieto „znalostné inštitúcie“ musia byť väčšinou umiestnené v krajine alebo regióne, kde je podporná schéma implementovaná. Niektoré holandské podporné schémy tiež oprávňujú výskumné inštitúty sídliace v iných krajinách EÚ, čím podporujú nadnárodnú spoluprácu v oblasti inovácií. Princípom týchto podporných schém je, že malé a stredné podniky musia mať neobmedzené možnosti pre výber výskumného inštitútu s vhodnými poznatkami. V postate môžu byť podporené všetky projekty týkajúce sa inovácií, ktoré riešia pri svojej realizácii problém týkajúci sa nedostatočných znalostí. Väčšinou ide o riešenie technických problémov, problémov projektového riadenia, marketingových ťažkostí a nejasností v oblasti práv duševného vlastníctva.

Vysoká účinnosť systému Inovačných voucherov spočíva predovšetkým vo veľmi nízkej administratívnej záťaži podnikateľov, ale aj implementujúcej agentúry. Napríklad malé a stredné podniky žiadajúce o Inovačný voucher namiesto prípravy návrhu projektu musia iba jednoducho popísať dopyt. To znižuje náklady účastníkov a zároveň znižuje náklady verejnej správy na hodnotiacu fázu. Úlohou programového manažéra je len riadiť proces podávania žiadosti a poskytovania inovačných voucherov. Niekedy pomáha projektový manažér podnikom vyhľadať vhodného poskytovateľa výskumných služieb.

Na základe analýz bolo zistené, že malé a stredné podniky prichádzajú s novými námetmi na výskum a inovácie, ktoré by neboli zrealizované bez takejto podpory. Z hodnotenia holandskej podpornej schémy Inovačných voucherov, implementovanej v rokoch 2004 a 2005 vyplýva, že 8 z 10 kupónov bolo použitých na projekt, ktorý by bez voucheru nebol realizovaný. Inovačné vouchre sa teda osvedčili ako vhodný podporný nástroj malých a stredných podnikov pri rozvoji inovačných aktivít, najmä pri rozvoji spolupráce podnikov so „znalostnými inštitúciami“. Navyše na základe pozitívnych skúseností podstatne viac malých a stredných podnikov po skončení podpory aj naďalej rozširuje svoje inovačné aktivity a zvyšuje svoje výdavky na výskum a vývoj.

Spolupráca a podnikanie

Fínsko - Starostlivosť pre rastúce firmy³⁵

Program Starostlivosť pre rastúce firmy bol vo Fínsku prvýkrát implementovaný v roku 2003 pod záštitou a s finančnou účasťou Ministerstva priemyslu a obchodu. Tento program je v podstate kooperáciou medzi verejnými agentúrami, pričom program vedie súkromná nadácia pre malé a stredné podniky PKT. Podstata programu spočíva v ponuke rôznych služieb poskytovaných na jednom mieste, pričom tieto sú zamerané na podporu rastu inovatívnych firiem. Do programu sú zapojené 4 hlavné verejné agentúry: Finpro (medzinárodný rozvoj), Finnvera (štátom vlastnená spoločnosť ponúkajúca financovanie), SITRA (fínsky národný fond pre výskum a vývoj) a TE-keskus (regionálne centrá zamestnanosti a rozvoja).

Poradcovia v týchto agentúrach aktívne vyhľadávajú firmy s vyhlídkami rastu bez akejkoľvek preferencie odvetvia. Po nájdení takejto firmy poradca ponúkne firme stretnutie s cieľom zhodnotiť jej šance. Na základe výsledkov analýzy rastu sú stanovené špecifické potreby pre dosiahnutie rastu, ku ktorým sú priradené zodpovedajúce služby štyroch spomenutých agentúr.

Agentúry ponúkajú firmám spolu asi 100 rôznych podporných služieb. Väčšina z nich sa týka financovania, ktoré je hlavnou činnosťou agentúr. Štvrtá agentúra je zameraná primárne na podporu expanzie na zahraničné trhy.

³⁵ PRO INNO Europe. 2008. *New or better support mechanisms: Initial exploration and discussion of selected delivery mechanisms*. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Mini-study_6_final.pdf], p.37

Inovátori

Austrália - Commercializing Emerging Technologies (COMET)³⁶

COMET (Komerčné využívanie nových technológií) je veľmi úspešný program, ktorý bol v roku 1999 spustený Ministerstvom priemyslu a cestovného ruchu. Program podporuje komerčné využívanie nových technológií prostredníctvom dotácií na služby súvisiace s rozvojom podnikania technologicky založených podnikov.

Z podpornej schémy sú poskytované dotácie predovšetkým novým podnikom s potenciálom rastu. Medzi podporované aktivity možno zaradiť napríklad: tvorbu podnikateľského plánu, výskum trhu, ale aj tvorbu prototypov a patentov. Podnikatelia získavajú asistenciu prostredníctvom siete súkromných konzultantov a poradenských firiem zapojených v programe. Ročný rozpočet programu je 6,5 milióna Eur, a typický objem dotácie pre podporenú firmu alebo projekt je 50 tisíc Eur.

V programe bolo podporených asi 300 inovatívnym podnikov. Pretože bol program v nezávislom prieskume hodnotený ako veľmi úspešný, bola táto schéma prolongovaná a rozšírená. Napríklad za prvých päť rokov fungovania (do júla 2004) firmy podporené v rámci COMET nazhromaždili kapitál v hodnote približne 275 miliónov dolárov a vytvorili viac ako 500 strategických aliancií, licencií a ďalších dohôd.

³⁶ PRO INNO Europe. 2007. *Exploratory Team Report on High-Growth Innovative SMEs*. [Internet http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/high-growth_innovative_SMEs.pdf], p.17